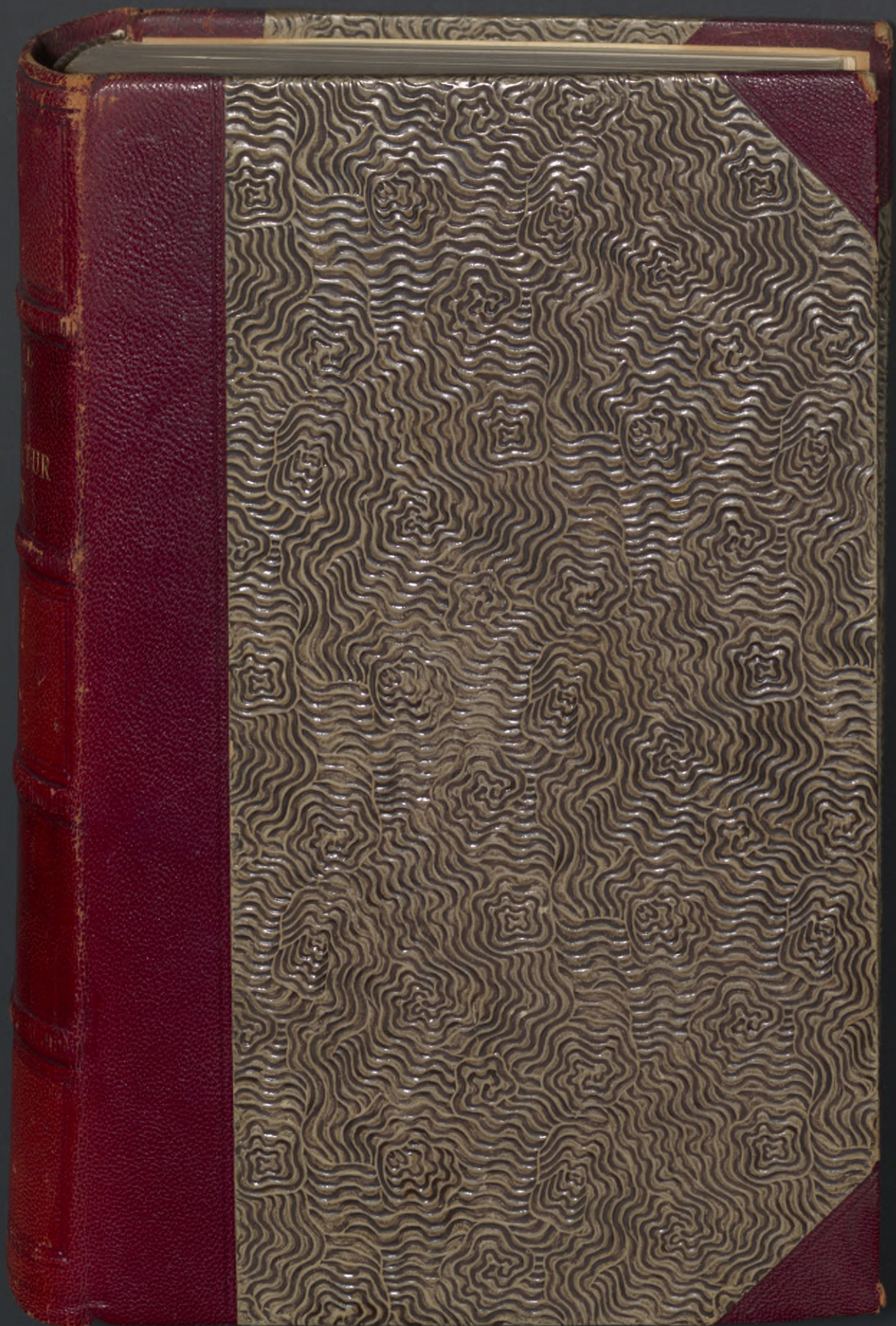

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Acta
Fin.
Helsingfors. Finska
vetenskapssocie-
teten

Göteborgs
K. Vet.- o. Vitt.-Samb;

PRESTERSKAPETS REDOGÖRELSE

OM

FORNTIDA MINNESMÄRKEN

I

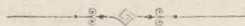
FINLANDS KYRKOR.

SAMLADE AF

A. A. von STIERNMAN,

UTGIFVA AF

R. HAUSEN.

PRESTESKAPETS RÖDÖRNISSE

1881

FORNITIDA MINNESMÄRKEN

FINLANDS KYRKOR.

UTGIVNA AF

A. A. VON STIRNMAN

HÖRBY

H. HÄLLÉN

Förord.

Förtjensten om dessa uppteckningars tillkomst tillhör ytterst kanslirådet A. A. von Stjernman. På hans anhållan utfärdade nämligen Åbo Domkapitel den 31 januari 1749 till landets presterskap ett cirkulär med anmodan att till Domkapitlet inkomma med uppgifter och beskrifningar å de minnesmärken som förvarades i resp. kyrkor. Somliga efterkommo riktigt denna anmodan och insände ganska utförliga och omsorgsfullt utarbetade relationer, andra inskränkte sig till omnämmandet af endast det viktigaste och mest i ögonen fallande, medan de öfrige antingen alls icke hörsammade uppmaningen eller undandrogo sig saken med kort förklaring att dylika minnesmärken alldeles saknades. De beskrifningar emellertid som Domkapitlet fick emottaga blefvo af dess notarie sammanskrifna i ett häfte, hvilket derefter öfversändes till Stjernman. Några senare inkomna berättelser blefvo deremot i original honom tillställda. Det är samtliga dessa redogörelser som i det följande blifvit aftryckta, — efter Stjernmans i Upsala bibliotek befintliga originalsamling, hvilken benäget blifvit till härvarande Statsarkiv utlånad.

Hvad tillförlitligheten af de här meddelade uppgifterna beträffar så är den, synnerligast med afseende å de från hufvudbaneren afskrifna födelse- och dödsdata, tyvär icke sådan att forskaren utan all vidare granskning kan begagna sig af dessa uppgifter. På åtskilliga ställen har ut-

gifvaren, som sjelf för ett tiotal år sedan besökt flere af ifrågavarande kyrkor, i dessa anteckningar anträffat bestämda oriktigheter, hvilka derför blifvit anmärkta i noter. Föröfrigt öfverensstämma dessa åratal och data ofta ej med riddarhusgenealogierna, hvarför i sådana fall ett frågetecken inom klammar blifvit utsatt; icke som skulle riddarhusgenealogierna alltid hafva rätt, utan för att uppmärksamgöra forskaren på denna motsägelse. Grundskriftens stafsätt har vid tryckningen noggrant blifvit iakttagen.

Det torde vara öfverflödigt att framhålla det såväl *Lagus* (*Gods och Ätter*) som *Schlegel & Klingspor* (ointr. adelns ättertafl.) flitigt begagnat denna samling.

Helsingfors i december 1882.

R. H.

J Åbo domkyrckia.

På högra sidan om altartaflan:

Der weit ehrenveste Grossachtbar und vornehme Kauffman in Abo, Herr Jochim Wittfot, gebohren in Lubeck A° 1620. Entschlafen alhier A° 1677.

På wänstra sidan:

Die in Gott Sehl. hoch Ehr- und Tugendsame Frau, Fr. Margareta Bugenhagen, gebohren 1625. Entschlaffen 1692.

Desse hafwa skänckt altartaflan och stå förenämde ord under deras bröstbilder.

Uti högchoret på högra sidan:

Grassiske wapnet med underskrift: Hans Kongl. Majj^{ts} wår allernådigste Konungs Troman och Landshöfdinge öfwer Österbotn den Högwälborne Herren, Herr Gustav Grass, Friherre och Herre til Koskis, Raukoi och Härkälä etc. Är födder hijt til werlden d. 25. Nov. 1626. och i Herranom afsomnad d. 23. Martii 1694.

Gyldenstolpiske wapnet: Kongl. Majj^{ts} fordom Trotienare och Häradshöfdinge öfwer öfre Satacunda Härad's öfre och nedre del i Finland, den ädle och Wälborne nu mera hos Gud salig Herr Samuel Gyldenstolpe, födder 1650. d. 14. Octobr. död d. 9. Apr. 1692.

Samma wapn: Jhro Königl.^e Majj^{ts} zu Schweden wolbestalter Regiments Quartirmeister unter dess Hern Obri- sten Anders Muncks Carelsche infanterie der Woledelgebor-

ner Gabriel Gyldenstolpe zu Jakola, Kärenheim, Ingosberg und Hämäforss, nat. 1640. d. 19. Dec. denat. 1666. d. 5. Julii.

På vänstra sidan:

Pfeiffske wapnet: Kongl. Majj^{ts} Trotienare och Assessor uti Kongl. Håfrätten i Åbo, Ädel och Wälborne Herr Daniel Pfeiff, födder i Stockholm d. 2. Febr. 1653. och i Herranom afsomnad i Åbo d. 28. Martii 1701.

Wid utgången ur Choret til vänster står Ståhlarmske wapnet*, som man tror, i sten uthuggit med en Biskopsmössa deröfver.

På höger [sidan] ifrån Choret: Kanckas grafven:

Kongl. Majj^{ts} wår allernådigste konungs Troman och Öfwerste til foth öfwer Södermanlands regemente, Högwälborne Herren, Herr Evert Horn Gustavson, Friherre til Kanckas, Herre til Klakeborg, Tygstad och Nordwijk, född i Stetin d. 20. Martii 1640. afsomnad i Herranom på sin gård Nordwijk d. 25. Dec. 1687.

Uti samma graf ligga Fältmarskalcken Gustav Horn och Landshöfdingen Frisenheim utan epitaphier.

Herr Jons Kurck, Friherre af Lempelä natus 1590. denatus 1652.

Högwälboren Fru Lucretia von Stackenboureck Friherinna til Lempelä, Fru til Laucko och Hedersiö[!], är född d. 11. Martii 1614 och afsomnad d. 28. Aug. 1664.

Jungfru Christina Kurck.

Längre ned in mot Sacristian. Gezeliske grafchoret.

Denne graf har Gref Wittenberg köpt af kyrckian, och är där begrafwen 1653. Sedermera är den försäld til Gezelius.

Här står Biskopen Gezelius den älste aftagen, med en bok i handen hwari desse ord: Verbum Domini manet in

* Är naturligtvis ett misstag; skall vara *Tavastka* wapnet.

æternum. Jnre gafweln är prydd med en stor tafla som föreställer Christi blodswett i örtagården, med någre deviser deromkring.

På Sachristie dörren

står en gammal munckebild, som repraesenterar St. Henric trampande på Lalli.

Längre ned, J heliga lekamens choret:

Under Cokburniske wapnet: D: Samueli Cokburno Scoto, Ducī fortissimo duorum exercituum, Chiliarchae præstantissimo, totiusque Suetici exercitus summo majori, qui postquam musarum castra cum laude sequutus esset, in bello sub augustissimis Carolo et Gustavo Adolpho Suec. Goth. Wand. regibus feliciter vixit annos 23. et pie in pace mortuus est an. ætatis suæ 47. Christi 1621. Joan Frater moerens posuit.

Cokburne vixti fortis ast obis ferus,
Martem et Minervam tecum qui condis simul
Uno in sepulcro, quo non Scothi tristius
Sueci aut videbunt nec Poloni lætius.

Kongl. Majj^{ts} til Swerige Troman och Assessor uti Bergscollegio Wälborne Herr Niels Nielsson. Afsomnad i Stockholm 1690. d. 19 Octobr. — står här på en koppar-kistas låck.

Biskopen Magnus Olai Tawast, som dog på sit 95. ålders år, ligger här begrafwen, som följande ord med munckstyl i järngalret utwisa:

Ano Dni MCDV Magnus Olai Episcopus curavit hoc fieri. Help Maria.

J samma graf är Landshöfdingen Harald Oxes Swåger Wälb. Natt och Dag begrafwen. Jämväl ligger Biskopen Herm. Witte i detta chor.

Gyllenkrokske wapnet: Kongl. Majj^{ts} Trotienare och Assessor uti den Höglof. Håfrätt i Storförstendömet Finland, Wälborne Herr Andreas Gyllenkrook til Kaulansu och Kiuseselax, födder år 1622. och i Herranom afsomnade d. 21. Dec. A° 1683.

Starensköldske wapnet: Kongl. Majj^{ts} Tro Tienare och Assessor uti den Höglof. Kongl. Håfrätt i Storförstendömet Finland, nu mera hos Gud Salig Edel och Wälborne Hr Elias Starensköld, är födder hit til werlden i Tillinge och Upland år 1624. d. 31. Octobr. och i Herranom afsomnade år 1692. d. 30. Maji.

Birckholtzske wapnet: Ädle och Wälbördig Hieronimus von Birckholtz den äldre af Yläne. A° 1639.

Till wenster ifrån Högchoret möter
Tottiske grafwen.

På en marmor tafva innom galret står denne inscription med förgylte bokstäfwer:

Conduntur hoc busto cineres,

Natalibus, virtute, fortuna, quondam inclytæ inprimis Catharinae Dominae de Liuxala, quam Ericus XIV. Suec. Gothorumque Rex thori Regii societate dignam habuit. Eademque post viduitatem ad annum usque aetatis LXIII^m summa vitæ morum pietate et innocentia transactam placide in aula Liuxala anno restauratae salutis MDCXII. obiit. Dehinc filiae ejusdem ex thoro regio legitime conceptae, D^{nae} Sigridis, quae conjux Perillustris Domini Henrici Tott, permagno Heroi Achatio Tott genetrix exstitit, quem tabula ex adverso posita fusius domonstrat.

Anno Domini MDCLXXXVIII.

Illustrissimus R. S. Drotzetus Comes Petrus Brahe curavit hoc epitaphium fieri nomine ac sumptibus Illustrissimae Comitissae Dominae Christianae Brahae, natae Comitissae de

Wisingsborg, Comitissae de Carleborg, Libr. Bar. de Siundeby, Dominae de Skofteby, Ekholmsund et Lehalslähn, Simul donavit huic ecclesiae Cathedrali Aboensi mille imperiales.

Uti whit marmor med förgylte bokstäfwer på en kostbar pedestal står följande:

Illustrissimi Herois ac Domini Dⁿⁱ Achatii Tott, Comitissae de Carleborg, Liberi Baronis de Siundeby, Domini de Ekholmsund, Lehalslähn, Liuxala et Gierknäs, Equitis aurati, Regni Sueciae Senatoris et Campi Mareschalli natalis annus a reddita salute MDXCVIII. Dies IV. mensis Junii. Locus, aula Gerknäs Nylandiae fuit. Mortalitemque rursus post vitam rebus domi atque foris, in aula et bello praeclare gestis Gustavo Magno Regum exemplari magna ex parte consecratam Anno M: D: C: X: L. die XV. Julii, aetatis ultra quadragesimum biennio in aula sua Lafvila Parochiae Euraëminne exiit.

Facta non vicini solum, et quos arma patriæ attigere stupent, sed Italus pariter Iberus atque Galli loquuntur. Ita post annorum a prima aetate complurium militiam in insigni Comitissae Jacobi Delagardie Regni Marsci per Moscoviam expeditione inceptam et inde Regis contra Polonum in Borussia auspiciis continuatam, ac denique interjecta in castra exterorum peregre transcursione, etiam sub augusto bello Sueo Germanico probatam, dignus, cui primarium in militia Campi Mareschalli munus, et cum exercitu delecto agendi plena daretur potestas, quam in Saxonia inferiori exerceret, a maximo Rege habitus, in Pomeraniae ducatibus, Gryphiswalda, Wismaria et Rostochio, in Bremensi Stada et Boxtahuda, locis munitissimis occupatis exercitum Caesareum iis partibus penitus profligavit: Haec inter Equitis aurati splendor ipsi a summo virtutum aestimatore tributus, hinc Senatoria in victrix regno dignitas; et post fata quoque Comitatus honos

additus. Genus ipsi paternum ex familia Sueciae Daniaeque a multis retro seculis multo celeberrima Regibusque cognata. Materno pariter, filia Erici XIV. Regis Sueciae legitima Genetrice clarus. Bis maritus, primas cum Illustrissima Domina Sigride Bielcke contraxit nuptias, atque ex ea filii unici Comitis Claudii Tott, virtutibus qua toga qua sago inclyti parens, secundis Illustrissimae Dominae D:nae Christianae Brahae Comitissae de Wisingsborg etc. sese junxit, quae superstes hoc manibus piissimis vovit Monumentum.

Här står ock Christina Brahes contrefait.

Kongl. Majj^{ts} wår allernådigste Konungs och Herres Troman och fordum Landshöfdinge öfwer Åbo och Biörneborgs lähn med Åland, den Högwälborne Herren, Herr Lorentz Creutz Friherre, Herre til Sarfwelax, Tiusterby, Forsby och Tykö är född hijt til werlden A^o 1646. d. 31. Martii och i Herranom afsomnad d. 7. Febr — —.

Uti samma graf är äfwen dess Fru Maria Eleonora Stenbock begrafwen, samt Fältmarskalcken Berendt Otto Stakelberg.

Kongl. Majj^{ts} Troman och Öfwerste för den Ridderlige Adelsfahnan i Lifland, den Högwälborne Herren Herr Gabriel Horn Evertson Friherre til Kankas. Är född år effter Christi börd 1671. d. 24. Dec. och uti den namnkunniga bataillen wid Gemeüerthoff uti Curland slagen d. 16. Martii 1703.

När in til Högchoret på stora gången:

Dirich Lejonbergs wapn, som är född år 1628. d. 8. Aug.
Arwid Ekenbergs wapn.

På wänster och lilla gången. Wallenstiernske grafwen.

Wallenstiernske wapnet. Kongl. Majj^{ts} wår allernådigste Konungs och Herres Trotienare och Assessor uti den Kongl. Håfrätt i Storförstendömet Finland samt Häradshöf-

dinge öfwer Masko och Wemo härader, den ädle och Wälborne Olof Samuelson Wallenstierna till Hännälöö och Koperla, födder år 1611. d. 3. Febr. och i Herranom afled den 1. Febr. 1687. Gud förläne honom på den stora Herrans tilkommelses dag med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse!

Tigerstedtske wapnet. Kongl. Maj^{ts} Trotienare och Assessor uti den Kongl. Håfrätt i Storförstendömet Finland, Wälborne H^r Eric Tigerstedt, är födder d. 21. Martii 1640. och i Herranom afleden d. 16. Apr. 1697.

På lilla gången längre ned:

Lagermarckske wapnet. Hans Kongl. Maj^{ts} wår allernådigste Konungs fordom Wälbestälte Assessor uti den Kongl. Håfrätten i Finland Edel och Wälborne H^r Joh. Lagermark. född 1620. d. 10. Junii i Herranom afsomnad i Biörneborg.

När til stora dörren. Stålhanske grafwen.

J marmor på et prächtigt mausolaem:

Här ligger begrafwen den Edle och Wälborne nu salig hoos Gudi Herr Torsten Ståhlhansch till Hummelsund Öfverby och Alten, Kongl. Maj^{ts} til Sverige Högbetrodde General öfwer Svenska och Tyska Cavalleriet, samt öfverste öfver et regimente til häst och foot, hwilcken i den Danske feigde A^o 1644. d. 21. Aprilis på sit femtionde ålders åhr, uti Hadersleben saligen afsomnade. Gud honom med alla Christtrogna een frögdefull upståndelse förläne.

Detta monument hafwer sin elskelige och salige kära mann till ähra och åminnelse uprätta och förfärdiga låtit den Edle och Wälborne Fru Christina Horn boren til Hapaniemi Fru till Hummelsund och Rungård.

På et wapn: Kongl. Maj^{ts} wår allernådigste Konungs Troman och Öfverste til häst, och förordnat Landshöfdinge

öfver Wästerbotns lähn och Lappmarckerne, den Högwälborne Herren H^r Arwid Horn, Friherre til Åminne, Herre till Karekis boställe, Candola och Carona, födder på Karekis gård d. 10 Novembr. 1631. och sahl. afsomnad på Carona gård d. 17. Martii 1692.

Hans Kongl. Majj^{ts} Trotjenare och Cornet under Adelsfahnan, den Högwälborne Herren H^r Arvid Magnus Krues, Friherre til Kugbahla, Herre til Ekhof Lundby och Hapniemi, är född på Wiborgs slott d. 14. Julii 1658. och salⁿ i Herranom afsomnad på Ekehof d. 19. Jan. 1677. Gud förläne honom med alla Christtrogna på Jesu Christi dag en frögdefull upståndelse.

Wid funten.

skall praesidenten Munck ligga begrafwen.

Dom-Probsteri.

J Lundo församling äro inga gamle monumenter till finnandes; hwarcken ålderdomens minnings märcken, eller urminnes märckwürdiga documenter, mycket mindre lagde grafstenar med inscriptioner. Twänne små adelige wapn, förutan namn, endast med en spåra mit uti afskildrade, samt ett söndrigit baptisterium, kunna wäl här ögnas; men the äro så gemene och mörcke, at the knapt kunna tiena till illustration uti antiqvitae patriæ. The äldste i Socknen berätta, att fienden under thess förra öfwerwälde, at sådant skiöflat och bort fört.

J Korpå församling är intet tillfinnandes efter Probstens skrifwelse.

J Pikie moderkyrcka befinnes Capitain Claes Fogelhufwud Herre till Linnunpä, begrafwen 1681. förer å skiöld

ett fogelhufwud med menniskio kropp uti qwinnodrägt. Nobilis et strenuus Dominus Michael Anckarfiel obiit 1657 förer i skiöld ett anckar.

1656 afsomnade Wälborne Hans Buck herre til Buckila, förer i skiöld en Bock.

1657 Arwidus Anckarskiöld, förer ett dubbelt anckar.

1675 Hebla Jegerhorn förer i skiöld ett horn i denna form*.

1649 död Michael Anckarfiel til Storgård skiölden är äfven anckar.

1610 död Hans Mortensson Lax, förer i skiölden lax. Margaretha Carls dotter Sverd 16 Septembr.

Michael Nilsson Fogelhufwud 1647.

Nils Michelsson Fogelhufwud 1647.

Matthias Henricsson Bock sine anno.

Hans Frantzsson Bock, sine anno.

1647 Caisa Henrics dotter Lax, förer äfven en lax.

J Pargas församling finnes

1:o. Framledne Landshöfdingens Eric von der Lindes Wapn med en Fana med förgylta Bokstäfwer af år 1666.

2:do. Öfwerste Lieutenant Eric Giös Wapn af år 1693.

3:tio. Hans Sons Hans Giös Wapn af år 1691.

4:o. Major Torsten Myres Wapn af år 1686.

5:o. Assessor Johan Stålhanskes Wapn af år 1680.

6:o. Ryttmestar Hans Starcks Wapn af år 1701.

7:o. Clas Schalms Wapn af år 1639.

8:o. — — — — — hel små och uhr-gamla.

9:o. Thomas Lejonbergs Wapn liten och utan århtal.

10:o. Doctor Lutters och Philippi Melanctonis Contrefaiter.

Dito i Pargas församling är til finnandes en grafsten, med muncke styhl inhugne Bokstäfwer.

* Originallet har här en dålig teckning af ett jägarhorn.

2:ne grafstenar utan några Bokstäfwer.

2:ne uthugne stenar, wijd hwardera kyrkio dör[ren], uti hwilcka twifwels utan under Påfwedömet är brukat Wijelse watn.

Jnga skrifteliga gamla documenter finnes i Pargas kyrckia.

Beskrifning öfwer **Sagu** Sokus Moderkyrckia, jemte de där befintelige monumenter.

Kyrckian är af sten, utan Torn, innuti med fem Pelare på hwardera sidan, hwilka formera äfwen så många afdelningar uti walfwet. Chor walfwet och det nästa derintil är med rit- och målningar zijrat jämte några Propheters och Evangelisters Contrefaiter, som nu mera ei kunna noga urskillias.

Altarbordet är fyrkantigt af grå marmor med Munckstyl ristat ikring bräddarna, på Norra sidan af den samma, är följande inscription Anno Domini MCCCXCI. men hwad på de öfriga bräddar är skrifwit, kan för en otydelig ut-huggning intet läsas.

Denna skifwa förmenes wara lika åldrig med sielfwa kyrckian, och i stöd af det på den samma warande åhrtal slutes til sielfwa kyrckians ålder, hwarom man ingen säk-rare underrättelse har, än at den i Påwedömet blifwit up-bygd, som äfwen af des inrättning och bygnad noggsamt be-styrckes. På ofwan nämde sten står altartaflan som är af trä, målad uti tre afdelningar: öfwerst är Frälsarens swep-och begrafning aftagen, mellerst hans korsfästelse med en del af Staden Jerusalem, och nederst Nattwarden med alla Lärjungarna. På ena sidan af denne taffla är Apostelen Petrus med en nyckel och Apostelen Paulus på andra sidan med ett swärd i handen, i bilder aftagne.

Denna taffla hålles före wara skänckt til kyrckian af

Abraham Nielsson och Gertrud Wessel, hwilkas namn jämte följande bomärcke och wapn   samt århrtalet 1648 nederst på hwardera sidan är tecknadt. På norra sidan i Choret är en Funtt af grå marmor a $1\frac{3}{4}$ alens högd samt ofwantill så widt och diupt uthålkad at ett barn deruti kunnat döpas. Wid östra wäggen eller i gafwelen äro twänne så kallade Munckläktare en på hwartera sidan af Altartaflan, hwilckas yttre karm eller sida är målåd, och med theruti skurna wapn och zirater beprydd: nemlⁿ Lächtaren til söder har följande wapen uti stielpta skölder. 1:o. Uti en brun målåd sköld fem hwita rundelar eller pyramider, tre ofwan och twenne nedanföre. 2:o. På en hwit sköld en swart hiort med röd hängande tunga. 3:o. Uti en sköld hwars öfre del är hwit och nedre delen blå, är ofwan före ett hwitt kors och nedan före en grå stierna. 4:o. En brun sköld med tre horizontelt liggande stiernor som äro hwita med rödt chatterade. 5:o. En brun d:o, hwaruti öfwerst är en hwit nyckel, hwarunder är en Communion kalk med ett P: på hwardera sidan och nederst en fisk, alt af en färg med nyckelen. 6:o. En d:o, som har tre perpendiculairt stående hwita hiertan med spitzarne uppåt i hwart annat. Sammaledes på norra lächtaren: 1:o. En gul sköld, hwari är en hwit upspänd båga med pjl uppå. 2:o. En hwit sköld hwari stå twenne ihopwridna qvistar med löf på hwarthera spitsen och twegrenig stielek. 3:o. En hwit sköld med hwitt anckar uti. 4:o. En hwit hwari är ett hwitt kors.

Desse lächtare äro af församlingens ledamöter intet brukade hwaraf härrört att de redan til någon del förfallit; och finnes för öfrigit ingen underrättelse enär och af hwem de blifwit upbygde. Wid Chorbalcken på norra sidan är en så kallad Biskops bänck inom ett målat och utskurit skranckwärc. På inre delen af bemälte skranckwärc är

utskuren en stielpt sköld, hwaruti under en hielm är en brun målad hiort i språng.

Öfver denna bäncken äro uti ett artigt utskurit och målat skåp, Jungfru Mariæ och Frälsarens bilder med färger illuminerade.

På södra sidan i kyrckian äro följande adelige wapen upfäste. 1:o. Fordom Majorens wid Åbo Läns Cavallerie Petter Pipers wapen, hwarest uti en skiöld hwars öfwersta del är förgylt, medlersta blå, och nederst ett grönt fält, är en rödbrun hiort med swarta horn, aftagen i språng med framfötterna på en ekestielke; han är död på Rono gård 1690. den 3[!] * Martii.

2:o. General Lieutenantens wid Finska Cavalleriet Galles wapn, uti skiölden, som är försilfwrad, är en förgylt Galla aftagen, af hwilken utspridas åtskilliga blå buchtade, och fölgylta rätta strålar. J underskriften förmäles at bemälte herre är född 1615[?] och död i fält åhr 1676. Å ömse sidor af detta wapn äro hela hans families wapen aftagne som följer: Af Fäderne. 1:o. Ett wapn til alla delar likt med General Liutenantens egit. 2:o. Ett wapn med förgylt sköld hwaruti är en försilfrad mans arm hållande ett swärd. 3:o. Ett wapn med en röd sköld hwarpå äro 8 stycken förgylta knoppar, fältet har dess utom twenne förgylta afdelningar. 4:o. Ett wapen med blå sköld hwari ligga 2^{ne} förgylta ihopwridna rosor. 5:o. Ett wapen med blå sköld hwarpå äro 2^{ne} ovala förgylta knoppar. 6:o. Ett wapen hwari sköldens öfre del är blå med tre förgylta stiernor och nedre del whit med twenne i kors lagda sparrar. 7:o. Ett wapen med röd sköld, deri är en mans arm uti ett försilfrat harnesk. 8:o. Ett wapen med swart sköldh warpå äro trenne förgylta kloor med fem taggar wid hwarthera.

* Bör vara 13.

Af Möderne 1:o. Ett wapen med förgylt sköld hwari ligger en grön stock om hwilken en qwist med löf å spitzten är wriden. 2:o. Ett wapen likt med wapnet N:o 6 af Fäderne, blått, och stiernorna äro försilfrade. 3:o. Ett wapen deri öfre delen är af skölden röd med 2^{ne} gröna stier-nor, nedre delen blå, hwari står en man med en halfmåna eller strids yxa i handen. 4:o. Ett wapen med tre gröna rosor hwilkas öfwersta del är förgylt. 5:o. Ett wapen med förgylt sköld, hwarpå står aftagen en menniskia med fogel fötter och swantz, hållandes ena handen i wädet. 6:o. Ett wapen hwari skölden är till öfre delen blå och nedre delen röd, derpå är en stubbe med twenne wäxande qwistar på hwardera sidan. 7:o. Ett wapen med röd sköld, hwari är en försilfrad mans arm med en försilfrad lillia i handen. 8:o. Ett wapen till alla delar likt N:o 3 af fädernes wapen.

3:o. Carl Johan Galles wapen, som är född och död 1670.

4:o. Adam Galles wapen, han är född 1674 och död samma åhr.

5:o. Ryttmästarens wid Finska Cavalleriet Claes Galles wapen, hwarest uti werket ikring är hela familiens wapen, såsom wid General Lieutenantens, med hwilken han såsom ock Carl Johan och Adam Galle warit af en familie och hafwa lika wapen.

Ryttmästaren Claes Galle är enl^t underskriften wid wapnet född 1647. och död 1676.

6:o. Ett wapen hwarest under en hielm är en Crantz hwar inom på ett grönt fält är ett anckar till ena hälften swart. Härunder är skrifwit Claes Claesson Skalm Assessor i Kongl. Hofrätten i Finland. död 1650.

7:o. Ett wapen hwarest uti en förgylt sköld är ett swart horn. Hwarunder är skrifwit Bengt Johan Horn,

Drabant, född år 1663.[!]* och undfått sitt bahnesår wid Narvska slaget år 1700.

8:o. Ett wapen hwari skölden är til ena hälften försilfrad derpå är en å ända stående röd stubbswanzt häst, och till andra hälften blå, derpå stå tre stiernor perpendiculairt. Therunder är namnet Conrad Nettelhorst, hauptman till Eisböhl [!] och Kimito. Död 1679.

9:o. Ett litet wapen hwari skölden är til öfre delen blå och nedre delen röd hwarest står ett grönt träd med twenne friska blad och twenne torra stielckar. Wid detta wapen fants intet namn.

10:o. Ett wapen med blå sköld, hwari öfwer en försilfrad halfnåna, stå 2^{ne} förgylta stiernor. Till detta wapen fantz icke heller namn; men derinwid är på en taffa samma wapen målat med påskrift Thomas Hindersson til Hemböle. Anno 1663.

11:o. Ett wapen med en i fyra delar fördeld sköld, hwars twenne delar äro hwita twenne åter blå, korswis emot hwart annat stående; i hwardera af de hwita afdelningarna är en törneros och i de blå 3 försilfrade lillior, med 7 försilfrade stiernor derikring. I underskriften förmäles att Jöran von Ungern, hwars wapen detta är, tient wid lif Gardie och blifwit död år 1674.

12:o. Ett annat wapen dyligt med namn Giert von Ungern. död 1672.

13:o. Ett wapen med blå sköld deri stå twenne blå horn med spitzarna uppåt, härunder är skrifwit Rigert Henrichsson Oxhorn, wälbestält Capitain wid ett Compagnie infanterie. Han är född år 1602 och 1687 död.

14:o. Ett wapen hwars sköld är till öfre delen hwit nedre delen swart, som i genom skärs af en ström, uti hwil-

* Bör vara 1668.

ken simmer en fisk lik en jd. Här är påskrifwit Johan Mortensson. Anno 1599.

På norra sidan uti kyrkian.

15:o. Ett wapn med försilfrad sköld hwari står aftagen en grönklädd Menniskio kropp med grönt fogelhufwud hwars näf är förgylt, här under är skrifwit Arfvid Fuogelhufvud Öfwerste Lieutenant wid Biörneborgs infanterie. död 1685.

16:o. Ett wapen med blå sköld hwari är ett hornat nöthufwud försilfrat. Därunder är skrifwit Capitain Lieutenant Jöran Hufvudsköld wid Nyländska Cavalleriet född år 1614 och död 1682[!]*.

17:o. Ett annat dylikt med underskrift: Herr Henrich Hufvudsköld född år 16 . . och [död år] 1682.

Gamla wapen hwilka någon tid skola legat i kyrkian ouppfäste, finnas följande.

18:o. Ett litet wapen hwars sköld är till öfre delen hwit, nedre delen röd, deri är en stubbe med tregrenig rot, af stubben fördela sig twenne qwistar med ett blad i spitzten på hwartera. Härunder är skrifwit Hans Hansson Lindestubbe. A° 1601.

19:o. Ett annat dylikt hwarwid finnes bokstäfwerne H: H: L: L: A° 1630[!]**.

20:o. Ett wapen med gul sköld, hwari är en stubbe och der wid några blad: der under är skrifwit Edle och Wälbördige Märten Mortensson Linderot.

21:o. Ett wapen med gul sköld hwari är ett räfse blad med otta pinnar. Härwid äro bokstäfwerne G: W: A: R.

22:o. Ett wapen med hwit sköld hwari twärsåt ligger ett afhuggit träd hwarwid äro twenne qwistar med löf. Härwid finnes intet namn.

* Bör vara 1678. ** Skall vara 1639.

23:o. Ett wapen med förgylt sköld hwari står ett frodigt grönt träd med 2^{ne} stielckar wid roten. Derunder är namnet Hemminck Njrot.

24:o. Ett wapen med blå sköld deri är en hwit halfmåna med en stierna öfwan och nedan före. Af underskriften kan allenast läsas Tönne Jörenson.

25:o. Ett wapen hwari skölden är til öfre delen gul med ett rödt kors, nedredelen blå med en gul stierna. Här wid är skrifwit Axel Ifversson till Kiercknäs. Död 1634.

I kyrckian finnas äfwen några gamla Fackel stakar, af hwilka allenast på en kan sees wapen och skrift. På denna staka äro 2^{ne} wapen af hwilka det ena äfwen är så illa med farit at det intet kan urskillias, men det andra är likt det wapen hwarunder stod skrifwit Hemminck Njrot. På twenne sidor af stakan är följand skrift med förgylte bokstäfwer: Gud vende begges vårt ellende till en god ende, hwarunder äro bokstäfwerne B. J. nederst står: Helb Gudh ut af all vår nöd.

Än finnes åtskilliga Fahnor, dels uphängde de[l]s löse men af mögel och damb så illa med fahrne och skadde, at man om dem intet kan få någon underrättelse.

Nederst i kyrckian är Org-lächtaren hwilken enligt en wid södra sidan af samma lächtare warande påskrift, är jemte Orgewärcket med herrskapernes medel förfärdigat år 1671. Där står äfwen skrifwit, at denne kyrckia är bygd för än det skrefs år 1400. Doch utan någon vidare underrättelse.

Der inwid på samma lächtare äro kyrckioherdarnes Namn i Sagu församling, alt sedan 1563 uptecknade nembl^a följande år 1563 Canutus Johannis; år 1593 Laurentius Canuti; 1595 Johannes Thomæ; 1614 Simon Fårskåål; 1630 Eschillus Peträus Professor: dernäst Biskop i Åbo; 1634 Sven Wigelius; 1652 Prof^s Nicolaus Nykopensis sedermera

Biskop i Wiborg; 1659 Doct. Johannes Terserus Biskop i Åbo; 1661 Ericus Ketarenius; 1664 Jonas Wanzonius; 1689 Doctor Johannes Gezelius.

Grafstenar äro i denna kyrckia allenast twenne med uthugningar och inscriptioner.

I Choret straxt inunder altaret är grafwen hwaröfwer ligger en uthuggen tälljesten, med följande inscriptioner. Her ligger begraven en ädelen och velboerdigen man Hinderick Simonsson til Karron. Al så hiedt han, han af soemnedo Anno MDLXX. Der brede wid står: Her ligger begraven then ädelen och velbördigen qvinne Husther Cristina Per Flemminck dotter hon afsömnade pa Karron Garden den V Desember Anno MDLXXIII. Härnäst äro orden af Hiobs 19 Cap: Jag wet at min Förlossare lefwer etc. hwarunder äro bägges wapen uthuggne, af hwilka allenast hennes eller Flemmingska wapnet för den påbygde altarefothen kan sees och nederst på samma brädd är uthuggit: Cogita mori memento anima.

Söder i Choret är en lika grafsten på grafwen som är Galliska familien tilhörig: och är på den samma ut huggit ofwan till i högra hörnet det Galliska och i wänstra det Ekelöfska wapnet; mitt uppå stenen desse samma allenast något större. Dernäst äro inscriptionerne: Her ligger min Kropp och hviler sig til thes vår Herre upväcker mig, min siäl är icke död, men lefwer hos Christo minom förlossare och endaste återlösare.

A° 16 . . är then ädele och välbördige Claes Galle til Steningen, H. K. M. förordnad Ståthållare pa Ivangorod, i Herranom afsomnad, hvars siäl Gud vare nådig.

Anno 16 . . är den ädele och velbördige Fru, Fru Margaretha Bertilsdotter Ekelöf i Herranom afsomnad, hvars siäl Gud vare nådig. In uti denna grafwen äro General

Lieutenant Galles och Ryttmästaren Galles Likkistor begge af koppar, försilfrade samt familiens wapen på hwartera sidan utdrefne och förgylte.

Här i kyrckian finnes äfwen för öfrigit de uti kyrckiorne nödige och wid Guds tienstens hållande brukelige böcker så wäl som en hop Kongl. Förordningar, samt thess utom twenne med Munckstyl skrefne böcker in folio, af hwilka tittul bladen äro förkomne; de innehålla efter det man kan finna några kyrckioordningar jemte Catholska mäs-san och är ei eller den befintelige kyrckioskruden med de wid communion brukelige käril, mer än uti andre lands kyrckior för ålder eller wärde märckwürdige.

Ålands Probsteri.

Förteckning på de Monumenter, wapen och Epitaphier, som finnas uti Saltwicks kyrckia.

1:o. En wäl utsirad altar tafla med bilthuggerij och försilfrade Stolpar på begge sidor, aldri öfwerst en liten rund tafla med desse på ritade bokstäfwer: Denne altartafla hafwer Herr Majoren Fotangell til Kahiloto och Kiärmundö förährt 1666: Nedan om detta är Christi upståndelse af grafwen afbildadt, och nederst den Heliga nattwarden, äfwen wid den ena sidan af taflan Herr Harald Ericssons Fotangells, och wid den andra Fru Susanna Richters namn påritade.

2:o. En wäl förgylt Silfwerkalck till halft annat qwar-ters mått, i bland Antiqviteter ansedd, stilo monachali på-ritad til desse orden De vera vite fert hoc vas pocula vitæ och nederst A° D^{ei} 1346 hunc calicem fecit Tirelaus Aboensis ecclesie svec. Saltvik*.

* Inskriften är här orätt återgifven! Jfr. utgifvarens anteckningar under en antiqv. resa 1871, sid. 55—56 & pl. VII—IX.

3:o. En Oblats talrik wäl utritad, och med desse orden påristad alt omkring: Ave Maria gratia plena, Dominus tecum benedic.

4:o. På den östra norra weggen främst wid altaret är en stor döpelses Funt uti grof marmor uthuggen, öfwertäckt med en målad himmel, stäld på fyra stolpar.

5:o. Åfwan på samma mur ett målat wapen med underskrift: Harald Ericsson Fotangell [till] Kahiloto och Kiär-mundö.

6:o. En gammal altar tafva på norra sidan wid Choret som afbildar Christum på kårsset, och röfwarena, en på hwar sida, så som uti ett skåp allesammans stälte.

7:o. På öst-södra weggen wid altaret finnes Præp: Aland. Boetii Murenii målade Epitaphium på en trätafva med desse orden å ena sidan:

Anni Renovales

Hujus Collapsi templi

XXVII:

Sub Directione

Boetii Muur Wesm.

Præpositi Åland.

Non nobis Domine non nobis sed nomini Tuo da gloriam propter misericordiam et veritatem tuam. Brede wid denna lilla tafvan äro Sahl. herr Probsten med des hustru och barn afstälte, med denne underskrift: Boetius Muur Wess: Præp: Aland. Annus mundi et imactericus[!climac-], Anna Samuels dotter; Deus suum repetit. Barnen a Conjunctis ad Conjungenda. Nedan om denna tafva finnas de församlade lärjungarna afmålade, för hwilcka Christus uppenbarade om aftonen præsentē Thoma.

8:o. Öfwerst på denna muren är ett målat wapen med

underskrift: Fru Britha Carplan til Wisas [!], Actis, Kahiloto och Kiärmundö.

9:o. Nästan öfwer Chor dören en liten tafla som och wisar Christi regerrika upståndelse, och har denne underskrift:

Monumentum sepulcrale.

Postquam multa tulit, docuit

bene, vixit honeste, Hoc Wessman-

nus Muur Condidit ossa Loco.

10:o. Nederom i Choret är en 1662 murad graf, med grafsten Boetius Muur hans hustru och Barnn tilhörig, som grafsten utwisar, men nu i sednare tider kallad Prästegraf.

11:o. På den östra pelaren fram i kyrckan är ett elljest wälbehållit och utsirat wapen hängiande, som presenterar, 3^{ne} Fothanglar, men ehuru wäl namnet derinunder finnes något förnött och utplånad doch will man sluta at det skall wara Majoren Harald Ericsson Fothangell tilhörig, emedan och derwid kan läsas att han skall wara född på sitt mödernes gods i Liffland åhr 1662 d. 25 Aug. och döder d. 18 Martii 1695.

12:o. På den wänstra pelaren i kyrckian finnes och ett mindre wapen hängiandes, som presenterar en hammare ock 3^{ne} [!] händer der äfwan uppå, men underskriften aldeles förnött, så at eij mera läsas kan än at han dödde 1575*.

13:o. Öfwerst i hwalfwet är än Wälb: Harald Erichson Fothangells wapen afmålat.

14:o. Och främst på hwalfwet Fru Anna Margaretha Kiöningtuns wapen äfwen afsatt.

15:o. Nedan för det stora Fothangliska wapnet finnes des murade graf med trä p[!]anckor på bielckar och jord der äfwan på.

* Jfr. utgifwarens reseanteckn. 1871, sid. 52!

16:o. Kyrckan är målåd med Bibliska historier, hwilcken måhning under förra ofreden, då kyrckian öfwer 8 åhr stod utan dörrar och fönster, tagit skada, så at somt eij mehr stort synes.

Wasa Probsteri.

Förteckning på the Monumenter som finnas i **Nerpes** Moder kyrcka.

Uti Choret mitt för altaret ligger en wäl uthuggen grafsten med denna påskrift: Hoc lapide tectus jacet vir reverendus et Doctus Elias Petri Holmius, qvondam Pastor hujus Ecclesiæ Nerpes, et Districtus ejusdem Præpositus fidelissimus, cum Conjuge sua Dilecta, Matrona pia et honestissima Anna Eliæ Reichenbac: Dissolutis animabus in sinu abrahæ requiescentibus. Nota På denne sten, så wäl som alla de andre äro stora romerska bokstäfwer, med puncter mellan hwart ord.

Mitt på Stenen står en stor kalck inom en uphögd oval krantz, bestående af Tulpan eller Narciss-hufwuden, med en stiälk och rund knopp gå ur hwardera. Nedan före: Jag ligger och sofwer och wacknar upp, ty herren uppehåller mig. Ps. 3. Anno MDCLXIX.

Ett ängla hufwud i hwarthera öfra hörnet i det ena nedra en döds-kalle med ben där under i korss. J det andra hörnet ett Timglas.

Jemnt mot denna Sten på Södra sidan ligger en annan, hwarpå skrifwit står:

Hoc tumulo conditur reverendus D:nus Gabriel H: Brennerus, Pastor Eccle: Nerpensis Cujus ille animas Summa vigilantia fovit 55 annos. Natus est Wasæ 1605. Obiit in Nerpis 1694. Qviescit hic qvoque ipsius Conjux Brigita Canuti

ex qua 8 suscepit liberos. Nedan til på en uphögd zedel står:
Cupio dissolvi. Där under: Phœnix med utsträckta wingar
öfwer en eldz-flam.

Är ock en mycket zirligt huggen Sten brun såsom den
förra, lärandes dess Bror son H^r Assessor Elias Brenner
hafwa bestält därom i Stockholm.

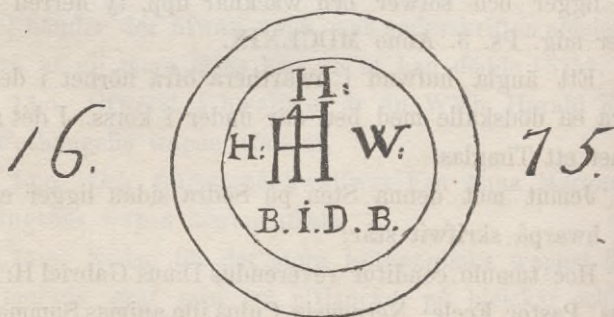
På Stenen, som ligger på norra sidan jämnt mot den
midlersta står:

Här under ligger begrafven ärebor: och Gudfruc. Hust.
Christina Ringia, Probstens och Kyrkoherdens her i för-
sambn. käre maka tillika medh sina tvenne Söner D:no Jo-
hanne och Nicolao Pictorio. Anno 1682.

Mitt på Stenen: Ett Lamb med kors, innom en run-
del med löfwärck. Nedan till: Sap. 4. Then rattfärdige, om
han än bittida dör, så är han i rolighet; ty han behagar
gud väl och är honom kär. I hörnen såsom den första sten.

På gången näst fram för Choret.

Hic dormit in Domino vir reverendus et pius Dn. Jo-
hannes Joh: Wazæus, Pastor Christi: et Lapfierdensis cum
carissima uxore pia et Casta Matrona Brigitta Joh: Broms
ut et liberis, ad diem magnum Jesu Christi.

om kring Stenen

Rom. 6. In Christo vivimus et morimur.

Phil. 1. Christus är mitt lif, och Döden är min vinning. Järenringar i hörnen.

Där brede wid på södra sidan inunder bänkarna är en wacker Sten, hwar på står:

Monumentum Plurimum Reverendi D:ni Johannis Joh. Bechmanni, qvondam Pastoris Ecclesiarum Christinaestadii et Lapfierdensis vigilantissimi, qvi natus erat in Nerpis Anno 1644. D. 2. Junii: Obiit A: 1701. Prima ejus uxor fuit Anna Jac. Holmia, ex qua 6 liberos suscepit. Altera Maria Petri Thorväst.

Fugiens abit

Neder til öfwer hela Stenen ett widt Trä med 6 blad och runda änckla bär, nästan så som plomon til storleken. Nota: war den föregående Wazæi Son: men har ändrat sitt tilnamn, och tagit det twifwelsutan af byn, a. Backeby, i hwilcken Fadren bodt, då han här en lång tid warit Capellan. De hafwa här welat ligga begrafne, medan marken är höglänt, och torr, däremot Lapfierds kyrko är belägen på ett lågsidt och fuktigt ställe. Tå grafwarne här 1732 reparades och kistorna blefwo uplyftade, tog man op locken på Probstens Holmi och Pastoris Wazæi kistor, då befunnos begge desse afledne män icke wara förruttnade, utan lågo i sina kistor, såsom de nyss blifwit ditlagde, med torr hud på ansikte och händer etc. Gamle män, som tå lefde, men nu döde äro, berättade, at de just så sedt ut lefwandes. Men i andra grafwar, som ej lågo mitt efter gången woro de, som länge efter åth blifwit döde, aldeles utruttnade.

Bönder mente at de blifwit balsamerade, qvod incredible. Jag håller före at wäder spelt så in at de blifwit torre, de hafwa begge dödt om winter tid.

Längre Fram på gången.

Dieser Stein gehoret Elias Reichenbach und Agneta Berchelts auch dero Erben Anno 1621. Där under: Ens mans bild med utstående armar och händer i sidorne, hielm på hufwudet. Wapnsköld med twenne fält: På högra sidan en Swan och på wänstra tycks wara en grip.

Omkring Stenen:

Lefve vi, så lefve vi Herranom, dö vi, så dö vi Herranom Hwad heller wi lefwe heller dö, så hörer wi Herranom til. Rom: 14 Cap.

Not: Denne Reichenbach har warit Probstens Holmii Swärfader. Säges en tid hafwa warit Commendant på Waxholm, därom man dock ingen säker wisshet har. Lärer hafwa kommit från Tyskland med sin måg, Holmius, som warit fält Predikant i Tyska kriget.

Wid Sacristie dören in i kyrckan ligger en wacker Sten med följande påskrift:

Hic Sepultus jacet Reverendus et Doctus Vir D. Laurentius — — — Smol: Olim Pastor in Nerpis. Qvi pie expiravit 13 Junii Ann. 1633. Mitt på, en stor kalck med patén och oblater på, inom en wacker uphögd rund krantz, omkring:

Lärarena skola lysa såsom himmelens sken och the som undervisa til rättfärdighet, såsom Stiernor i Evighet. Dan: 12. 3.

Nu följa afskrifterna af de här befinteliga inscriptioner.

Uti Sacristian står på wänstra sidan af mellantaket:

Pastores Ecclesiæ Nerpensis.

Seculo XVI.

Ignoti sunt ad annum 1593, qvo, paroecia Nerpensis Satagundiæ ditioni tum temporis adnumerata, Decreto Upsaliensi subscripserat.

Dn. Æschillus Henrici.

Anno 1599, facta a regione Satagundiæ Separatione, hæc paroecia cum Lapfierdensi, qvæ huic subjacuit, ad præfecturam Ostrobotniæ, ex petito incolarum recessit.

Seculo XVII.

Dn. Martinus Wargius.

Dn. Laurentius Gallus, Smolandus.

Dn. Elias Holmius Præpositus Svecus.

Dn. Gabriel Brennerus. Wasensis.

Dn. Jacobus Holmius, Nerpensis.

Mag. Gabriel Thauvonius, Prof. Præposi. Nylandus.

Seculo XVIII. Currente.

Idem ad annum 1719, qvo, ab anno 1713 ob invasionem Russorum profugus, Westerwikæ Smolandorum obiit, et in Coemeterio ibidem extra Templum Sepeliri voluit. Dn. Gabriel Arenius, cum pace adveniens Malaxensis. Mag: Henricus Joh: Carlborg, præpositus, G: Carlebyensis, modernus. Anno 1748.

Här omkring är en wacker målning. Ofwanföre står Nerpis Sokns Sigill: ett hierta med krantz omkring, på ena sidan en lagerbärs qwist, och på den andra en Palmqwist. Nedantill står ett altar med eldzflam ofwanpå, inom en rundel, hwar omkring står skrifwit:

Sigillum Clericorum Orient: Botniæ.

Observ. 1. Ofwan stående Wargius säjés härifrån blifwit pastor i Torneå af den händelsen, at, då han uti högst Salig Konung Gustav Adolphs Regements tid en gång varit på Riksdagen, och klagomål kommit öfwer Torne boerne, at de varit något styfwe och motspänstige, han då skal hafwa sagt: wore han där han skulle wäl få råd med dem, och tukta dem. Konungen skal strax ha skickat ho-

nom fullmakt, då han ei törast säja emot, utan måst dit så godt som mot sin wilja. Det är sant, at en Wargius ligger begrafwen i Torne Sokne-kyrcka uti Choret framför altaret. Den följande Laurentius Gallus lärer warit hans måg, och fåt Nerpis pastorat efter honom.

Obs. 2. Jacobus Holmius har fått Kongl. fullmakt efter sin fader, och warit alla redan instalerad i Församlingen. Men den gamla Gabr. Brenneri son, Joh. Brennerus (:den olyckliga Brenners Fader:) har rest till Stockholm, och genom Assessor Brenners procurerande fått fullmakten öfwer ända, så at Brennerus, som då war netto 80 åhr, wardt Pastor, och Holmius måste wänta 10 åhr til dess död, då han åter kom efter honom.

Desse obse[r]vationer stå intet annoterade.

På ofwan nämnde wästra sida i Sacristian står: Söker Herran medan man kan finna honom, åkaller Honom medan han när är. Then ogudaktige öfwergifwe sin wäg, och syndaren sina tanckar, och omwände sig til Herran, så förbarmar han sig öfwer honom; och til wår Gud: ty när Honom är mycken förlåtelse. Eseij 35. v. 6. 7.

På östra sidan i Sacristian står inom en wacker målning, gent emot Pastorum namn:

Sacellani Nerpenses.

Seculo XVI.	Dn. Johannes Brennerus.
Dn. Simon Olai.	Seculo XVIII.
Dn. Matthias Laurentii.	Dn. Gabriel Kalm.
Seculo XVII.	Dn. Johannes Gottleben.
Dn. Simon N.	Dn. Carolus Hoffrén.
Dn. Johannes Wazæus.	Dn. Isaacus Brenner.
Dn. Gabriel Brennerus.	Dn. Iacobus Randelin.
Dn. Jacobus Holmius.	Dn. Henricus Moliis)
Dn. Samuel Backman.	Dn. Samuel Simolin) <small>moderni.</small>

På denne östra sida står följande Språk:

1 Tim. 1. v. 15. Thet är ett fast ord, och i alla måtto wäl wärt, at man thet anammar, at Christus Jesu är kommen i wärldena, til at frälsa syndare.

Uti Sacristie taket mit öfwer bordet är målat uti en triangel et öga med strålar där om kring, och är skrifwit kring rundelen:

Twår eder, giören eder rena, lägger bort edart onda wäsende ifrån min ögon: wänder igen af thet onda: Lärer giöra thet godt är, farer efter thet som rätt är. Esaj: 1. v. 16. 17.

Bak i kyrckan på Läktar-balken är om kyrko reparation upskrifwit, på thet efterkommande ei måtte wara i lika okunnighet som man nu är om de ting, som här passerat för 100 år och där förut:

A. Ω.

Anno 1731. d. 24 Maji kom Mag. Henr. Jo: Carlborg såsom kyrkoherde hit till Nerpes pastorat från Wasa Trivial Schola.

Anno 1732 börjades denne i grund förfallne kyrka från dess bristfällighet at repareras. Då blefwo alla grafwar uplagade: nytt golf och nya bänckar, samt altare-bord och sielfwa gjorde källaren förbättrad, och med wäder trummor försedd: Sacristian utan och innantil rappad, samt dess fönster- och döraöppning större giord, och ett litet fönster hål på östra sidan igenmurat: wästra gafwel-dören och fönstret där öfwer utwidgade: en stor stenförstugu wed Läktaren på södra sidan nedrifwen och i dess döraställe en fönster-luft anlagd.

Anno 1733. Blefwo Chor-fönstren och dören utwid-

gade, samt den lilla förstugun caserad: kyrko-muren til hälften kalkslagen, samt grundwal til korss kyrka [a]gder.

Anno 1734. om vinteren giordes fönster til Choret och korss-kyrkan af Mästar Jacob Forsberg från Ny Carleby, och om sommaren upfördes hela korssmuren.

Anno 1735. bygdes Tak på korss-kyrkan af Bondemannen och Kyrko-Byggmästaren Johan Simonsson Knubb från Wöro. Samma sommar rappades och kalckslogs korss-muren utan och innan, samt resten af gamla kyrkan, då och fönstergluggen på norra wäggen wart utwidgad, hwartil fönster från Stockholm förskaffades. Från det lilla fönstret gick för en så kallad Pig-Läktare längs efter norra wäggen till den nedra Gafwel-läktaren, och så fullbordades murarbetet, som alt härtills blifwit förrättat af Mäster Johan Strauch från Wasa. Panelning under tak-foten och rännen kring om hela kyrkan och Sacristian wordo och tå giorde. Noch dito anno sent om hösten, sedan en ofwan-Läktare bak i kyrkan högt op under taket blifwit borttagen, wart den nedre Läktaren, så mycket som främsta bäncken utwidgad, samt med nya trappewis uphöjde bänckar och trappa förbättrad af Mäster Johan Hyntzel från Gamle Carlby. Tå begynte han och i November månad arbeta på en ny Predikostol, hwilken A° 1736 i Januarii månad blef färdig giord, och om hösten tillika med Läktare-balken af mester Olof Eklund från Wasa målåd.

Dito anno blefwo til tickors* utödande och vidare afböjande wäder-trummor på flera ställen genom muren utbrutne af mur Mästaren Anders Walin från Wasa. J detta åhr å Kyndelmässodag blef efter Ven: Consistorii förordnande nya kyrkan af Pastore inwigd, och Anno 1737 om

* D. v. s. svampars.

Nyårsdagen den nya Predikstolen af Dito wigder. Anno 1741. uprättades nytt planck kring om kyrkogården.

Anno 1745. blef en klocka a 3 L \mathring{w} 5 \mathring{w} bestald och upkiöpt i Stockholm, som med alt kostade 2618 D \mathring{r} kopparmynt.

Anno 1746. wart i Sacristian mellantak, bänkar och Spiel giord. Tå blef och Altar skifwan, alla dörar samt fönster-karmar och bogar in- och utantil målade af Sergeanten Christ: G: Schné.

Anno 1747 mände Probsten Carlborg under sin warelse på Riksdagen beställa och upkiöpa en kostbar Mässhaka för 865 D \mathring{r} 24 öre kopp. mt. Tå han äfwen d. 4 Sept. för egna medel uphandlade af Orgel-Byggaren Olof Hedlund i Stockholm ett nyt Orgel-Positiv för 2400 D \mathring{r} K.mt., hwilket d. 11 Dito, som war 4de Bönedagen, efter middagen fördes i kyrkan; speltes där på första gången d. 13 Sept: af den medbrakte organisten Johan Ramstedt, och anböd sedan sedermå åth den hedersamma Moder Kyrko-Församlingen, som genom tienlig föreställning lät sig beweka, at till Gudz lof och ähra kyrkans prydnad, samt egit nöije och andäktig upmuntran behålla Orgelwäcket och kiöp skillingen godt giöra; samma höst blef Läktare där til bygt af snickaren Matts Hansson Yttring, af hwilken Altare, bänkar samt alla dörar och fönster karmar med mera de förra åren blifwit förfärdigade.

Anno 1748 in Junio war ofwan nämde Herr Hedlund här iat efter Contractet genom stämman och i fullkomligt stånd sätta Orgwäcket. Samma Sommar blefwo the och Läktaren, samt Sacristie- och korss-kyrko mellan-taken med församlingens friwilliga påkostnad a 850 D \mathring{r} K.mt. målade af Mäster Daniel Hiulström från Sverige.

Sit Soli Summo gloria Summa Deo!

Sileat invidia, res ipsa loqvitur.

På Org-wärket frammantil up öfwer Claveret står med stora gull-bokstäfwer skrifwit:

Hæc Si contingunt terris, quæ gaudia coelis!

Bak på Orgwärket står:

Qvem non viva Suo delectat Musica flexu,

Hunc ego non hilum cordis habere puto.

Flera påskrifter äro här i kyrkan intet til finnande, undantagandes gamla målningar med Bibliska historier och språk op i taket.

Denna Nerpis kyrka har i början varit ganska liten, just fyrkant, såsom ett annat fyrkantigt hus, ock taket hwälfvt. Men som hwalvet skal ha welat spränga ut muren på norra sidan, (hwarföre en stor sten rösia blifwit lagd däremot alt up til tak-foten, men ej hulptit, hwilken för 15 år sedan wardt borttagen:) så har det blifwit nedtagit, och tak af bräder i stället giordt. Är twå gongor på längden skarfwad. Första gången wet man icke hwad tid. Men andra gongen har det skiedt i Probstens Holmii tid ungefär 100 år för detta. Anno 1734 wardt ett kors tillbyggt på södra sidan runligare än halfwa gamla kyrkan: Mag: Mathesius, nuwarande kyrkoherde i Pyhäjoki har i sin Disputation de Ostrobotnia pag. 105 lin: 5. skrifwit *Orientale*, som bör wara *australe*; ingen kan bygga kors på östra sidan, medan alla kyrkor stå i öster och väster. Och eadem pagina in medio lin. 17 läser man *versus Septentrionem* där borde stå *versus orientem*, ty Capellet ligger här ifrån i öster, och heter där före Östermarck. Not: Här i Sacristian förwares ett ganska stort Jätt-ben, som stått den ofanteliga menniskian neder i Ryggen. At det är ett menniskio-ben, bewises därutaf, att et annat ben, utu[r] samma ställe i ryggkotan på senare tiders döde menniskior uti alt til pricka här med är aldeles conformt och likadant, undantagandes

storleken. De äro mot detta som en sparf mot en Tiäder. Colophonis loco sättes par curiosité här til:

Finska Runor öfwer Sten-kyrkorna i Österbottn, hwar ibland Torne Sokne-kyrka, som hörer til Wästerbottn, ock räknas:

Kemisä on Kivistä Kircko,

Toinen Kircko Torniosa,

Colmas Cockolan Kyläsä, Gamle Carlby.

Neljäs Neiton Niemen Nenäs, i *Jungfru udden h:e Peedersöre.*

Wides Wasan Kaupungisa,

Cundes Kyrön Cangahalla,

Seitzes Nerpion Rannalla.

C. Fenn: scribitur ante A. O. U.

Dessa Runor hör man enkom af rätt få gamla personer. Men intet wet man dem wara tryckta. Åtminstone stå de intet i Mag: Mathesii eller någon annan Topographisk disputation. Så framt de icke fins i Martini Wargii Commentatione Botniæ Orientalis, den man icke haft lycka at se. Huru Finnarnas Runor gärna börjas raden igenom af ena handa initial bokstäfwer, finner man ock tämmeligen här.

Limingo Probsteri.

Kort beskrifning öfwer de i Uhleo Moderkyrkia befintelige monumenter och lagde grafstenar.

Uppå östra gafwell wäggen finnes Fyra stycken Tafel, af hwilka tränne innehålla Frögde-verser öfwer Jubel-Fäster, och then fiärde Frögde-verser öfwer frija Religions öfning uti Schlecien.

På Pälaren åt södra sidan gent emot Predikostolen finnes hängande afledne Capitains Stures wapn af år 1664. then 3 Aprill begr[af]wen; hwilkens Fane och Swärd jämwäl för förra Ryska öfwer wäldet straxt bredt wid hängt, men af Ryssarne blifwit bort tagnne.

Thes utom finnes ännu uti thenne kyrkia twänne stumpar af twenne Fahnor, af hwilcka then ena warit af. Majorens Lepses, men then andre en Ryttmästares, hwars namn eij kan igen fås.

På nörre wäggen wid Sacerstie dören hänger Doctor Messenii Conterfait; wid hufwudet står skrifwit *Ætatis suæ 30 anno 1611: uti högra handen har han en book, med thenna mening: Musæ post funera florent, mors, sine Musis, vita.* På innre sidan om Chor-dören ligger Doctor Messenii grafsten, mitt uppå stenen stå thessa orden: Här hwila Doctor Johannis Messenii been. Siälen i Guds rike. Ryckett kring hela världen. 1636. Omkring stenen står: Befalla Herren tina wägar, och hoppas uppå honom, han skal wäl giörat. Och skall frambära till rättfärdighet som ett lins, och tin rätt såsom en middag. Förbida Herren och wänt efter honom. Harmas icke öfwer then hwilcken alltid efter hans wilja lyckel. framgår. Ps. 36. Ytterligare finnes en grafsten nedan för Choret på stora gången, med thenne inscription: Under thenna steen hwilar sina been Sahl. Herr Petter Bergenhem, fordom Befallningsman öfwer Österbotns norre Fögderie, med thess kära hustru, Äreborna och dygde samma Matrona Catharina Grå. Mitt uppå stenen. Siälen lefwer i Guds behag, kroppen sofwer till dome dag, tå skall Gud honom förklara, hans glädie skall ewig wara 1708.

Ännu en grafsteen uppå twär gången åt Sacerstien, hwars öfverskrift är utnött, och således oläslig. Sielfwa grafstenen har fordom hördt til Stads Notarien Folderberg.

Uppå kyrckiogården finnes ock en liten grafsten med thenne öfverskrift: Här under hwilas Skiepper Joen Torbiörns Son Hising. M: J: D: 1647. Utom then wanliga kyrkioskrudden finnes här icke, mindre wid Capellerne, något annat märckwärdigt.

Uti **Brahestads** Moderkyrckia är ej annat märckwärdigt än at grefwe Pehr Brahes wapn med bilthuggerie wacker utarbetad, och nyligen med Färgor öfwerstruken, står ofwan på Chor dören.

Uti **Sahlo** Capell finnes några bilder med bilthuggerie utarbetade.

1:o. Jungfru Maria, med krona på hufwudet och barnet Jesu naken i skiötet; warit öfwer alt förgylt, men nu något utnött, står i ett löst skåp, som kan igen läsas.

2:o. Petrus och Paulus, som man pröfwar, brede wid hwarandra, uti dylikt skåp, warit äfwen förgylte, men mästen dels förgyllningen utnött.

3:o. St. Brigitta uti swart habit sitter och skrifwer i en Bok, brede wid henne i samma skåp, står en Mansbild förgylt men mäst borttnödt.

4:o. 2^{ne} andra mans bilder uthuggna, utan skåp och förgyllning. Thess utom St. Brigittas Historia och Fabler in folio på Latin med munkstilen skrefwen, allenast någon dehl af begynnelsen är borto, utan twifwel under förra feigden, så wäl thenne, som några andra ther städes befintelige Böcker, med lika styl skrefne, äro ganska illa med farne, hafwa hwarken begynnelse eller ända. Ännu twene målade stänger — långa, uppå hwilcka the fordomdags måtte haft sina lampor, emedan öfwerst på ändan står lika som en liusplåt. Uti andra kyrckior af Limingo Probsterie, berättas

af wederbörande, inga monumenta, documenta, manuscripter, eller annat dylikt wara tilfinnandes.

Pedersöre Probsteri.

Ifrån Ny Carleby, Lappo och Wörå Församlingar hafwa wederbörande skrifteligen berättat, at i kyrckiorne der städes finnes ingen ting, som liknar något uhr gammalt. I anseende till Pedersöre Moderkyrckia torde följande kunna omröras, såsom: At den största kläckan, som i anseende till liud och wigt lærer i Österbotn wara den förnämste, är gutten i Åbo, Åhr 1488, och igenom Oxhamnen, nu warande Jacobstads Muhlbeta, med Fartyg uphämtad, samt med båt upford genom Nynäas wijken, som nu är, och länge sedan warit fasta landet. Om den medlersta kläckan har man den sägen, at han en gång skulle bort föras till Ny Carleby (:tör hända som flera andra sådane i Konung Gustaf den Förstas tid, at betala Riksens gäld med:) men då hafwa 8 stycken förespända hästar intet fått henne längre, än ett litet stycke ifrån kläckstapeln, då de närwarande spändt en tämjungs fähla för sleden som änteligen dragit henne till bakas och kommit således at blifwa wid kyrckian.

Åhr 1714. efter det olyckeliga slaget i Storkyrö, ankom ett partie Ryssar hijt til Pedersöre och sedan de plundrat kyrckian, bröto de sig in i kläckstapeln, och begynte at afhugga oket på den största kläckan, till at sålunda fälla henne neder, och jämte de öfriga bortföra, men i det samma kom en hastig häpenhet öfwer dem af ett faseligit dån, försakadt deraf, at jorden på kyrkiogården, wid södra hörnet af Choret, nedan för hörne stenen, remnade mer än 3 quarters bredd, och tämmeligit diup.

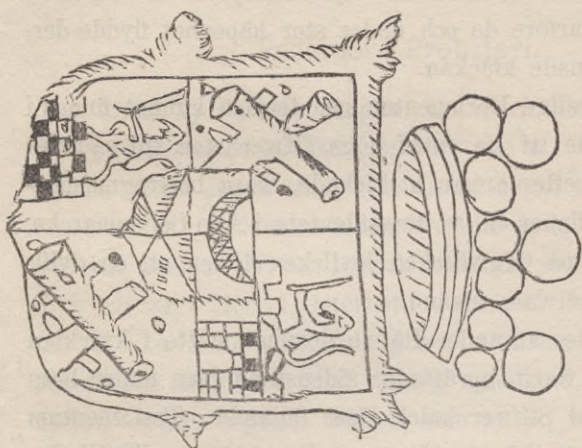
Ännu 1731. då jag hijt-kom, såg man teken till samma

remna. Ryssarne hafwa föregifwit at de sedt wed denna händelsen åtskilligt, som giordt dem förskräckta, såsom at hela negden omkring kyrckian wijst sig upfyld med Swänskt krigsfolck, hwarföre de och under stor häpenhet flydde derifrån, och lämnade klåckan.

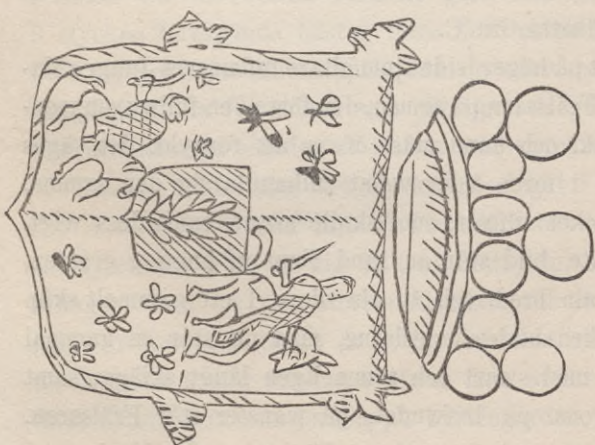
De skriftelige Documenter som fordom kunnat finnas i kyrckian, torde af de, utaf höga Öfwerheten till sådanes upletande, tid efter annan utskickade, wara borttagne, emedan man och finner afl. v. Præsidentens i Åbo Leijonmarcks, namn ristadt på Orgwårcket, hwilcken äfwen uti en dylik afsickt berättas wara utsänd.

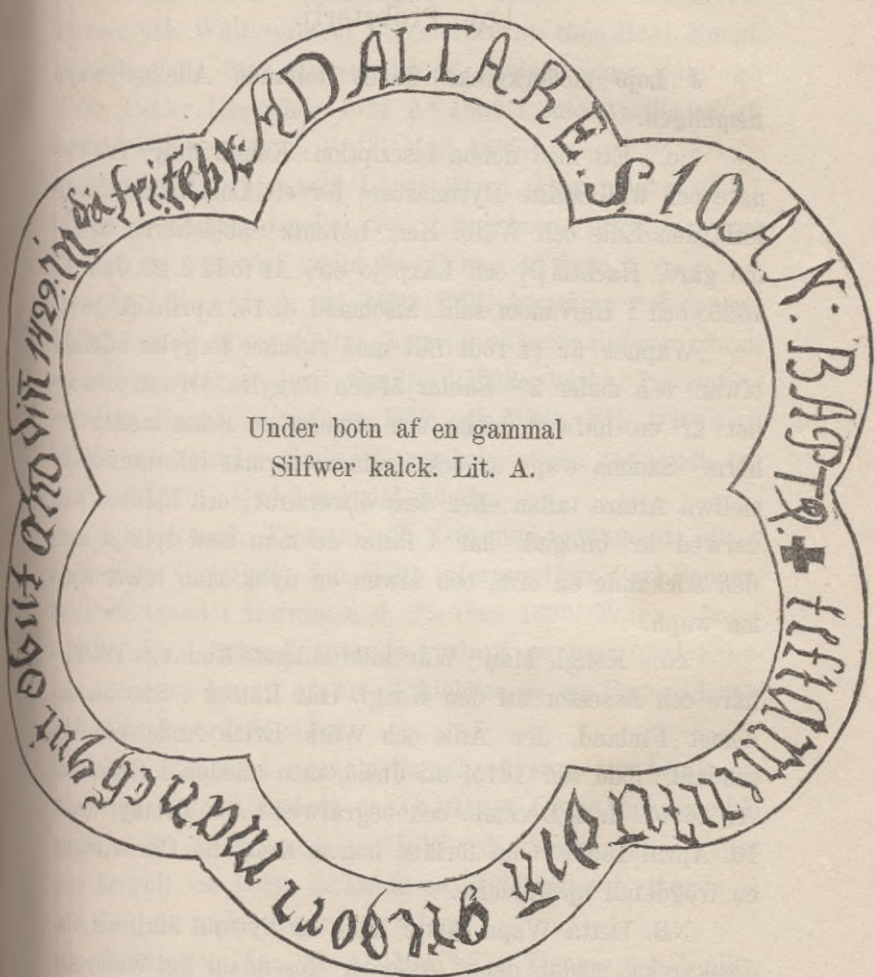
Man sluter at under Påfwe dömmet måtte i kyrckian flera Altaren warit uprättade, aldenstund man under botn på en gammal Silfwer kalck läser följande: Testamentum D.ñi Georgi manch qvi obiit anno D.ñ. 1429 in die VI Januarii ad Altare St. Joan: Bap^{te}; lit. A. På Patén till bemälte kalck finnes 2^{ne} här uptagne adel. wapn utstuckna, lit. B. omkring handtaget de äfwen här rijtade och obekanta bokstäfwer utsatta, lit. C.

JChoret på höger [sidan] om altare taflan sees Jungfru Mariæ bild med Frälsaren på armen, den förra i en fullwuxen människias storlek, och ännu mäst öfwer alt förgyld, det säges at Ryssarne i forna tider welat tillhandla sig den samma, emot så mycket silfwer, som skulle swara emot dess wigt. Under bemälte bild står en rund Funt af huggen gråsten, öfwerst $1\frac{1}{2}$ aln bred, och $\frac{1}{2}$ aln diup. I ett gammalt skåp finnes 3 stycken bilder inneslutne, mitt uti står en gammal wördig man med swart och tämmeligen långt skiägg, samt tredubbel Crona på hufwudet, på wänster står Frälsaren, trampande på en drake, och på höger jungfru Maria med Frälsaren på armen.

Pål Pateen
Lit. B.

J **Jacobsstads** kyrckia och Capellen såsom intet länge sedan upbygde, finnes inge antiqviteter.

Lojo Probsterij.

J **Lojo** moderkyrcka finnes följande Adelige wapn nembligen.

1:o. Ett med denna inscription: Kongl. Majj^{ts} Tro Tienare och wälbestälte Ryttnästare för ett Compagnie Cavallerie den Edle och Wälb: Herr Lorentz Sabelstierna til Lemo gård, Hachtis [!] och Laxpojo etc. Är född d. 23. Julii A° 1625. och i Herranom sahl. afsomnad d. 15. Aprilis A° 1681.

Wapnet är et rödt fält med twänne förgylte stiernor ofwan, och under 2^{ne} Sablar äfwen förgylte. Ofwan på wapnet är en hufwud hielm och öfwerst en Fana mellan 2^{ne} horn. Samma wapn är ock i mindre format infattadt öfwer sielfwa Altare tafan eller dess öfwerzirat; och hälfften som derwed är bifogad, har i fältet en man med spiut i handen stickande en orm, och äfwen en dylik man öfwer samma wapn.

2:o. Kongl. Majj^{ts} Wår allernådigste Konungs Tro Tienare och Assessor uti den Kongl. Håf Rätten i Storfurstedömet Finland, den Ädle och Wälb. Erich Andersson Rosendahl, född åhr 1615, uti Jusiö, men afleden i Herranom År 1690*. d. 4 Decemb. och begrafwen i Åbo domkyrcka d. 19. Aprill 1691. Gud förläne honom med alla Christtroгна en frögdefull upståndelse.

NB. Detta Wapn jämte liket, är flyttadt hit ifrån Åbo domkyrcka, medan denne Assessor Rosendahl ägt Weiby Säterijs Rusthåll i denna Sochn.

Wapnet är et blått fält med swart gärning isprängd,

* Riddarhusgeneal. uppgifver 1694.

och trenne rosor utan stielck, samt ofwanpå hielmen en dylik wäxande ros på stielck, och gröna blad emellan 2^{ne} horn.

3:o. Ett dylikt står straxt brede wid, med inscription: Kongl. Majjst wår allernådigste Konungs och Herres Tro Tienare och Wälförordnad Secreterare uti then Högl. Kongl. Häfrätten uti Stor Furstendömet Finland den Edle och Wälb. Petter Rosendahl född A^o 1660 medio Aprilis och afsonnad i Herranom d. 8. [?] Maji 1685.

4:o. Ett wapn med Liusterjärn i fältet, samt et dylikt ofwan på hielmen, emellan 2^{ne} Råbockhorn. Inscription som stått på en tafra der under är ej mer at finna.

5:o. Ett äfwen af blått Fält, hwari en röd sparre, löpande snedt öfwer Fältet, hwarpå sitta 2^{ne} dufwor: ofwan på hielmen står en hwit försilfrad Fiäder-buska. Inscription är: Här ligger begrafwen Edle och Wälb. Nils Dufwa til Moio, afsonnad i Gudi i Novembris månad 1669. och begrafwen 1670. Gud hans siäl frögde.

6:o. Kongl. Troman och Öfwerste-Lieutenant öfwer Dublerings Cavallerie den Wälb. Herren Herr Carl Rennerfeldt afsonnad i Herranom d. 22. Dec. 1696. Wapnet har i i Fältet En i harnesk sittande karl på en häst, med Sabeln i högsta hugg: ofwan på hielmen är en Fana och 2^{ne} Pijkar på hwardera sidan.

7:o. Ett med öpen hielm och ofwanpå 2^{ne} böge ormar, som hålla i händren en Grefskaps Crona, och emellan armarne en Grijp med en Hillebard: Äfwen och i Fältet som är gult, en Grijp hållande en Hillebard och stående på 2^{ne} hiul, ett under hwardera foten.

Inscription är: Kongl. Majj^{ts} Tro Tienare och Wälbestälter Ryttnästare för Högwälborne H^r Baron Gen. Major Otto Wellings Regemente och lif Compagnie utaf Cavallerie, Then Ädle och Wälb. Otto Jean Welling til Laxpojo

är född Åhr 1641. d. 11 Novemb. och i Herranom sahl. af leden d. 14. Januarii 1688.

Sidst Fyra hängande Fanor 2^{ne} i Choret; på den ena står förenämde Luister wapn, men Inscription och årthahlet är oläsligit.

Den andra skönjes ingen ting uppå.

Twänne dito öfwer Chorbalken, den ena aldeles oläslig den andra med wapn af et Gyldene Berg, 7 Pijhlar med dubbla hakar, ofwan hielmen sammaledes emellan 2^{ne} brutna horn, ena hälften brunt andra förgylt. Följande bokstäfwer synas ock E. B. S. L. A° 1641.

Medan alla gamla documenter, som kunnat wara af något värde, blifwit wid det förra fiendens infall i landet, öfverförde til Swerige och der efter Probstens Juslenii död förkommit, så är här icke heller vidare märckwärdigt tilfinnandes.

Hos en Bonde i Carstu By härstädes är funnit ett klöster bref in originali på pergament, hwilcket, så wida möjligit warit at läsa den gamla Munckestylen, ord ifrån ord så lyder: Wij Systhrör och Brödhr å jomffru Maie oc Sēe Brigitte Closthr i Nadhental helsom idhr wara älskelighe wener i G^d Olaff Pedhrsson i Karsto oc hans danda qwinna Karina wärdeliga i warom Herra Jesu Christo.

Epter thet kereste wener at oss witterligh^{tt} wordh^{tt} är at aff enkannerligha Guds nadha gafwo oc synnerligha thess Helga Anda inskyutillsom aastunhen oc ödmynkeligha bedens brodhrskapp med oss hafwa. Oc wila gärna wort Closthr främja och Gudligha älska. Thy för thesså idhra Sälä aastundan oc begärelse taghom wij idhr bodhen i wan brodhrskapp unnandes idhr lottagilse oc fullan del aff allo thy godho thet Gud altzmettoghe af syna helga nadh oc miskundh unner oss at göra i woro Clostr^r dagh och natt i sangh och lesning waku fasto oc atthrhholdh oc allom androm an-

delighom gärninghom oc Gudelighom bönom idhr til Siälagagn ok syndaförlatelse bodhe lifwandes oc dödhom. Ock wiljom wij oc stadgom at tän tijdh Gudij teckis idhr aff ganghe wordhe oss skälige kundgiordhe Tha wiljom wij siälen rytth ok amynnelse troliga for idhr badhen göra. Oc med Vigiliis oc Helgom Messom idhra Siäla Gudij antwarda. Til huilckis brodhrskapps ytthrmera stadfästelse oc högre förwahrung henghiom wij bäggers waro conventz inciglen undhr thessa breff som scrifwit ok giffwit är I waro Closth^r Nadhendall på St^o Anna dag, Anno D:ni Millesimo Qvadringesimo sexagesimo tercio.

Kläckorne härstädes äro trenne til antalet: den största är ej äldre än af år 1624. och äger ingen märckwürdighet, utan dess wackra storlek och klang.

Den andra i ordningen är guten, som förmenes i Riga eller Reval Åhr 1494. med inscription: Tomes Olofson und Hinrich Larssen Leth geten mi auf sin — — — hwar näst finnas några oformel. Characterer som likna par bomärcken*. Den 3^e är allenast några år gammal.

Hwad denna kyrckas ålder beträffar, så är derom ingen wiss efter rättelse. En Tysk Byggmästare Schultz wed namn, som för flere år tillbaka arbetat wed ansenliga reparationer härstädes, skall hafwa berättat sig funnit sådana minningsmärcken och tekn, at han förment den wara wed pass 700. år gammal, hwilcket tå för tiden, och innan han gaf sig ifrån Riket bordt närmare efterfrågas och anteknas. Åtminstone intyga de uhrgamla Påfwiska måhlningar, som här finnas, oeh det redan aldeles förfalne St. Jörans beläte, som här på neigden ej mig witterligen finnas annorstädes, samt Catalogus Pastorum, som först wid sednare och bättre inrättningar tagit sin början, men går långt nog tillbaka, jämte

* Jfr. utgifwarens reseanteckn. 1871. sid. 25 & pl. XIX.

denna kyrckas dagel. tiltagande bräckeligheter, at den samma är, om icke äldst, doch ibland de äldsta uti Nyland.

Catalogus Pastorum Lojoensium.

Herr Ingvaldus war Pastor A° 1323.

H^r Peder Profwest „ 1332.

Mester Jepp „ 1432.

H^r Matts „ 1447.

H^r Jöns Supalt „ 1456.

* * * *

H^r Päder Nilson Härka Pastor A° 1565.

Anno 1593 när Ubsala Concilium skrefs under, hafwer i Lojo warit en Pastor wed namn H^r Thomas Olai.

Hans Successor hette ock H^r Thomas. Den ena har blifwit kallad Carstun H^r Thomas, den andra Hämeen H^r Thomas.

Item för dessa hafwa warit kyrckoherdar, en H^r Päder och en H^r Päfvel.

H^r Isaacus. Finnes ej åhrstal anteknat utan denna anmärckning läses om honom i M. Gabrielis Melartopœi (:rectoris Scholæ i Åbo och sedan Biskops i Wiborg:) Broder, han war Pastor i 7. åhr.

H^r Matthias Laurentii, född i Nummis by här i Lojo, blef Pastor och Præpositus A° 1624.

och afsomnade A° 1636.

H^r Sveno Torchilli Præpositus : A° 1638.

afsomnade A° 1670.

Mag^r Johannes Forsenius, den sidstnämdes son, war Pastor et præpositus.

afsomnade A° 1675.

Mag^r Gabriel Laurentii Tammelinus blef Past. et

Præpositus A° 1677.

afsomnade A° 1695.

- Mag^r Johan Forsenius, kom ifrån Narva och blef
 Past. et Præpositus A^o 1697.
 afsomnade A^o 1705.
 H^r Abraham Juslenius P. et Præpositus A^o 1706.
 afsomnad under flychten i Sverige.
 H^r Gregorius Arctopolitanus, blef wed förra fredslutet Pastor et Præpositus A^o 1721.
 afsomnade A^o 1745.
 Mag^r Abraham Joh. Roering Past. et Pr. . . . A^o 1746.

J Wichtis Moder kyrcka finnas följande Monumenter.

Ett Knorrings Familie wapn, å östra sidan om sparrén högt under taket, med beskrifning uti: Christus är mitt lif och döden är min winning. Philipp 1: 21.

Ther brede wed hänger en Fana med samma Families wapn uti trycket och följande inscription: Hans Kongl. Maj^{ts} wår allernådigste Konungs och Herres Troman och Wälbestälter Major öfwer ett Compagnie Smälänningar Ädle och Wälborne Caspar Fredrik Knorring, til Terfwalami gård, Hunsala och Ilmola; hwilcken på sitt 55. ålderdoms åhr, efter en swår siukdom i Herranom saligen afsomnade A^o 1667 [2] d. 13 Febr. och sedan samma åhr d. 20 Octobr: här uti sitt hwilorum nedsatt, der at för wänta med alla Christtrogna en frögdeful upståndelse.

Tw Hästskoo Familie Wapn å wästra sidan om samma sparrén, den ena öfwer manfolcks bänckarna hafwer följande beskrifning: Wår alra nådigste Konungs och Herres Troo Tienare och Wälbestälter Lieutenant til häst den ädle och Wälborne Herr Johan Hästskoo, til Suontaka och Härkälä, afsomnade i Herranom d. 8 Aprilis A^o 1672. begrofs d. 10 Febr. 1673.

Den andra öfwer qwinfolcks bänckarne, är tecknad med

denna mening: Hans Kongl. Majj^{ts} Trotienare och wälbestälter Capitain af Infanterie, den ädle och Wälborne Herr Henrich Hästskoo är til wärlden född 1640 och af Gudi hädan kallad 1681. samt begrafwen samma år d. 4 Septembr: Gud hans siäl ewinnerlⁿ frögde.

J Lächtare brädden wäster i kyrckan hänga tw Stålhana Familie wapn; det ena hafwer följande minnesskrift: Kongl. Majj^{ts} wår aller nådigste Konungz Tro Tienare och fordom Wälbestälter Ryttnästare under Hans Kongl. Majj^{ts} Lif Regemente den Ädle och Wälborne Carl Stålhana til Jrjala, afsomnade i Herranom år 1655 d. 17 Aprilis, och begrafwen samma år d. 9 September: [?]

Gud honom med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse förläne.

Den andre af dem är teknad med detta memorial: Hans Kongl. Majj^{ts} och Sweriges Rikes Tro Tienare och fordom Ryttnästare för et Compagnie under finska Cawalerie af det Stålhans[s]ka Regementet, den Ädle och Wälborne Nils Larsson Stålhana til Jrjala och gammel by, afsomnade i Herranom d. 20 Septemb. År 1657 [?] och blef begrafwen i Wichtis Sockn kyrckia år 1658.

J nära kyrckiwäggen et wapen med följande minnesskrift uti: Kongl. Majj^{ts} Tro Tienare och Corporal den Ädle och Wälborne Herr Lars Stålhana til Jrjala blef begrafwen utj Wichtis moderkyrckia d. 16 Decembr. anno 1694.

Öfwer Sacristie dören et wapen med följande inscription: Kongl. Majj^{ts} Tro Tienare och för detta wälbestälter Major under Biörneborgs Regemente den Ädle och Wälborne Herren: H: L: Hästskoo til Korpila och Höbbele, som nu är afsomnat i Herranom och bekom sitt hwilo rum i Wichtis moderkyrckia d. — — — — —

J Sacristian ett Ekestubbe Familie wapen, med täncke

skrift: Philipp. 1: 21. Christus är mitt lif och döden är min winning.

På et kors utj en gammal mässe haka stå följande bokstäfwer och årtal: J: E: H: F: O: D: 1609.

Hwad Catalogum Pastorum angår, så finnes här ej längre tillbaka, än at efter Pastorum Georgium Bartholomeum Agricola, hafwer tilträdt til Wichtijs Pastorat Johannes Procopaeus A° 1677. honom succederade Jonas Thawonius A° 1698. Effter honom kom Henrich Malm A° 1722. honom succederade dess Son Jacob Malm A° 1738.

Flere Monumenter finnes intet i Wichtis moder kyrkia, undantagande några swarta Fanor utan någon inscription, och wettenskap effter hwilcken de äro satte.

J **Loppis** kyrcka finnes inga gamla Monumenter.

Uti **Esbo** Församling äro följande Adelige Wapn och andra märckwärdigheter neml^a.

1:o. Ett stort wapn med et stort blås-horn och twenne förgylta halfwa ansichten, hwar inunder är skrifwit: Anno 1679 d. 27 Junii ist der Weijlandt HochEdel, geborner, Gestrenger Vest und Manhafter Herr Daniel v. Schlegeln, Erb Herr auff Dostby und Kockby, Jhro Königl. Majj^{ts} der Kron Schweden wolbedienter Obrister Lieutenant unter dero Infantereij Sacsisken Regements in Pernau im Herren Entschlaffen sein alders 55 Jahr 9. monat.

2:o. Et litet med en Hammare och Tre Stiernor, hwarå läses: Hans Kongl. Majj^{ts} tro tienare och Lieutenant til häst den Edle och Wälb. Herr Johan Bengtsson Hammarstierna till Gräsa och Söttskog, hwilcken i Herranom afsomnade d. 2. Martii 1680. och blef begrafwen samma år d. 24. Octobr.

3:o. Ett Dito med en försilfrad Swana och Fyra klot, hwarå är allenast läsligit: Anno 1673. blef den Edle och

Wälborne: Herren Carl Sölversvahn född och afsomnade han i Herranom A° 83.

4:o. Et Dito samma Familie tillhörigt: Hwar under är skrifwit: Christus är mitt lif och döden är min winning. A° 1667.

5:o. En tafia derå med förgylta bokstäfwer läses: Epitaphium öfwer Hans Kongl. Maj^{ts} wår Aller nådigste Konungs och Herres Tro Tienare och wälbestälter Capitain under Öfwersten Wälb. Herr Baron Henrich Flemmings Regemente Åbo Länsk Infanterij, den Edle och Manhaftig Isaac Svahnfeldt til Mäckylä och Tuusby hwilcken i Herranom näst förleden d. 28 Junii saligen afsomnade och d. 17 Octobr. 1669. med hederligit och förnämt process begrafwen härsammastädes.

Christus är mitt lif och döden är min winning. Phil. 1. C.

6:o. En Dito hwarpå står med hwita bokstäfwer Epitaphium: A° 1609. blef Edel och Manhaftig Joon Erichsson förmedelst af fiendens hårda ahnwäsning qwestat, och sedermera derigenom sin lifztid ändas, hwilcken war Qwartermästare under Adels Fahnan, såsom hans höggreflig EXELE[N]TS Fältmarskalcken Herr Jacob De la G. gifne pass Daterat Stararus den 25 Maji, 609. utwisar. A° 1667 d. 19 Junii blef Ädle och Wälb. Majjoren Henrich Joonsson Sölversvahn til Mäckylä och Qwisbacka igenom den timmel. döden hädan kallat ifrån denna jämmer dalen i Stäckholm A° 1668 d. 12 Julii blef han med Adelig process beledsagat uti sin graf och lägerställe til Esbo kyrcka, hafwer altså slutit sin Ålder wid 63 år 2 månader, 8 dagar.

A° 1670 d. 6. April hädan kallade Gud Edle och Wälborne Fruun Fru Anna Reijer till Mäckilä och Qwisbacka, samma år d. 5 Decembr. wardt hon med Adelig Process beledsagat til dess graf och lägerställe til Esbo kyrcka.

Hennes ålder war 70. år 7 dagar. Desse bägges Adeligalifz arfwingar äro och igenom then timmelige döden hädan kallade, som uti detta Lägerställe begrefne äro neml. Ädle och Wälb. Jacob Sölwersvahn, hans lifz längd war 6. år. Den andra framleden i Herranom war Edle Wälb. Jungfru J. Märtha Sölwersvahn, hwars ålder war 4. år. Sammaledes i en salig stund afsomnade Edla Wälb. Jungfru J. Britha Sölwersvahn, hennes späda lifz tid blef sluten med 2. år.

A° 1658. blef Edle och Wälb. Johan Silwersvahn igenom döden hädan kallat uti Ryska feigden, hwilcken war Lieutenampt under Dragonerna och wardt begrafwen uti Sämningä kyrckia i Nyslots lähn, hans ålder war 28. år 2. månader. Anno 1656 hädan kallade Gud Edle och Wälb. Casper Sölwersvahn igenom Pestilentien, och war han tå för tiden stadder i Rijga hos Engelska Ambasdören, hwilcken honom tiente för Cammartienare så begrafwen uti Dymmyskantz, hans ålder war 18 år, och några dagar. A° 1677. blef den Edle och Wälborne Herr Carl Sölwersvahn född. A° 1679. afsomnade han i Herranom. A° 1683. blef den Edle och Wälb. Herr Daniel Ernest Sölwersvahn född. A° 1684. afsomnade i Herranom.

Förteckning uppå the kyrckioherdar, som kunna namngifwas, hafwa varit wid Esbo Församling, nemligen.

1. D^{ns} Henricus blefwen Pastor 1458. och der wid warit 42 år.

2. D^{ns} Martinus 1500. dödde 1532.

3. D^{ns} Laurentius 1533. dödde 1561.

4. D^{ns} Henricus Stephani Herkepæus 1562. . . . 1584.

5. D^{ns} Olaus Stephani 1585. varit wid tjensten 30 år.

6. D^{ns} Andreas Henrici 1615. afgåt ifrån tjensten efter 1. år.

7. D^{ns} Barthollus Zachæus [blefven pastor] 1616. död-
de 1619.

8. D^{ns} Hieronymus 1619. be-
hållit församlingen allenast 1. år.

9. D^{ns} Johannes Martini Brennerus 1620. dödde 1649.

10. D^{ns} Martinus Johannis Brennerus 1650. . . 1684.

11. D^{ns} Sveno Martini Brennerus 1684. . . 1704.

12. Johannes Mollsdorffer 1706. öfwergåt
til Sverige 1713.

13. Abraham Collinus 1720. dödde 1739.

14. Johannes Braxer 1739. dödde 1742.

15. Elias Cajander 1744.

Förteckning på thet, som af gammalt kan finnas i
Kyrckslätts kyrcka.

1:o. J Choret finnes en grafsten af Åhr 1621. hwarpå
mästa delen är oläsligit, men namnet kan så wida läsas,
Svenno Ostgotus, hwilcket likwäl icke finnes i följande Ca-
talogo Pastorum Kyrckslätensium.

2:o. På Kyrckslätts kläcke finnes följande bookstäfwer.*

Jämte bookstäfwerne äro på kläckan twänne mäns och
twänne qwinspersoners beläten; man förmenar at den i
fordna tider blifwit ifrån något Clöster dijtford, eller som
likare synes, at sielfwa kyrckan, som lærer wara nog gammal,
medan i sielfwa kyrcko muhren finnes afbrända stäcker, af
ålder warit ett Clöster, och desse belätens klädebonad på
kläckan lijkna Abbote och Abbedisse drägt.

Inga wapn eller andra Monumenter har man här wi-
dare kunnat finna. De fläste och äldste documenter hafwa
år 1713. blifwit ifrån kyrckan borttagne.

* Härefter har originalet en ytterst dålig afteckning af klockin-
skriptionen, hvilken afteckning här utlemnas emedan inskriptionen finnes
riktigt återgifven i utgifwarens 1871 års reseanteckn. sid. 7 & pl. XIX.

Catalogus Pastorum, som än finnes, är följande:

D ^{ns} Laurentius Sigfridi	A° 1575.
D ^{ns} Jacobus Nicolai	1602.
D ^{ns} Michael Erici	1605.
D ^{ns} Olaus Andreae	1608.
D ^{ns} Ericus Henrici	1610.
D ^{ns} Henricus Gabrielis	1627.
D ^{ns} Andreas Petri	1640.
D ^{ns} Abrahamus Olai	1650.
D ^{ns} Ericus Hermainen	1672.
D ^{ns} Isaacus Hermainen	1688.
D ^{ns} Gustavus Pacchalenius	1702.
Mag ^r Andreas Muuhr	1705.
D ^{ns} Johannes Drysenius	1713.
D ^{ns} Johannes Serrenius	1727.
D ^{ns} Samuel Salovius	1737.

Förteckning öfver the i **Siundo** kyrckor befintel. Monumenter.

1:o. Steen kyrckan, som förmenes vara bygd den tiden, när Conrad Bitz varit Biskop i Finland, är brunnen af åske eld år 1526. som beskrifningen på stora kläckan det utwisar.

2:o. Altare tafian i denne kyrcka, hwarpå står Christi korsfästelse begrafning och upståndelse måladt är af Anno 1633.

3:o. Predijkkostolen i Träkyrckan derest Finska Gudstiensten nu hålles, befinnes vara giord år 1625. Har varit förr i Steen kyrckan, men är sedermera dijflyttad: Å den samma finnes fyra wapn med följande inscriptioner:

1:ste är Kirstin Hinders dotter. Bottnet häri är gult med ett swart horn. 2:o. Henrich Claesson Tott, med twänne

gula horn. 3:o. Fru Sired Ericksd^r har hwitt och gult bottn. 4:o. Fordom drottning i Sweriges Rijke Fru Carin Månsdotter. Wapnet har grön botn, med ett menniskio ansichte uppå. Resningen är en guhl Chrona. Om desse wapnen fins eij mehra läsligit, hwarcken till åhrtahl eller beskrifning.

De Wapen som uti sielfwa Steenkyrkan befindtelige äro, hafwa följande beskaffenhet, neml. 15 til antahlet.

1:o. Första wapnet har förgylt bottn, med swart horn, sielfwa resningen är en Crona.

2:dra Wapnet: röd bottn med 2^{ne} förgylte strek och 8 förgylte knappar: Resningen är 2^{ne} horn helfften röda och hälften förgylta, emellan hwilecka äfwen 8 förgylta knappar finnas uppå 3. twärstrek.

3:de Wapnet: Röd bottn med ett förgylt horn och 2^{ne} förgylte stiernor, Resningen är en grön Roos.

4:de D:o Hwitt bottn med ett rödt strek och tre förgylte knappar. Resningen är 2^{ne} horn, helfften hwita hälften röda.

5:te. Röd bottn, med en trehörnig hwit fläck; Resningen är twänne röda och hwita Fanor.

6:te Wapnet har lius röd bottn med blått och hwitt twär strek, Resningen är 2^{ne} blåå horn.

7:de. Grön bottn med ett swart Leijon och förgylt Crona, Resningen af 2^{ne} swarta Leijon ramar, och en förgylt fiäder der emellan.

8:de. Blå bottn med et hwitt korss, och fyra hwita stiernor. Resningen är af twänne hwita horn.

9:de Wapnet är dubbelt: Blå bottn med ett försilfrat kors och 4 stiernor: 2^{ne} horn, förgylta med 2^{ne} swarta Leijon uti: 2^{ne} dito röda, med 2^{ne} hwita — — — — Resningen Ett swart Leijon: 2^{ne} horn och en förgylt Crona emellan.

10:de. Röd och blå bottn med en Eek stubbe af 2 blad, Resningen menniskio armar i korss och en grön roos i handen.

11:te. Röd bottn med meniskio hand. Resningen af 2^{ne} horn, hälfften hwita och hälfften röda, der emellan är en meniskio hand.

12:te. Blå bottn med swart och hwit twärstrek, Resningen är 2. Wingar En swart och en förgyld.

13:de. Blå bottn: En man med spetz i handen, 2 stier-nor. Resningen är en Crona.

14:de. Blå bottn med rödt twärstrek: Resningen är en grön ros.

15:de. Blå bottn, med sölfwer färga, Meniskio arm; Resningen är en Crona.

Om alla dessa ofwanstående wapen, anmärckes ännu, at inga vidare incriptioner eller årtahl mera å dem äro läs-lige, medan alla bokstäfwer mästa dels redan affallit.

Det berättas att Tottarne som fordom ägdt Siundby herregård och äfwen lagt grunden dertil, hafwa äfwen den nu uti Choret befindtl. hwälfda graf upbygga låtit.

Catalogus Pastorum Siundöensium.

Andreas Johannis, bijwistat Consilium Upsaliense 1593.

Sigfridus Korp. Wichtisensis.

Martinus Eschilli Helsingensis.

Abrahamus Hagert, Ingoënsis.

Ericus Thomæus, Holmensis.

Michael Stigelius Carisensis.

Gabriel Teudschovius Bothniensis.

Mag^r Johannes Fortelin Neostadiensis.

Mag^r Israel Escholin Uskelensis 1737.

D:ns Henricus Ganander, Aboënsis 1744.

De grafwar som mäst i sednare tider äro i denna

kyrcka anlagde; och befinnas med sina grafstenar och öfwerskrifter, äro mindre attention wärdige, medan the samma ingen Antiquitet innehålla. Härwed kan eij oförmält lämnas, at här i kyrkan finnes en wacker mässkåpa af år 1721. Hwilcken en Rysk Lieutenant Gelagijn wed namn, har måst gifwa til kyrckan, innan då warande vice Pastoren Jacob Limonius, som ännu lefwer, kyreckotagit hans frilla.

Pojo Probsterij.

J Ekenäs stadz kyrcka är at anmärcka.

1:o. Är denne kyrcka en wacker stor lius Stenkyrcka, med 2. rader sten Pelare, utan stenhwalf, som nu skulle högnödigt behöfwas, sedan trähwalfwet förfaller. Kyrckan är 60. alnar lång, 29. alnar bred, murens högd 15. alnar, och torn murens högd $53\frac{1}{2}$, kyrckans högd til kamben 42. alnar. Ofwan för stor dören wäster åt, stå twenne wapn tuhugne i steen, med denne öfwerskrift, när kyrckan blef bygd.

Gustav Adolph Leijonhufvud	Christina Catharina De la
Grefwe til Raseborg och	Gardie Grefwinna til
Falkensten samt Swe-	Raseborg och Fale-
riges Rijkets Råd.	kensten.

Anno 1653.

Anno 1653.

Hwilcken kyrcka H. H^r Grefwen med egen bekostnad upbyggt, samt lagt en grund af sten til ett slått på en högd i staden, hwar af Rudera med källare än synes, hwilcket wärck sedan genom godsens reduction kom at stadna.

Kyrckan blef aldeles spolierad i förra Ryska tiden, men efter freden 1721, sedan Borgerskapet kom hem ifrån flychten, af dem med all flit reparerad så mycket möjlig warit til wackra stora fenster af 12 luftt. målade Lechtare, Luis-kronor, och messings luisplåtar, samt uhrwäreck i Tornet.

Den högste Guden förläne oss fred och ro i landet, at til kyrckan än kan fås behållit tak. Fordom hafwa här i kyrckkistan blifwit förwarade en ansenlig hop af gamla skrifter och Antiquiteter som alt äro förkomne i förra Ryska tiden. I kyrckan fins eij mer än en bygd graf, som hörer Norrby Ingmans familie til och kyrckkogården wid södra sidan är en wacker upmurad graf af Sahl. Kiämnären Eric Wulf för 10 eller 12 år wid pass.

2:o. Fordom hafwer Sigfridus Aronus Forssius warit Pastor i Eknäs, sedan han utståt mycken wedermöda, effter det han warit Matheseos Professor i Upsala samt warit en märckelig man i Eknäs och hans märckelige Annotationer på Latin och Orientaliska språken fins än i den gamla kyrcko Bibelen in folio med hans namn af År 1629. Han brukade ock at skrifwa sig Pastor Dryopolitanus.

3:o. Eljest äro Stadsens äldsta Privilegier af år 1546 af Glorwördigste konung Gustaf den 1^{sta} och sedermera renowerade. Widare är i Eknäs eij märckwärdigt.

J Pojo kyrckia.

1:o. Är kyrckan en lagom stor wälfd sten kyrckia med Altar Taflan med flera i förra Ryska tiden spolierade, eljest är sielfwa kyrckan nu i godt stånd reparerad och rappad.

2:o. Är at märckia ett fönster lufft norr uth bakom Predike stohlen af 8 fenster, som aldrig synes hafwa warit sönder eller lagat, utan än fullkomeligen helt, med hehl friska wapn måhlningar på fenstren, och glasen som det warit i begynnelsen, så at i andra fenster raden äro 2 wapn på hela fenstren, brede wijd hwar andra effter följande mönster.

Rödt Blått och Gult
Wapn med kalk [!] uti.
Lasse Torstenson
1567.

Rödt Blått och Gult
Wapn med Stålarms uti
Elin Erichs d^r.

Blått Wapn med 2
Enhörningar uti.

3:o. På södra sidan är ett fenster lufft med 8 fenster,
och på andra raden äro 2^{ne} wapn i denna form.

Blått Rödt och Gult
Wapn med 3^{ne} skeps
boijar uti.
Nils Boije til Gennäs
1559.

Blått Rödt och Gult
Wapn med swart horn
uti eller stor tand.
Brita Griltans d^r 1559.

4:o. På kyrckwäggen fins ett litet Jöran Boijes wapn
Herre till Gennäs och Gulö fordom Öfwerste och Commen-
dant i Wiborg samt Gubernator öfwer hela Lifland och Swe-
riges Rikes Lagman i Södra Finna Lagsagu, död år 1617.

5:o. Et stort wapn Lieutenant Jöran Boijes til Böhle
af år 1697. d. 10.* Junii.

* Bör vara 20.

6:o. Ett stort Wapn Ryttmestar Claes Boijes til Gen-
näs af år 1698. d. 10. Martii.

7:o. Noch 2. små Boije wapn.

8:o.. Ett stort wapn Cap. Eric Göses til Nygård af år
1656: d. 2 Febr.

9:o. Ett dito H^r Axel Göses til Nygård af år 1672.

10:o. Ett mindre Cap. Johan Göses til Nygård af
år 1676.

11:o. Ett stort wapn Häradshöfdingens Nils Linde-
crantztes till Sällwijk och Finbacka 1692. d. 25 Nov.

12:o. 3 små Uggla wapn til Brötorp, af hwilcka en
warit Öfwerste, dess Son Lagman och lefwa hans barna
barn 3. under Officerare.

13:o. I Gamla Prästbäncken äro framman til 2 målade
ståndare, med rundelar ofwantil, och i dem en utskuren
Stenbock med två wädig Påfwe myssa öfwer hufwudet, samt
2 målade Steenbockar med lika myssor, hwar om man ej
annat hört, utan at Pojo fordom warit Biskops Annex, eller
at han brukat til at rasta här, när [han] rest til sin pro-
cession [!] i Raseborg.

14:o. Fins här en stor obrukelig Boije grafsten.

15:o. Past: Simon Nurchs grafsten wid 200 år gammal.

16:o. Står i Södra fenstret ett beläte af steen en aln
långt med en bytta i handen och 3. hufwud der uti alt af
sten, som lærer betyda, Unaman, Winaman och Sunaman i
Wexiö.

17:o. Fins här ock Drottning Christinas Bibel in folio
af år 1646. som i förra Ryska tijden ifrån Pojo kyrcka
blifwit bortförd til Ryssland, och af H^r Öfwersten N. Hielm
i Fångenskapet inlöst för 4 Rubel, samt af Herr Öfwersten
wid hans hemkost igenskänckt til Pojo kyrckia år 1722.,

hwilcken wälmening och omkostnad Gud igen med nåd och wälsignelse belöhne!

J Ingo kyrckia finnes följande*.

Uppå twenne taflor, satta uppå krantzen af Chor balcken i thenna Ingå kyrcka finnes utstuckne Friherre Flemmingska och Greffige Posseska wapnen med denna inscription i bokstäfwer: Guds namn til ähra och thetta Herrans hus til prydnad är denna Chor Balck år 1674. bygd och målad med General Gouverneurens i Lifland Gustaf Flemmings och dess Frus Grefwinnans Merthas Posses bekostnad. Som bewittnar Ingo d. 22. Maji 1749.

Jacob Sirelius.

Befindtlige Monumenter uti Caris Moderkyrcka äro följande.

1:o. Kyrckan är af gråsten upbyggt, hwalfwet och wägga[r]na målade med hiette bilder på wägga[r]na och med särdeles ritningar på hwalfwet, och hållas före vara en ibland de äldsta kyrckor uti Nyland, så at Carislojo och Storlojo Socknar tilförende lydte til Caris kyrckio Församling, alt in til byn uti StorLojo Sockn och Pusula Capel giäld benämnd Carisjårfwi, som ligger 7: mihl Nord-ost ifrån Caris kyrckia wid Somero grantsen.

2:o. Adelige wapen finnes här allena afledne Capitain Reinholt Lifvens som hänger wed sidan af Sacristiæ dören, och Sahl. Ammiral Biörnrams sönderslagne på lächtarn.

3:o. Lagda Grafstenar äro 3. stycken 2^{ne} uti Choret uppå den ena står skrefwen med Ruunska bokstäfwer 1414:

* Här har originalet afskrifter af trenne i Ingo kyrcka fordom befintliga gamla bref, hvilka Biskop Terserus å 1661 derifrån bortförde till förwaring i domkapitlets arkiv. Då dessa bref redan finnas meddelade i utgifwarens reseanteckn. år 1870, så utelämnas de här.

den andra äfwen med Ruunska bokstäfwer, som ej kan mehra läsas och tyckes wara äldre, den 3^{ie} wed ingången af mellan dörn lijkaledes med runska bokstäfwer.

4:o. Afskriffter Inscriptioner och urminnes märck wärdige Documenter finnes als intet, hwilcka under Ryska infallet och öfwerwäldets tijd 1713 äro altsammans bortkomne och af Ryssarne borttagne wordne tillika med kyrckans skrud och egendom, hwilcket af Häradz Rätten 1726 d. 21. Octobr. är wärderat wordet til 907 R^{de} Sölfwermynt för utan kyrckans Peningar som lågo i kistan förwarade, och ej upföras emedan räckningarne woro bortkomne.

Eljest finnes här en hop af gamla bilder så af man som qwinno kön til antalet 12. på Lächtare, och en ibland andra lijk en qwinnos person ståndande med sina fötter på en gammal Gubbes bröst och halss, haken och skiägget på Gubben up i wädret, hafwandes hon en krona på hufwudet, öfwer alt hela belätet dragen med fint ducat guld 3 alnar i längden, mera märckwärdigt är ej til finnandes.

J Carislojo Församlings kyrckior finnes inga Antiquiteter eller Monumenter förutan trenne gamla Latinska och til större delen redan sönderrefne Legende Böcker, några gamla Träbilder helt gemene och owärdade samt ett Schmidfelska Familien tilhörigt wapn hängande på Chor wäggen i moderkyrckian.

Beskrifning öfwer hwad til Antiquiteten hörande i **Kiskå** kyrckior finnes.

1:o. Gamla documenter och skrifter finnes här icke utan allenast i Moder kyrckian en utgammal och under Päfweväldet brukad bön eller Mässe bok, som til S. V. Consistorium är afgifwen.

2:o. Adelige wapn äro här först 2^{ne} af trä, det ena Hästkoska Familiens, allenast på par i hopslagna bräder måladt, och har uti skiölden 4. hästskor.

Andra Brandtska Familiens, har ej mer på sig någon målning: men är litet bildhuggit och skiölden innehåller 2^{ne} i kors lagde brandar.

Sedan finnes här 1. stor och 8 små, på swart taft både med Gull- och andra wackra färgor målade Fahnor, som i fordna tider brukatz wid Förnäma Herrars begrafnings process. Thesse så den stora som små Fahnor innebära på bägge sidor Hornska Familiens wapn. Af hwilcken högbe-mälte Familia har på Hapaniemi (:en half fierde dehl mihl ifrån moderkyrckan belägen:) Säterij, fördom bodt ett Riks Råd Eric Horn och sedermera en tid der efter hans arfwingar. Nu äges berörde Sätterij af Bruks Patron Herr Montegomorie.

3:o. Inscriptioner fins här ej widare, än på den för om rörde största begrafnings Fahnan, är med förgyllda latinska bokstäfwer på Swenska inscription, men den är så förgången at man ej kan få der af redigt sammanhang, doch så mycket kan ses: Edle och Wälborne Arfvid Horn Capitein Lieutenant etc. Wilcken är slagen i Österrijke wid Brinck i sielfwa stormningen och afsomnade den 6. Junii 1645.

Allenast på en kläcka som är af the äldsta, och moderkyrckian tilhörig, fins inscription. Den doch ej kunnat läsas ty bokstäfwerne äro dels Ryska dels och lika til utseende med gamla Munck stilen. Äfwen är Hornska wapnet på denna kläcka. För öfrigit finnes här ej, hwarken i Sochnen eller dess kyrckior några gamla minnings märcken eller märckwärdigheter.

Uskela Probsterij.

J Uskela kyrckior finnes intet några gamla Monu-
 ter eller beskrifningar om de samma, inge med inscriptioner
 lagde grafstenar, inga urminnes märckwürdige documenter,
 eller andra ålderdoms minningsmärcken, utan allenast någre
 Adel. wapn, uppå hwilcka damb och ålder, så wäl sielfwa
 inscriptionerne, som deras diviser, Fält och färgor, allaredan
 så aldeles utnöt, at af dem ingen ting mera kan märckas
 eller utredas.

J Nyby kyrckia finnes eij andra Antiquiteter, än några
 utgamla Munck Böcker med noter, och grof Funt steen.

Antiquiteter i Bierno moder kyrcka,

J Choret på högra sidan om altaret åfwa[n] på Pastoris
 bänck sees ett wapn af 3. Sablar med denne underskrift:
 Anno 1635 d. 21 Aprilis afsomnade Herrn Ädle och Wäl-
 bördige Lindewedh Classon Sabel fordom til Öfverby.

På samma sidan innom Skranckwärcket åfwan för Tykö-
 grafwen finnes ett gammalt wapn af 3. oval runda knappar
 med öglor på hwardera ändan, hwarpå inscription är utnött;
 skal wara Boijska Familiens.

Innom samma Skranckwärck finnes på Tykögrafwen
 2° wäl uthugna och utsirade grafstenar. Uppå den ene är
 Creutziska wapnet med denna underskrift: Hans Kongl.
 Maj^{ts} Troman och Landshöfdinge öfwer Åbo och Biörne-
 borgs lähn men Åhland den Högwälborne Herr Lorentz Creutz
 Friherre til Sarflax, Tiusterby, Forsby och Tykö. Uppå den
 andra är Stenbockska wapnet med denna underskrift: Den
 Högwälborne Grefvinna och Fru Fru Hedvig Eleonora Sten-
 bock Fru til Sarflax, Tiusterby, Forsby och Tykö A^o 1704.

På södra väggen främst öfwer bemålte graf är en Tafla med Christi kors, men som den söndergått, så kan der af ej annan underrättelse fås än denna: Den 16 Januarii afsomnade i Herranom S. Isack — Lagläsare öfwer Olant och Haliko Härade och S: M.

Nedanföre på södra väggen är ett stort wapn förgylt med 3^{ne} Ährenprijs och denna underskrift: Kongl. Maj^{ts} til Sverige Troman och fordom wälbestälter Ryttmästare under Kongl. Rådets och Generalens Högwälborne Herr Ebbe Ulfälts Regemente den Ädle och Wälborne Adolph Ehrenpreis, är född til denna världen A° 1631. och i Herranom afsomnad A° 1686. som och hans endaste kiäre Son Ädle och Wälborne Joh: Adolph Ehrenpreis förordnad Adjutant wid det Finska Cavallerie födder A° 1663 och döder A° 1686.

Nedanföre bättre är et litet gammalt wapn bestående af en figur af en galt uti wapnet och 4 Fahnor åfwan uppå som gå ut genom et bröstarnesk. Åfwanpå står et namn: Carl Henrickson Galt: och under wapnet, til Kynämäki obiit A° 1654. den 8. Maji.

Af en gammal altar Tafla är en krantz i behåll o[ch] står neder i kyrkan med namn: Johan Gilngerta. Margareta Frilles til Hevonpä Wiborg Kalfnäs. Fru Anna Gillengerta. Wälb. Jfr. Margareta Gillengerta och Catharina Gillengerta. Å andra sidan Jfr Maria Gillengerta Åhrtal 1667.

På Predikstols dörn är åhrtahl 1654 och bokstäfwer E. J. S.

Ett gammalt wapn står lööst wid väggen af 2 Leijon och 2 fönster i 2 afdelningar der under: Här ligger begrafwen den Ädle och wälborne Gustaf Wallas til Åminne. A° 1672.

Et annat, med en karl, som har spjut i handen och åhrtahl 1614.

I gafwelen på wästra sidan et wapn består af en lilja och namn eller bokstäfwer C. A. M. under är årtahl 1631.

Dässutom et annat af namn Eric Sass och 3-stiernor och et leijon samt der under 1640.

Ett större wapn förgylt med blått wapn med figur af en warg och dessa ord: Här ligger begrafwen den Ädle och Wälborne Herrn Hr Petter Wulf till Härsnäs [!] Wähäkylä He[v]onpä, wälbetrodde Lagman fordom i Wisingeborgs lähn 1681. 1. Oct.

En grafsteen med en karl med spiut och bröstharnesk: Öfwer wapnet finnes inscription: Här ligger begrafwen den Ädle och wälbördige Eric Bertilsson til Mälckele. Han afsonnade d. 14 Martii A° 1592. Åfwanföre på wästra wägen är et stort Järnharnesk hängande.

Wid Altaret ett medel måttigt wapn med förgylt hierta uti en grön krantz och namn: Ädle och wälborne Herren Hr Johan Christerson Gyllenhierta til Hevonpä Wiborg Parskylä och Kalfnäs.

Twänne Fahnor: på den ena fins intet namn, på den andra är Gyllenhiertas wapn och underskrift: Hans Kongl. Majts i Swärje Troman och fördom wäl bestält Major öfwer et Regemente Finskt Cavallerie, den Ädle och wälborne Hern Johan Christerson Gyllenhierta til Hevonpä Wiborg Parskylä och Kalfnäs.

Uti Biskops bencken på norra sidan af Altaret är en stor grafsteen med et adeligit wapn uppå som föreställer en karl uti harnesk med spiut i handen: Åfwanföre wapnet är denna skrift: Här ligger begrafwen den Ädle och Wälbördige Qvinne Huster Margaretha Pärsd^r til Melkilä. Hon afsonnade then 29. Junii A° 1589. nedanföre: Jag wet at min förlässare lefwer etc.

Innom Chor dörn nedanföre Altaret äro några små graf stenar hwar å sees jämwäl adel. wapn med öfwerskrifter. På första steen är et hierta med denna öfwerskrift: Här ligger begrafwen then ährsamma och dygdesamma Qvinna Hustru Alitza Jörensdr^r hwilcken afsomnade i Gudi d. 28 Maji A^o 1591.

På andra steen äro 3. foglar med öfwerskrift: Här ligger begrafwen then Ädle och Wälbördige Bencht Hendrichson til Stensnäs Han afsomnade then 26 Martii A^o 1587.

På 3^{die} stenen äro 3 pilar i korss satta med öfwerskrift: 1596 afsomnade Ädle och Wälbördige Anders Swensson til Elswijk then 11. Febr. under wapnet står skrifwit: 1597 afsomnade Jöran Svenson then 9. Martii.

På 4de stenen står en tumme med 2^{ne} finger och brede wid på wenster sådant kårss omkring bräddarne på stenen sees följande mening: Här ligger begrafwen then Wälburdige man Lasse Hansson til Heickele heet han. Ofwan på wapnet står skrifwit: Afsomnade then IX Junius 1564.

På 5te stenen står i en ruta detta tecknet på bräddarne är skrifwit: Här ligger begrafwen Olef Jorensen. Afsom: i Hervelax then 8. Maii 1566.

På 6te stenen äro 2^{ne} wapn brede wid hwarannan: thet ena innefattar et hierta med en Sabel under, och 2^{ne} stiernor åfwantil och det andra et horn hängande i et band. Åfwanpå wapnen står skrifwit: Gud Gläde både there siäl: under wapnen äro bokstäfwer så utnötta at man ej mera kan se än när the blifwit döde, neml. under det ena wapnet står then IX Augustus Anno MDLXXVIII och under det andra then 5 Aug. Anno 157— den sidsta sifran kan ej skönjas.

På 7de stenen står framdelen af en hiort med Öfwer-

skrift: Här ligger begrafwen then Wälbördigen Salige Matt-
hes Jörenssohn til Aelswijk. Han afsomnade i Gudhi then 22.
Aprilis Anno 1591.

Alla desse stenar äro fyrkantiga undantagandes den
4de som är aflong.

Uppå första pelaren ifrån Choret på manfolks sidan är
måladt et wapn som föreställer 3 Sablar med underskrift:
Edle Wälb. Jöran Sabel til Öfverby Major under höglofl.
Österbothniska Reg. hafver denna pelare måla låtit 1661.

Äfwen är på första pelaren å qwinfolcks sidan et wapn
som ej så wäl kan ses men underskriften är tydelig och ly-
der sålunda: Edle och Wälb. Fru Margaretha Axehiell til
Öfverby och Wårdhsätträ hafwa thenna pelare måla låtit
Gudi til Ähra och sina efterkommande til åminnelse A^o 1661.

På kronan öfwer Predikstolen sees twenne adel. wa-
pen brede wid hwarannan: uti den ena äro 2^{ne} sablar på
hwar annan liggande och 2^{ne} stiernor ther öfwer. Men uti
den andra en karl uti harnesk med et spiut i handen. Un-
der bemälte wapn står: H: S: S: A: S: til Huchtis och
Laxpojo.

På stora Silfwer kannan är ett wapn på locket af 3.
Sablar och bokstäfwer ofwanföre. K. S.

En förgyld kalck: mitt uppå små ongefär 4 kantiga
knappar, på hwar och en särskilt efter följande bokstäfwer
I H S V S.

På Oblat asken Gabriel Tauvonius Elisabeth Josephi
dotter Anno 1677.

Antiquiteter i Kimito Moderkyrckia äro synnerhet föl-
jande.

På Pelaren i Choret wid wänstra handen om Chor dörn,
då man går up från stora gången, står Gyllenbögels wapn,

med denna underskrift: Första orden äro af ålder förnötta, doch läses följande: — — — — den Ädle och wälborne Samuel Gyllenbögel til Träskby etc. är födder hit til världen Anno 1642 d. 1 [?] Junii, och afsomnade i Herranom d. 7 [?] Maji 167 — — — —.

På samma Pelare in åt Choret står åter et Gyllenbögels wapn, med följande inscription, så mycket som kan läsas: — — — — Tro Tienare och Ryttmästare för ett Compagnie Nylands Cavallerie, den Ädle och wälborne David Sigfridsson Gyllenbogil til Träskby och Hyfwella etc. är födder til världen d. 16 Februarii Anno 16—3 och afsomnad i Herranom Anno 1677 d. 15. Januar. Hans hielm af Järn hänger brede wid samt en järnhansk och stor mäsings-Spåre.

Mitt emellan dessa wapn står Doct. Luthers Contrefait.

Mitt öfwer stora Chor dören står på en tafla Bosins och Rosendals wapn måladt, med denna underskrift: Gudi til ähra och hans hus til prydnad, hafwer den Ädla och wälborna Herren Herr Erick Bosin, jämte sin k. hustru, den Ädla och Wälborne Fruen Margareta Rosendahl låtit denna Chorbalk måhla åhr 1685.

Litet derifrån står på Chor-balcken en tryckt grafskrift öfwer framle Kyrckioherden i Kimito, Mag^r Anders Pryss, som blifwit död d. 14 Martii 1689.

På Pelaren i Choret wid högra handen om ingången genom stora dören står Tungelfeltska wapnet, mycket wäl utarbetat med stark förgylning, och följande underskrift: Kongl. Majj^{ts} Tro-man och Öfwerste Lieutenant af dess lif Regemente Drägoner, Wälborne Herr MARCUS TUNGELFELT, Herre til Wijk och der under liggande strö gods, född d. 8 Octobr. Åhr 1682, död d. 28. April År 1736.

På samma Pelare åt lilla manfolcks gången står Fal-

kenfeltska wapnet helt litet och mycket förnött, doch läses följande ord. Ädel. och — — — — Gustaf Adolph Falken — — — födder A° 1665. d. 15 Septemb — — — — Frögdböle — — — — — 1688.

På samma Chorbaleck står ock Stålhanske-wapnet helt litet och mäst utnött.

Bland grafwar med stora stenar och inscriptioner försedde är Tungelfeltska grafwen mitt för altaret och strax innan för stora Chor dören, hwarest på stenen stå framledne Öfwerste Lieutenantens och hans frus wapn brede wid hwarannan uthugne, med denna inscription: Denne Graf tilhörer Öfwerste Lieutnanten af Kongl. Lif Dragoune Regementet, Wälborne Herr MARCUS TUNGELFELT, född d. 8 Octobr. 1682 död d. 28 Aprill 1736. Och dess käre Fru Wälborne Fru BRITA STRÖMNER född d. 28 Aprill 1685, död d. 22 Jan. 1739. til ewärdeligt Lägerställe.

Mitt för Präst bäncken är Herr Baron och Capitein Grundels graf, där på stenen står hans Friherrl. wapn uthuggitt, med desse ord under: Christus är mitt lif och döden är min winning Phil. 1: v. 21. Omkring stenen står: Denne Graf är Capitein wid Södermanlands Infanterie Regemente, Högwälborne Friherren, Herr Gerhard Grundel på Giästerby köpt d. 16. Octobr. A° 1743.

J Choret på norra sidan är en liten Grafsten, hwarpå står uthuggit:

ANNO
E A F
1523.

Omkring sidorne: HER LIGGER IO(M)FRV ANNA ERICKS LÄT DOTTER HO(N) AFSO(MNADE) TH(E)N
17 Maji.

Här bredewid en liten sten, hwarpå synes följande:
A° 1609. B. P. D; Påvel Larson.

J Choret på södra sidan är Stålhanske-grafwen något uphögd öfwer gålfwet, med stor steen på, utan inscription.

Mitt för stora Chor dören öfwerst på stora gången är en stor grafsten, hwar å synes följande: 1550 T R K F en stierna och en bar Sabel under, på sidan brede wid står en fogel, alt annat är förnött.

Bredewid är en liten sten med Frälsarens bild i Linda och denna underskrift: Här ligger begrafwen Margaretha Timmermans dotter, afsomnad d. 25. Jan.

Ännu en liten steen, hwar å synes allenast: 1611: M. C. D.

* * *

— — — — — afsomnad — — — — —

— — — — — Wälborne — — — — —

En stor steen utan för lilla södra Chor dören, med denne inscription: Denne Lägerstad hörer Bokhållaren wid Tykö Bruk, Sahl. Måns Nilsson Kierell, hans k. hustru, hustru Wendela Beijer och dess arfwingar til Anno 1702.

Wid Södra eller Lilla manfolks gången åfwan för Predikstohlen, har warit en uphögd graf, Riddar Fincke tilhörig, med skiön whit sten på, samt Riddarens och hans frus bilder i fulkompl. storlek uthugne åfwan på, men för 50 år sedan blifwit ned sänckt, då stenen blifwit af folcket sändertrampad och förderfwad, så at nu allenast synes af underskriften: Riddar Fincke til Koustar [!] och Påreckala — — — — — Denne graf är sedan kiöpt af Håfrätts Rådet i Kongl. Åbo Håfrätt, Wälborne Herr Claes Jägerschiöld, och försedd med nya stenar och denna inscription: Denne graf är fordom Håfrätts Rådet, Wälb. Hr Claës Jägerschiöld, samt dess Fru Wälborna Margaretha Bosin, deras barn och arfwingar tilhörig. Åhr 1744.

På Predikstohls-dören finnes denne inscription: Gudi til lof och ähra är denne Predikstohl, efter hans Exellenties, Riks Cantzlers, den Högwälborne Herres, Herr Axel Oxenstiernas, Friherre til Kimitho, Herre til Fijholm och Tijdön, Riddares, befallning, af träwärcket upsatt 1641, och sedan 1645 in Junio förbättrat med förmålände, denne kyrckio til prydnad, och efter kyrckioherdens G. Sigfridi Jacobi, och W. Befallningsmannens Peder Anderssons tilskyndan och pådrifwande.

J Choret i Södra wråen står i et gammalt skåp, St. Andreæ bild i fullkoml. mans längd, med lika långt korss framför sig, och en bok i ena handen, skall wara kyrckians Patron, som heter Andreas.

J Sacristian förwaras ett rökelse kar, af koppar med låck på och behörige kädior til.

På kyrckiogården står en Tim-sten, alt igenom af gråsten, som skall wara uthuggen uhr ett bärg här i Sochnen, af 2 ahl^s högd. På norra sidan stå 2^{ne} bilor i korss, och der under följande ord: ANTONIJ STENHÖGER SAMT XXX. K. M. TJENER HATTEN GOERT MICH SOKENEN TILL ÆHREN PA LINHOLUM.

På östra sidan står ett kors, med denne underskrift: WIDENS CRUCEM ANDREAS DIXIT SALVE CRUX PRETIOSA. Här under äro allehanda åkerredskap och husgeråds diviser uthuggne.

På Södra sidan står ett korss samt Sweriges wapn 3 kronor och följande underskrift J: R. S.

DEUS PROTECTOR NOSTER.

Der under är en hufwud skalle med dödas ben under:

HER ÆHRE WI ALLEN LIKE,
BÅDE FADTICH OCH RIKE.

På västra sidan afbildas Christi kors med en krantz omkring korsset åfwanföre stå desse Bokstäfwer: I. N. R. I. under korsset ANNO DOMINI: MDLXXIX.

Ofwanpå sielfwa Timstenen är mot södra sidan en hielm med 2^{ne} Pilar i kors och 4 hiertan. Här utanföre och rundt omkring cirkelen stå följande ord: HEAT GUDH GLÆDE ALLEN CHRISTENS SÆLEN.

Halico moderkyrckians Antiquiteter äro följande neml.

1:o. Stå desse orden med förgylta bokstäfwer på Altar-Taflan: Gudi til ähra och denna kyrckia til prydnad, är denna Altar-Tafla bekostad, af den wälborne Öfwersten Herr Gustav Horn, Herre til Worentaca och Lesnemy etc. Anno 1669. Hwarest äfwen dess wapn finnes ytterst af sielfwa Taflan.

2:o. Öfwer dören på Choret finnes å en Tafla med följande inscription, hwarest på ena sidan dessa orden kunna någorl. läsas således:

T. O. M.

Me Deo Chorum absens paravit Baro de Åminne Christiernus Horn, Svamonis antiqua stirpe fundatrice hujus Templi Horniono satus generosus Majorum jure patronatus insignis Animo pridem volutabat præsens vel quoque haut diversum; cupis clarum agnoscis nitorem et cultum mirare simplicem. Simplici notatum manu selegit. Coeruleum natura item ille oculorum remoram sed inocuam adamarunt bonæ musæ honestarunt Reges Domini adauget quippe visum et claritate fulget. Te obideo haut nihilominus adspicere queo desunt ad hoc nervi interea Seo. Tr. ipsum ut inspicias rogo et liberalitatem patroni õ. spectator Have. Ad Baronat. Haliconis Trifanium 4 cal. Octob. 1658.

På andra sidan af denna Taflan lyda orden: Till Gudz huus wyrndad och kyrckio prydnad, har denne Chor

H. Christer Horn, til Åminne och Eeka förutan tweka, Friborne Herre. med större och smärre, Färgors Exempel prydt Herrans Tempel, ty skall han ähra, therföre hembära. At han så lagar, hwad Gud behagar, Honom från fara O Gud! bewara, och gif god lycka, efter dit tyckia, at när så händer han til oss länder, och honom åter Gud komma låter, må i den gierning se sin för ähring.

3:o. Står hela den 150 Psalmen på Svenska språket å Chor Balcken citerad jämte den 1. 2 och 3 vers: af Psalmen 135.

4:o. Å en stor Tafla i Choret kan följande läsas:

Epitaphium Reverendi Senis Dⁿ Georgii

Math. Tauvonii.

På Svenska

På Finska

Joh. 19: v. 25. 26. 27.

2. Tim. 4: v. 7. 8.

Qui anno Rep. Sal. MDLXXVII in Longwijk parochiæ Carislojo ex parentibus Christianis, piis et honestis sc. Patre Matheo Thavonio, Matre Brigitta n. nob. gen. natus; mox lavacro baptismatis renatus: Desennium intra domest. parietes in timore Domini educatus: Hinc Aboæ Societati literariæ incorporatus: ubi ingenio quod sibi natura felix contingerat erudiendo, poliendo, et ad usus publicos adornando in Musarum palæstra impiger incumbit: Toto vero eo intervallo, auspice duce Jehova divino cultui, vilæ sanctimonie et morum elegantie ardens vacat. Deinde jactis sub ferata Præclar. virorum solidis doctrinæ fundamentis Sacro initatus Ord. Ampliss. g. Dn. Aboens. olim Episcopo P. M. M. Erico adscitus triennalis præco mensalis. Inde ad Eccles. Sagens: Austr. Finlandiæ legitime vocatus in qua mysta fidelis Christiano sibi gregi commisso citra 20 An: pascendo invigilat. Unde demum parochiali Halicoens. cætui unanimi ac fervido Ecclesiæ voto præficit. ibique o sine magno a . .

sibi conceditar. fructu munere. Pastoralis 19 an. fungit. Anno v clo l o c l * 22 Martii æt. suæ 73. pie ibid. in Domino obdormivit. Per integrum vitæ studium candore mansuetudine et pacis studio omnibus cordatis charus æstimatus: vir religiosus prob. ac liberalis anī constantia et morum gravitate conspicuus. Anima ejus ē in manu Dei quam in die universalis *επιγανιας* Jesu Christi reddet ejus carni redivivæ: Corpus a. in Templo hoc Halicoensi tumulatum; ab Hæredib. in posthumam sui memoriam monumentum et S: Edis. ornamentum erectum.

5:o. På Predik stohlen står Psalm. 65: v. 5. jämte Horniska wapnet och årtalet 1669 samt desse orden: Den wälborne Herren Öfwerste H. Gustav Horn Herre til Worentaca och Lesnemij etc. hafwer denne Predik stohlens stofferande Gudz hus til prydnad bekosta låtit.

6:o. Finnes på Worentaca grafwen 2no stora Horniska wapn: och i Choret så wäl Öfwerste Mannerskiölds som Grass wapn, på hwilcket senare står årtalet 1665 och Bokst. B. G.

7:o. På en kanna af Silfwer, hwaruti Communion wijn brukas, lyda orden:

H. Gustav Christerson Horn Friherre til Anime** Herre til Warsala, Sweriges Rikes Råd A^o 1641. F. Christina Roos*** dotter, Friherrinna til Anime, Fru til Warsala och Bietr. Böck [?].

Än finnes på Oblat asken af Silfwer Horniska wapnet samt bokst^{ne} H. H.

8:o. Finnes 3^{ne} bilder som repræsentera the wijse män af Österlanden, hwilcka offra åt barnet Jesum.

* Skall wäl betyda: MDCL (= 1650). Strandberg försätter hans dödsår till 1651.

** I originalet ändradt från Åminne!

*** Torde vara missläsning för *Bååt*.

Uti Nykyrckio Moder kyrckan äro följande Monu-
 ter at see.

En gammal Röd och Gål Muncke kåpa, En halfsijden
 liusgrön Muncke långkåfta med Ärmor, Ett Sidt och widt
 Muncke Lijntyg [som] öfwer hufwud och Ansigte warit hängt,
 och en med Muncke styl 2. finger tiok tryckt Bok utan Band
 och Titelblad in Folio: Äfwen wijses här ett Gouverneur
 Nils Kihls, hela krops harnesk af järn, item thess och hans
 Sons Söfring Kihls wapen, utan årtal $1\frac{1}{4}$ aln hög utom
 skafftet, jämte med stort järnfäste, långt stickswärd; äfwen
 är här et 5. quarters högt Swinhufwud wapen. med en li-
 ten kort järnfäst wärja; Eljest är kyrckan målad på Muncke
 maner med målade Cardinalernes Bielckens och Flemmings
 wapen; men Årtal finnes ej när kyrckan af Munckar blif-
 wit bygd.

Antiquiteter i Lätala Moder kyrcka.

Finnes i gemeen denne Annotation i et gammalt Pro-
 tocoll på födde och döde: Thenne Lätala kyrckia är af ål-
 der kallad St. Michels kyrckia och är målad A° D:ni 1483.
 såsom man thetta Årtal finner upteknat med Munckestyl i
 kyrckans Öfra Gafwelwägg, och lærer altså kyrckan wara
 äldre. Men thet är til märckandes at nämde Årtal ej nu-
 mera synes skiönt thet i Pastor Erics Salonii tijd, som an-
 förde Annotation upsatt känbart warit. I denne kyrckia
 finnes inga Grafstenar. Men Grafwar 2^{ne} något märckwär-
 dige. 1:o. Falckenbergske Familiens murade Graf, som jämte
 Paltilholms Gård, eller nu mera dubbla Säteries Rusthåld
 innehafwes af framledne Befallningsmans Daniel Fonsells
 Äncka Mad: Maria Christ: Brander. Sielfwa Grafwen är in-
 nan målad, skranckwärke af trä på norra sidan af Choret.
 Thet märckwärdiga häri, är framledne Öfwerste Falcken-

bergs Lijk, som i thess fulla harnesk och sluten torneringshielm samt stöflar och spårer, som thet begrafwit blifwit, ännu ses åsido lagt utan kista; skolandes thetta förnåma lijk uhr kisto tagit och som det nu befinnes åsido, för bättre rums skull lagt blifwit, då bemålte Daniel Fonsell med Gården köpt Grafwen. Eljest äro öfwer Grafven följande Wapen: Ett Löfwärck, hwari äro 6. hwita och 6. röda Fält, öfwer them en tilsluten Tornerings hielm, öfwer hielmen en krona, öfwer kronan en upsträckt Falkwinge, med 3. röda och lika många hwita Fält uti. Under läses med Svenska Bokstäfwer: Kongl. Majj^{ts} Trotienare och fordom Assessor i den Kongl. hofrätten i Stor Furstendömet Finland, samt härads höfdinge öfwer Käckholms Län, Ädel och Wälb: Johan Gottfrid Falckenberg til Paltilaholm och Källola, är födder 1626 d: 3[?] Maji och afsomnad i Herranom 1674. d: 20[?] Julii.

Ett annat D:o, i alla delar til sielfwa wapnet lika, med underskrift: Den Ädle och Wälb. Jacob Jöran v. Falckenberg til Paltilaholm och Källola, är födder til denna världen på Paltilaholm d: 11. Martii A° 1673. och afsomnad i Herranom d: 20 [?] Decembr. Anno 1683.

Ett å fyrkantigt bläck litet wapn är emellan ofwänande 2^{ne} uprest målat och til wapn aldeles likt; men omkring läses Gottfried v. Falckenberg. 1634.

Noch et å swart Sidentyg af thess skafft, som en Phana hängande målat Falckenbergiskt wapn med gullfärgs krants omkring. Åfwan läses med Latinske förgylte Bokstäfver: Den Ädle och Wälb: Gottfried Johan v. Falckenberg til Paltilaholm och Lubey. Är födder til denne werlden på Paltilaholm d: 3 Januarii A° 1657. och afsomnad i Herranom på Paltilaholm d. 13 Novembris Anno 1665. Gud förläne honom en frögdefull upståndelse, med Alla utwalda uppå then stora Herrans dag.

Bakom detta Wapn är et Wapenskaft å lika sätt fäst; men wapnet berättas wara af en Rysse under förra Ryska Öfwerwäldet bortstulit, som ock Wärjan, som wid Första Wapnet bar hänger, säges wara af honom vid samma tilfälle ombytt.

2:o. På Södra sidan om Choret är en Förmäm herres murad Graf, som skal hetat Hartwjk, hwilken skal upbyggt Choret i Laetala kyrckia, samt ägt en stor herrgård här när til kyrckan Hardikala kallad; warande här ännu et litet Bonde hemman å samma Tomt, ther en kiällare ock än är qvar Nyhardikala kallad, som på Länsmans lön är indelt. För öfrigit är en sägen, at bemälte Tappre herre skal lefwat å samma tid, som then Tappre Kurck uti Wesilax Sockn, samt at emellan dem skal stor wänskap warit; Warande ock öfwer dem bägge wid en förlorad Action thesse Finska runor gjorde: Hardtvjk pääsi Havistohon, Kurcki Kuusistohon. I berörde Graf finnes inga Wapen eller minnesmärcken, dock finnes i Wäggen spikar och krockar, hwarå förmenes Wapn hängt hafwa. Tå denne Graf År 1723. skal öpnad blifwit säges bemälte Hardtvjks Lijk hafwa funnits Balsammerat och helt med någre andre hans Anhöriges.

Denna Lætala kyrckia är eljes i taket öfwer alt målåd, och finnes här inga särdeles minnesmärcken förutan någre Påfviske Bilder bak uti kyrckian, Frälsarens bild uti en kista, i Form af en ljk-kista, som i Catholske Processioner, besynnerl. Långfredagen är brukad blefwen. Denne kista står på en funt corpus af steen så diup och stor, at Barnen äro heel och hållen theri döpte och i watn sänckte.

Uti **Raumo** Stads kyrckia finnas thesse minnesmärcken.

1:o. En utgammal röd och gol Munckekappa af Sidentyg.

2:o. En gammal Altar Tafel, hwarpå kan ses mit uti Christi och then trogna Siälens bild med öfverskrift: *Tota pulchra et amica mea et macula non est in Te.* Cant: 4. på sidorne äro the 12. Apostlarnes bilder, med denna inscription: *in omnem terram exivit sonus eorum* T: 19.

Här ses ock Bilder och namnen St. Cathrina, St. Margaretha St. Dorothea. och St. Barbara. Thenna tafel säges af fordom Öfwersten Jordan, som här i Socknen ägt Lachtis gård, wara hemtad ifrån Pälén, der han warit i fält, och sedermera förärdt til Raumo kyrckia.

3:o. En Rysk kalck duk af grönt Sidentyg, med Crucifix och förgylta Ryska bokstäfwer omkring bräddarna, och säges wara förärd af bemalte Hr Öfwersten Jordan.

4:o. J Choret på Norra sidan wid Altaret ses Jordanska Familiens murade Graf, något uphögt med mur och måladt skrankwärck, hwarpå finnes åtskillige Skriftenes Språk ännu något synlige.

5:o. Öfwer thenna Grafven uppå wäggen ses 2^{ne} lika wapn i bredd med hwar andra, Jordaniska Familien tilhöriga af ungefär 1½ alns högd, förutan skafftet: warandes uti rödt Fäldt en försilfrad krökt arm, med bart swärd i handen och öfverst på hornen äfwen dylik arm med swärd. På det ena Wapnet är allenast inscription then: Hans Kongl. Majj^{ts} trotienare och Corporal, under ett Compagnie til häst, den Edle och Wälborne Gustav Jordan til Lachtis och Willilä, är född År 1639. d: 7 Octobr. och Christel. afsomnad på Willilä Gård d: 17. [?] Martii Anno 1668. Ifrån samma Wägg och Wapn hänger 3^{ne} stycken gamla swarta Phanor och på en af dem synes wara skrifwit med Gyllene Bokstäfwer, ungefär det samma, som i ofwan omförmalte wapnet.

6:o. Utan för Choret på södra wäggen finnes ock et litet wapn Familien Giertten tilhörigt af 1¼ alns högd utom

skaftet, warandes theruti förgylt Fäldt, en försilfrad arm krökter, med trenne dahlpilar i handen och öfwer hornen en dahlpil med en liten Phana å hwardera sidan och inunder wapnet denna inscription: Hans Kongl. Maj^{ts} Trotienare och Öfwerste Lieutenant öfwer ett regemente Infanterie, den Edle och Wälb: herren herr Conrad Johan Giertten til Råhdais etc. afsomnade i Gudi Anno 1670 d: 8 Novembris [?] och begrafwen d: 25 Martii: Gud hans Siäl frögde!

7:o. Å samma Södra wägg finnes et wackert Epithaphium af Bildthuggare arbete af 8 Alnars högd 2^{ne} stälpar, 3 krantsar och Löfwärck, på sidorne, måladt med Crucifix och annat, samt thenna inscription: Anno 1653. Gudi til ära och denna kyrrekan til prydnad hafwer thetta Epithaphium skiänckt och förärdt Henric Sonck. Ty en gladan gifware älskar Gud. Här finnes och några andra skriffthenes Språk, som ej lära wara nödige här at utsättia.

8:o. Mitt emot thessa på Norra sidan är ock ett gammalt och nu mera tämmel. oläsel. Epithaphium öfwer fordom kyrkioherden här i Raumo Matthias Sigfridi, som är märckvärdigt för then ordsaken, at samma Pastor År 1593. ock warit i Upsala och med andra Riksens Ständer och Präster i Concilio therstädes, underskrifvit then Christelige Troos Bekännelsen, som det finnes i Confessione Fide för Raumo Stad.

9:o. Här jämte är ett annat Epithaphium öfwer Pastor Gregorius Clementis, som blifvit född 1568. och död 1639 och är therföre märckvärdigt, at han der står afmålad med sina tvenne hustrur 9 Söner och 7. döttrar.

10:o. Närmare åt stora dören på norra wäggen finnes en wacker stor och hög tafla, som med skiön målning wiser Syndafallet och uprättelsen: warandes samma tafla af framledne Råd och handelsmannen Henric Bång År 1733. häm-

tadt ifrån Lybeck och förärd til Raumo kyrckia, hwarest
ock nedanföre finnes thessa wackra Werser.

När Ewe lystna hand, et nekadt Äpple bröt,
Af en förbuden qwist, och det med Adam delte;
Sielf Ängla hopen då, rätt strida tårar giöt,
Och med bedröfvadt mod, et sårge läte spelte.
Här stältes de inför, Guds Faders skarpa rätt,
Them klaga Sanningen, Rättfärdighet och Lagen,
Förbrända Gasten sielf, han skriker derpå tätt,
At synd med straff och hämd, skal blifwa ewigt slagen.
Men Evangelium, mot Lagens klandran beer,
Frid och Barmhertighet, then styfva rätten böijer:
Ja Sonen lägger sielf, Sin kronas Schepter neer,
Och sig för brättet här, på pinlig galge höijer.
Them som i ständig lijt, på Christi blod bestå,
Guds Änglars wård och hielp, för ewig pina hägnar;
På dem som tvärt emot, på breda banen gå,
En ständig swafwel-rök, med skarpa skurar rägnar.

11:o. Ännu en wacker och stor tafla på nä[r]msta pelare
ret åt dören, som samma Rådman Bång År 1690. förärdt
til kyrckian hwars rubric och öfwerskrift lyder sålunda:
The förnämsta Rådherrars rådslagning uti Jerusalem med
theras namn och meningar öfwer Christum, huruledes uti
Vien i Österrike uti en Äre-tafla med uttydeliga bokstäfwer
ingrafwit och oförwarandes uti Jorden hittat blefven.

12:o. Än finnes på en Pelare ett märckwärdigt Epitaphium
öfwer en hustru, om hwilcken är en sägen, at hon
död, med Oxar blifwit af thess Barn förd til Grafwen, i an-
seende til det, at alla andra i Staden blifwit af Pesten ut-
ödde. Påskriften är sådan. Anno 1572. d: 15 Julii afsom-

nade hustru Margaretha Matts Jönssons Borgmestares dotter i Raumo. Hennes Siäl Gud glädie til ewig tid.

Emedan jag lefde både karsk och sund,
 Besökte mig mina wänner i al stund;
 Men då Gud mig ville hädan kalla,
 Öfvergäfw mig mina wänner alla.
 Och utur Staden fydde Fattiga och Rike,
 Förmenandes sig ville Gudi undwike;
 Men mina fattige barn ville hafva giordt mig den äre
 Och theris Moders lijk til Grafwen bäre.
 Men the vore för unge och för små,
 At the eij kunde under bårena gå;
 Eij war heller til hwarcken man eller qwinna,
 Som sig härtill vilde låta finna.
 Ty måste Oxarna thet bästa giöra,
 Och mit lijk på en sleta til Grafvena föra;
 Matthias min Son måste för Oxarne gå,
 Effer man thertil ingen annan kunde få.
 Och en utgammal qwinna hustru Carin vid namn,
 Min Swäre måste drifwa Oxarne fram;
 Näst til Lijket fölgde mine Söner Benedictus och Martinus.
 Och thernäst Joseph och Laurentius.
 Then ärlige Mannen som war kirckeherde här,
 Herr Mårten och hans hustru kär,
 The giorde allenast mitt lijk den ära,
 Och förde mig til jorden effer Tobias Lära.
 Här hwilar nu min kropp til domedag,
 Och Siälen lefwer i Guds behag.

13:o. Predikstolen med himmel deröfwer är wacker, men tämmeligen gammal, så wida Årtalet 1625: därpå finnes, med Frälsarens och the 12 Apostlars Bilder, och in-

scription: Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Doctor Luthers och Melanctons Brösterbilder äro satte på Pelaren wid Predikstolen.

14:o. En stor och wacker lius krona af Messing, som en wid namn Joh: Veilanus Barnfödd i Raumo har förärdt, hwilcken sedermera skal warit Provincial Inspector i Pomern, och bodt i Strahlsund, samt blifvit nobiliterad. Inscription är denna: In honorem Dei, Sospitatoris et memoriam Posteritatis, in Civitate Raumo Patriæ suæ charissima. Hoc monumentum posuit.

Johannes Jacobi Veilanus.

Anno quo Gustavus Rex et Christina Regina Dei ope Trivmphant hostesque Ovantes superant. Matth: Cap: V: 26. Luceat lux vestra coram etc.

Så finnes och derpå en hop wackra Latinska verser.

15:o. En mindre Lius krona med Årtal 1640. och förärd af Carl Finnonius.

16:o. Hwad Grafstenarne vidkommer, så äro wäl här i kyrkian 9. st. af dem: men inscriptionerne äro ej läselige på alla, så wida bokstäfverne äro utnötte, utan i Choret är en hwarå läses: Petter Larsson Talvainen, Anno 1639. d: 2. Novembris, hwilcken nu jemte Grafven hörer handelsman Abraham Sonck til.

En Dito i Choret på en murad Graf med detta namn och Årtal Laurentz Balzarsson, Brigitta Jöns dotter, Anno 16. Hörer nu Borgarena Gethardt Marelin och deras med arfwingar til.

En Dito på en murad Graf på stora Gången med Påskriff: Berthel Classon Bång, Brita Matthsdotter, Henric Berthelsson Bång, Elisabetha Simons dotter. 1691. Hörer til deras Arfwingar.

En Dito på en Mullgraf å stora Gången utan inscription, med detta Åratal 1640. hwaraf handelsman Bartram nu är Ägare.

Inscriptionerne på de öfrige Grafstenarne äro oläselige.

17:o. Chor-taket är måladt med gammal Munckemålning och åtskillige stora Bilder och Muncke bokstäfver samt 4 diur, hwilcka lära beteckna de 4 Evangelisterna.

18:o. J Sacristian wises ock et Påfwiskt Rökelse kar af koppar som wäger ungefär 4 mk. och är propert arbete.

19:o. Kläckstapeln har brunnit i wädelden år 1682 jemte kläckorna, och af de 2^{ne} som nu finnes, äger den större kläckan detta Åhratal 1684. Uppå bägge sees åtskillige Skriffthenes Språk och andra inscriptioner.

Uti **Pyhäma** kyrckia sees följande.

Yxi wissi ja toinen Relatio eli selitys Pyhämaan Seuracunnan (:nijn cuin se nytt erinomaisex seuracunnax cutzut:) ensimäisestä Fundamendist ja kirkon Perustuxesta.

Ensist on tiettäwä, että Pyhämaan Seuracunda on algusta ollut Laitilan kirkon ala annettu, ja sielä heidän piti oppiman Jumalan Sana, ja nautitseman Pappein Palwelusta, waan njn cuin Pitäjäs siehen aican ja algusta oli sangen awara, muutoin myös tällä Cansalle täällä asuwaisille oli sangen sopimatoin tila, pitkän matcan, Meeren, Soiden ja Wuorten tähden eij tainet usein oppia Seuracunda Laitilan, eikä sada nautita Jumalan Palwelusta, waan olit ja elit-suures pimeydes, ja nee jotca Cuoleman campauxin tulit, eij saanet yhtähän Lohdutusta, eikä herran Ehtolista nautita; njn myös wähät Lapset epäluoiset nänyit ja pojes cuolit ilman Casteta ja vastudest syndymätä. Tätä sijs surkiata tila ajatelen, njn ylös herätti Jumala muutamam Jumaliset, Wijsat, ja Toimeliset Seuracunnan Jäsenistä, jotca tätä sur-

cuttelit ja pahaxens panit, rupeisit neuwo ajatteleman ja keskenäns suosittelemän cuinga taincaldainen wahingo ja Sielun waara parataisin, owat sitten keskenäns päättänet, että heidän piti etsimän Turun Capitlumit, että hietin saisit itsellens yhden erinomaisen kirkon eli Cappelin, joca heillen joscus luuwattin, waan Laitilan Pappein Ahneuden ja semm suuren Intradin ja tulon tähden cuin heitin Pyhämaan seuracunnast, ilman yhtäkän waiwa ja ansiot ylöscannot, eij taittu Pyhämahan yhtekän erinomaista Pappia saada. Sixi toisexi nijn on julkinen tosi ja tiettäwä, mitä kirkon tilan ja perustuxen tule, Pyhämahan, että Pyhämaan Luoto on jotakin suuri, ja siihen aican sen päälle oli ylitzen 40. wahwan asujamen, ja erittä tämä Luoto itsens wahwast mandermaast, nijn suolaisen ja Papa meren liki peniculman, josa samas Luodos on yxi culuisa Satama, jonga heitin owat cutsunet Pijspan Satamaxi, nijn cuin se wielä nyt cutsutan, ja on tämä satama sangen tarpellinen nijllen jotca Pohjaisest purjettuawat Turkuhun, Udelmaal ja Wiroyin; Ja nijn cuin tämä Satama eij ollut ainoastans tiettäwä läsnä olewaisillen Pitäillen, mutta myös ymbäri coco häämen maan, ja ne jotca julkisia pahoja töitä teit, ja eij taittu cohta tuorelda työldä käsitettä, owat heitin tätä Satamata etsinet ja oppinet, sillä tawalla, että heitin tästä itsens wapahdit ja pacohon pääsit Aloxisa muihin maacundin. Waan nijn cuin Pahantekiät eij tainet nijn pian Aloxita cohdata, cuin heidän mielens oli nijn on Monen Porton ja huoran Lapsen synnyttämisen hetki ennättänyt, ja cuin he synnytit on monda lasta täsä satanas surmattu, jonga tähden on itse satanas sanut suren wallan, nijn että cosca ehto ja pimeys tuli, owat heitin itsens ängänet julkisest huoneisin, ja tehnet suuren murhan, eij ainoastans ihmisillä, mutta myös järjettömille Luondocappalillen, cuitengin erinomaisest wähillen Lapsillen

Wuotesen ja Wackun (:eli kehton:) jonga tähden hän on cutsuttu Pahaxi maaxi, vaan ilkiöild ja pahoilda Jhmisildä wielä pahemin Murha Luodoxi. Tain caldaisia wahingollisia wierahita pois poista ja torju, on taas Jumalan hengi ylis walistanut mutamita toimellisia ja wanheja newo ajatteleman, ja owat päättänet etsiä, sekä Mailmalista että hengelistä Esiwalda, että heitin wihdoin wimeingin saisit ylös raketa yhden kirkon eli Cappelin, ja saisit erinomaisen Papin ja Jumalan Palveluxen, joca heilen sallitin ja myötä annettin, nimittäin rakenda itsellens kirkon waan Papit Laitilasta piti heitä oppiman Jumalan Sanan ja Palvelluxen cansa. Waan eij ennen saanet erinomaista Pappi, cuin sen suuri Waldian drottning Christinan hallituxen ajalla, cosca kirjoitettin Christuxen Syndymä Wuodest 1639. Cosca nytt kircko oli ylös rakettu, owat heitin taas etsinet Duomio Capitulmit, että Pispa tahdois anda tämän Uden kirkon Wihkiä, ja owat hänelle sen edest caunit luwannet, nijn cuin puolittain uskottapa on, Raurion Maan, joca nytt Torlahden ala on ja nautitan, waan wanhast oli Cappelcunnan omaisuus, jonka myöskin Pispa heillen salli, sen wanhan tawan ja Pawin Menon jälkeen. Nytt cosca tämä näin tapahdui ja kirko wihittin, Jumalan sana sarnattin ja messu pidettin owat ne Papit andanet tälle Luodollen toisen nimen, ja nijn muuttanet Pahan Maan, Hywäxi Maaxi. Nijn owat nämät julmat Wierahat saanet suuren kirun julman ja suuren cauhian huudon cansa itsens andanet Paappa meren purjehtiman suurten kiwi pasisten cansa, ja nijn sen päijwän perästä eij enämbi sen caldaisia julmi Wierahita cuulunut, ja myöskin Jumala Caickiwaldias edespäin warjelcon cuulumast! Jumala Caickiwaldias, joca tämän Cansan ja Seuracunnan olet erinomaisella tawal omistanut ja perustanut, sinun Cansaxes, andanut heillen tämän suloisen nijmen pahasta nimestä Py-

hamaa, anna heille Pyhän henges Lahja että heitin niyu mahdaisit täsä ajallises Pyhäasmaas elä, että heitin olisit so-weljat tuleman asuman siihen ijancaikisen Pyhänmahan Tai-wan Ilon ja riemun. Jumala Kaikiwaldias myöskin hänen Ainocaisen Poicans Jesuxen Christuxen ansion tähden, sen Pyhän hengen cautta lainattcon ja suocon heille hänen P. Sanans ja Sacramentis nautita, andacon oikiat ja Toimelli-set Saarnamiehet ja Opettajat, wijmeisen Mailman louppun asti. Amen.

Monumenter som finnes i **Töfsala** Moderkyrckia, äro:
Wapen och Phanor med theras Inscriptioner.

1:o. Innom Choret på Qwinfolcks sidan står på wap-net med förgylta Bokstäfwer: Then Edle och Wälb: Herr Lars L: Carplan then yngre til Wijas, Achtis och Ådensari. På Phanan äfwen med förgylta Bokstäfwer.

Then Edle och Wälb: Herr Lars L: Carpelan den yngre til Wijas och Ådensari, fordom wälbestält Major öfwer ett Regemente Jnfanterie, Åhr 1608. d: 8 Maii föddes på Wijas A° 1655 d: 12. Augusti kläckan emellan 12. och 1. om dagen i Ådensari afsomnade, och uti Töfsala Moderkyrckia d: 9. Martii År 1656. begrafwen. Gud Siälen ewinnerl. frögde och kroppen med alla Christ trogna en frögdefull up-ståndelse på yttersta dagen förläne.

2:o. Utom Choret på Manfolcks sidan med bokstafwer. J. A. R. 1636.

3:o. Utom Choret vid Pelaren på Qwinfolckssidans, med förgylta Bokstäfwer på Wapnet: Hans Kongl. Majj^{ts} fordom Tromans och Råds Sal. Herr Grefwe Pehr Brahes hofmästare Sal. Herr Eric Carpelan, är född på Wijas Gård År 1618. d: 15 Majj och i Herranom sal. afsomnad dersamma-städes d: 1 Septembr. 1692.

4:o. Wid samma Pelare å andra sidan: Then Ädle och Wälb: Lars Carpelan til Wijas och Achtis etc. fordom Assessor uti den Kongl. hofrätt i Finland, är i herranom afsomnad d: 6 Octobr. 1648. hwilekens Siäl glädie Gud, och en frögdefull upståndelse forläne.

5:o. Än wid samma Pelare åt Choret med bokstäfwer: J. G. S. Anno 1619.

6:o. På Manfolcks sidan vid Pelaren af Choret, Kongl. Majj^{ts} Trotienare den Edle och Wälb: och nu Sal. Ryttmestare Thomas Starck, herre til Kahiluoto, Lapila och Busila, är födder Anno 1630.* d: 16 Octobr. och i herranom afsomnat d: 23 Junii 1697.

7:o. Wid samma Pelare står på Wapnet Christus är mit lif, och döden är min winning. Så och en hängande Phana utan Inscription.

8:o. Än wid samma Pelare en hängande Phana med förgylta Bokstäfwer, tryckt å bägge sidor, Ädle och Wälb: Ivar Stiernkors fordom till Ström och Särckilax ligger här begrafwen, födder År 1592. d: 4. Septembris död blefwen 1667. [P] d: 3 Martii och til sit hwilorum beledsagad här i Töfsala kyrckia A° 1668. d: 18 Octobr. Gud honom med alla Christtroгна Siälar frögde.

9:o. På Södra wäggen ett Wapn med Bokstäfwer O. G. S. A° 1622.

10:o. Än brede wid et Wapn med inscription: Hans Kongl. Majj^{ts} Trotienare och Wälbestälte Major under Infanterie den Ädle och Wälborne herren herr Michaël Ericsson Sölfwerarm, til Särkilax, Långholm och Ström är född År 1657. d: 18 Augusti och Afsomnade d: 1 Sept. 1691. Gud förläne honom en frögdefull upståndelse.

11:o. Gent emot Predikstolen vid Pelaren. Hans Kongl.

* Bör vara 1639. Ridderhusgeneal. uppgifver 1632.

Maij^{ts} Wår Allernådigste Konungs fordom Trotienare och Ryttmästare under Åbo Lähns Cavallerie Regemente, nu mera hos Gud Sal. Högwälb: Herre Herr Herman Reinholdt Zoege, är födder hit til werlden År 1653 d. 16* Julii i Revels Stad och i Herranom Sal. afsomnader A° 1698. d: 20 Febr. uppå sitt Boställe Heickilä Gård.

12:o. Wid samma Pelare åt Choret, med hängande Wårja äfwen [ett] Wapn, hwarpå står 2. st. Anckare med 2. Äpple emellan etc. underskrifwit. Jag hafwer kämpat en god kamp, jag hafwer öfwerwunnit segren och behållit trona. År 1673.

13:o. Än wid samma Pelare, Wapn med hängande Wårja, hwarpå står 4. swarta hästskor och öfwerst en karl hafwandes under hwarthera armen 1 Trompete och underst skrefwen: Jobs 19: Jag wet at min Förlossare lefwer och han skal på sidstone upwäckia mig af Jordene.

14:o. Thernäst wid Pelaren å Manfolcks sidan et Wapen. Kongl. Maij^{ts} Troman och sedermera Commendant på Kecksholms Slätt, den Ädle och Wälb: Harald Fotangel, til Kahiluoto och Kermyndö, är född År 1606. d: 31. Decemb. afsomnad d: 16 Augusti 1676. Gud hans Siäl frögde.

15:o. Wid samma Pelare åt Choret, ett Wapn. Här äro begrafne d: 31 Augusti 1679. Ädle och Wälb: Carl Gustav Starck, til Kahiluoto och Lapila född d: 29 Januarii 1678. och samma År död blefwen h: 4 Febr. Tillika med thess Broder S: Christer Laurens Starck til ibidem född d: 22 Febr. 1679. död samma År den 15 Julii. Gud theras Siälar frögde.

16:o. Än wid samma Pelare med bokstäfver E. A. S. A° 1636 d: 8 Sept. afsomnade den Edle och Wälb: Eric Arvedsson. Fordom til Sufö och Karmundö. [!]**

* Bör vara 10. ** Kärmondö.

Grafstenar finnes här i kyrkian allenast 3. st. å hwilka warit inscription. Then 1: ligger på Sal. Herr Probstens Bergii Grafs ingång, mitt uppå Choret, och then andra, brede wid samma, men som bokstäfwerne äro utnötta igenom spikar, som Församlingens Lemmar här bruka under sina skor, så kan man nu ej mera hafwa någon underrättelse; utan den 3:dje, som vid Bänckarnas omlagande nyl. til Sacristie dören blifwit flyttat, och är liten, med påskriff: Här ligger begrafven den Wälborne Herr Henrich Hornns 3. döttrar. Jungfru Agneta Hornn. Jungfru Christina Hornn. Jungfru Anna Hornn.

En gammal Predikstol, som stod mit uppå Chorbalken 6 alnar högt, rund som en stor tunna, hwileken warit i fordna tider öfwerklädt med rödt Silke och ännu finnes i kyrkian, blef nedartagen, så som ock the många Bilder af Christi Pinos historia.

En gammal och söndriger Muncke kiortell.

1. Rökelse kar utaf koppar.

1. Monstrans, som uti inventario kallas til Oblat kiäril, med Läck uppå och Christi crucifix.

1. Silfwer hwete Ax, med 3. knä som liknar halmen.

1. Hymnarium utaf Pergament, hwaraf stor del är bortrifwit, hwaruti och finnes följande afskrift: Descriptio Possessionum Fundi Presbyterialis Ecclesiae Töfsalensis. Item pro supplemento fundi presbyterialis assignatum est presbyterio prædium Alho, cum agro et pratis. Item Dominus Haquinus dedit et assignavit ad mensam curari unicum prædium, dictum Harhulax, quod ipse emit pro XXVI. Marcis. Item pratum dictum Präsnäs. Item Pratum dictum Mutilax. Item Insulam dictam Kalföö. Item pratum in Sandalax, de decem plaustris. Item pratum Kirknäs. Item pratum in Hillois. Item curator habet quatvor par-

vas insulas, pro pastu Animalium dictas Bäckholm, Naurisloto, Patacaljo et Cusis. Item habet quoque Presbyterium unam insulam dictam Rihema. Item quartam partem de insula dicta Asama. Item pratum duorum plaustrorum in Villagio Marjus, occupat ibidem. Item una insula aliquot temporis erat sub Presbyterio dicta Marjaluoto. Habet et Presbyterium unum prædiolum dictum Puntis cum agro et pratis etc. A: no D: ni MDVI.

Här i Församlingen har 2^{ne} Carpellaner, utaf Adelig stämman föreståt Probste och kyrkioherde Ämbetet 150. År tillbaka, hwilckas egit namn man ej kan finna, emedan Sergianten Wälb: herr Carpellan är frånwarande til Fästnings arbete, och hafwer hela Familias Personalier.

På Predikstolen står också 3. st. Wapn, med inscription: Herr Henrich Flemming, Erpher auf Lehtis, Issentellis Te und Laijs A^o 1633.

Frau Ebba Erlands Dotter F. auff Itana, Elkebi, und Edelbi Frau Syre Kursell F. auff Memhone, Fagernäs, und Oibones.

På norra Wäggen finnes en Tafla med Christi Crucifix mit uppå, påskrifwit: INRI stående en Fader på ena sidan, och å andra 8. st; barn, med swarta kläder, och hwit hufwudbonad. Wapnet står öfverst, och en hängande swart Fana brede wid, utan inscription, på taflan är at läsa: Lefwi Wij så lefwi Wij herranom: dö Wij så dö Wij i herranom etc. Men hvad som warit skrifwit underst kan nu mera ej läsas, emedan färgen är affallen.

Kongl. Commissions resolution af År 1697. d. 28. Junii angående twenne hemman Puntis och Karhulax, som af forna tider til Prästegården blifwit skänckta, quasi ad pios usus, är inhäftat wid den gaml. Påfwise Mässeboken och

så framt theraf infordras afskriftt, skal den Thett högwördiga Domcapitlet tilstyras.

Eljes så finnes här ej mera märckwärdigt än at hela kyrkan warit på Påfwist sätt innantil målad och nu allenast af taket synande, sedan wäggarna för detta blifwit whitlimmade.

Monumenter i **Wehmo** Sockns Moderkyrcka.

J Wehmo Sockns Moderkyrcka och i sielfwa Choret befinnes en Rehbinderska Familien tilhörig murad Graf. Hwarwid inga andra märckwärdigheter är at observera, än thet öfwer Grafwen på et långt skafft i Choret hängande samma Familiens wapn. Wapnet består af Löfwärck, samt Fyra Fält theruti; twenne röda, hwarpå stå twenne öfwer alt förgylta Lejon med Crona öfwer hufwudet, och hwarthera Lejonet håller med framföttren på et krokot skafft något som liknar en Dahlyxa och 2^{ne} Swarta Fällt, med en förgyllt Crona på hwarthera, samt igenom Cronan 2^{ne} små Wårjor i korsvis satte Spettsarne upåt. Öfwer Fälten stå 2^{ne} hufwud och bröstarnesk öfwer alt förgyllte, och ett slikt harnesk på hwarthera sidan utaf Wapnet, samt en stor förgyltd Crona themellan. Högst på wapnet, äro 2^{ne} utsträckte förgylte Örnewingar åt höger, med 2^{ne} Cronor emellan wingarne; men åt wänster står et stort förgylt Lejon på 2^{ne} fötter med krona på hufwudet, som bär på sina framfötter något som liknar Dahl-Pilar, til antalet 5. stycken på hwarthera foten. Under wapnet läses med förgylte Latinske Bokstäfwer: Kongl. Majjst troman och Öfwerste öfwer Åbo och Björneborgs Läns Cavallerie Regememente, den högwälb. herren H^r Bernhard Rehbinder, Friherre och herre [till] Nuhiala, Brenboda och Balckis etc. är född hijt til werlden d. 4 Julii A^o 1639. och i herranom insomnad d. 9. Julii A^o 1705.

Förutom ofwanomrörde Graf finnes äfwen i Wehmo kyrckia 2^{ne} murade Grafwar, som framledne Probstarne här i Församlingen Mag^r Christien Walstenius och Mag^r Jeremias Wallenius, hwarthera i sin lifstid låtit upmura, med behöriga grafstenar, wid hvilcka Grafstenar dock intet märckwärdigt at gifwa wid handen.

Eljes finnes här i kyrckian inga gaml. Documenter, eij eller något annat som kunde tiena til Antiquiteters illustration i Wårt käre Fädernesland.

Uti **Lempälä** Moder kyrcka finnes följande Document.

J **Lempälä** kyrckia finnes allenast framledne härads-höfdingen Spofwenhielms Adelige Wapn, med följande inscription: Kongl. Majj^{ts} trotienare och häradshöfdinge, öfwer Satacunda härads Öfre och Nedre delar, Wälb: herr Joh. Spofwenhielm, födder År 1650. och afsomnad i herranom d: 30 Maii[?] 1705.

Uti **Messuby, Ruovesi, Kenru och Längelmäki** kyrkior finnes inga Anttquiteter.

J **Orivesi** Moder kyrckia ses detta.

Här äro några gamla Fanor, helt slarfviga, hvilkas inscription eij kan läsas: brukade wid lik-process och upsatte i taket.

J **Kangasala** Moderkyrckia finnes eij eller annat, än allenast den Rundelska Familiens 2^{ne} Wapn: på det större Wapnet är följande inscription: Kongl. Majj^{ts} til Swerige troman förordnade Öfwerste Lieutenant och Commendant på Ny-Slätt, den Ädle och Wälborne herr Anders Rundell til Sårola och Härrela afsomnade i Herranom d: 3 Decembr. A^o 1679. up sin 60. Ålderdoms År. Hwars Siäl Gud ewin-

nerl. frögde. På det mindre, denna inscription: Hans Kongl. Maj^{ts} tro-tienare och wälbestälte Capitain til foot Ädel och Wälborne Anders Rundell, hwilcken i Herranom är Saligen afsonnad d: 6. Februarii 1690.

De i **Aeas** Moderkyrckia befiutelige Documenter äro: 2^{ne} Pistolhielmarnas Wapn, Fadrens H^r Öfwerstens och Sonnens Herr Majorens; hwilckas namn och döds tid af underskrifterna nu mera eii kunna ses.

Item 2^{ne} Adelige Wapn effter Loschiöldarna, af hwilcka then äldre Brodren Sal. H^r Eric Loschiöld war Assessor wid Kongl. hoffrätten i Åbo, men den yngre afled i sin ungdom.

Loschiöldska Sterbbuset äga än i dag oklandrat en särskilt graf utom kyrckians Östra Gafwel, hwilcken sal. herr Assessoren Eric Loschiöld låtit upbygga och hwälfwa af tegell; men sedan then blifwit förfallen, är then repareerad med träwäggar, dock at hwalfwet än hänger.

Säxmäkie kyrckias Documenter.

Jnga andra Monumenter än Adelige Wapen effter De la Motte, Gardie Meister, Ruthenhielm, Bergman, Brask och Beck.

Pälkäne kyrckias.

Trenne Adel. Wapen hängande å wäggen: Romano-vitz, Birkhåltz och von Quantens.

Hattula kyrckias Wapn.

Lieutenanten och Commendanten å Tavastehuus Slätt, H^r Matths Ersson Silfwerharnisk.

Lieutenantens til häst, Wälborne H^r Hans Borej[!]* til Lepas.

Corporalens Wälb. Gustaw Silfwerharnisk.

* Beurei.

J Cumå Moderkyrckia.

1:o. Ett Adeligt Wapn, effter Sal. Rytthemestaren Gott-hard Johan Baranoff. Wapnet är en Röd skiöld, i hwilcken står et hwitt Lamb med förgylta horn, ofwan på hielmen en förgylt Sabel och en Tartarisk Pijl: Löfwärcket är rödt och blått. Underskrifften Then Wälborne Herren Herr Gott-hard Johan Baranoff Kongl. Maii^{ts} Trötienare och Ryttnäs-tare Herre af Wittickala och Seppälä, hwilcken afsomnad är uti en Sal. stund d: 9 Maij A° 1684. Thenne Slecten har alt fått sin ända och warit af Rysk extraction.

2:o. Ett Wapen effter Sal. Johan Godenhielm. Wapnet är en skiöld af blå färg, theruti sees 2^{ne} förgylta Strömmar, med en förgylt Pijhl emellan them, samt 2^{ne} förgyllta Stier-nor. Utur hielmen upstiga 2^{ne} Blå i korsswis lagde Pijlar, med en förgylt Stierna, krantsen och Löfwärcket äro af Gull och Blott: Underskrifften: Then Ädle och Wälb: Johan Johansson Godenhielm, är hit til ussla werlden född A° 1693. d: 14. Junii och i Herranom afsomnat d: 30. Martii Anno 1694. Gud förläne honom med Alla Christtrogne en frögde-full upståndelse på Jesu Christi dag.

3:o. Eljest finnes här i kyrckian åtskilliga gamla Wär-jor med theras slidor, men owist hwilcka til Åminnelse the uphängde äro fram i Choret, warandes i synnerhet en märck-wärdig; sielfwa fästet är af järn, wäl utarbetat, och med sölfwer inlagt, jemte en mycket lång klinga, som är try kan-tig, och berätttes wara et minnesmärcke effter en Måne-schiöld, som warit Konung Johans den Tredies högstlofl. i åminnelse Page, hwilcken druncknat i Cumå Elf, thet fans ock igen för några År tilbakars ett mans persons lik, som ingen förrutnelse än undergått, fast thet långl. tider the warit nedersatt, neml. then tiden Kong Johan den Tredie, såsom Hertig af Finland A° 1562. residerade på Cumå Gärd;

och berättade gamla kyrckiones Sexman Jacob Mårtensson om 79 Års ålder, at han af sin gamla Fader hört berättas, at thetta wore bemålte Måneschiölds Lijk.

4:o. En med svart kläde och flor öfwerdragen Wårja til åminnelse effter Sal. Capitain Forss, hwilcken fastade 15. fulla dygn, utan at smaka thet ringaste, hwarcken mat eller dricka, och dödde på 16de dygnet, blef här begrafwen d: 1. Novembris 1725.

J Ulsby Moderkyrckia:

1:o. Tvenne uthugna Grafstenar, fram i Choret, på ömse sidor om Altaret; Then ena på Norra sidan är Kurckiska Familien tilhörig, som i fordna tider innehafft Anoila Säterj, och ligger then bekanta Kurcken på den samma i fulkomlig manna storlek uthuggen. Then andra Söder om Altaret, är Finckiske Familien tilhörig, som förr warit Ägare af Sonnäs Säterj, och hafwer, utom det at han och thess Fru liggia uthugna, denne inscription: Carolus Fincke och Ingeborg Boje.

2:o. Finnes then starka Kurckens harnesk, med hielm och Pantsar, framme i Choret, fast nog söndrigt.

3:o. Åtskilliga Wapn af trä, man kan eij veta, hwilka de alla warit tilhörige, så wida på them finnes intet skrifvit, och ingen är så gammal i Församlingen, som kan minnas, när the blifvit tit satte, dock förmenas the wara förnämde Familier tilhöriga, så wida ther äro några, som hafwa likhet med det nu warande Kurckiske wapnet.

4:o. Konung Olof den Tiockes eller heliges Beläte uthuggit i trä wäl förgylt, med en Stridshammare i handen, af hwilcken förmenas, at Ulsby kyrckia och Sockn fått sit namn, så at den rättare borde kallas Olofsby än Ulsby;

vid: Dissertat: Mag: Joh: Tälpo, d: 18. Febr. A° 1738. Aboä ventilatam.

5:o. Twenne utgamla Rökelsekaar, det ena af koppar med låck uppå, det andra utaf läder äfwen med Låck uppå.

I the öfrige kyrckiorne här i Probsteriet, såsom **Harjavalda, Kiuhlå, Säskylä, Eura, Hångilax, Kiuckais, Euraåminne, Lufwia, Biörneborg, Hwitsbofierd, Norrmarek och Sastmola**, finnes intet, som tienar til vårt kiära Fädernes Lands Antiquiteters illustration, eii eller någre Adel. Wapn eller lagde Grafstenar.

The i **Hwittis** Moderkyrckia befintelige Antiquiteter och Inscriptioner.

1:o. Altare-prydnaden består af 2^{ne} uti et skåp stående förgylte Bilder, den ena en Konungs och den andra en Biskops; then förra förmodeligen Konung Eric den IX:des och then senare Biskop Henrichs, hwilcken står uppå en under honom framstupa liggande mindre Bild, som har en yxa i hand och föreställes med et blodigt hufwud samt förtwiflad upsyn.

2:o. En Påfwisk Mässebok med gammal styl och färgade Bokstäfwer, något sönderfallen och incomplett. I samma Bok finnes denna skriff: Istud missale empt^m est p. ecclia Huittis. a Anund M^r p^ro r D^{no} D:no Magno Ep^o Aboen. a^{no} M c d x i v^o.

3:o. I wapen-huset under Tornet, Riddaren St. Jörans Bild sittande til häst, och en på ryggen liggande drake, under häste fötterne; Begge sönderfallne.

4:o. I kyrckians Material-Bod, uti et Skåp, hwaruti stå 3^{ne} Bilder, 2^{ne} mans och 1. qvinnbild.

5:o. Äfwen therstädes et skåp, theruti står en Qvinnbild, med ett på knät sittande Barn.

6:o. Uppå Leckta ren äro 12: Apostlarne målade, och i nedre kanten denna inscription: om jag förgiäter dig Jerusaleum, så warde min högra hand förgiäten. Gud til ära och Hwittis kyrckia til prydnad, hafwa wii låtit målningen til denna Läcktare med egna medel förrättas. Johannes Keckonius Pastor i Hwittis. Johannes Barck. Daniel Larsson Idman. Matthias Tacku. Paulus Callia. Anno 1683.

7:o. Ett crucifix fäst at wid kyrckiwäggen, med Fräl-sarens Bild hängande på korset. Nederst af thetta kors är denna påskrift: Renoverat A° 1683. Thessa äro de antiquteter, som wid Hwittis Moderkyrckia finnas, uppå hwilcka, utom de här utsatte, inga Åretal blifwit teknade, så at eii eller om kyrckans Ålder någon effterrättelse kunnat erhållas.

Documenter, som kunde höra til antiquteten finnas här inga; och ibland Almogen har then berättelsen warit gångbar, at tå Hwittis Församling hördt under Kareku Probsteri, ungefärligen för 150. år sedan, skal tå ther warande Probst til berörde Kareku kyrckia samladt, så thenne Hwittis, som flera kyrckiors gamla skriffter och handlingar.

I anseende thertil at i thenna Sockn ingen Sätessgård finnes, eii eller något herrskap här warit boende, saknar kyrckian prydnad af Wapn, Grafstenar och flera dylika minnes märcken, effter Adelige Sockne boar.

Wirmo Moderkyrckas Antiquteter.

1:o. Ett rökelse kar af Messing, brukat i Påfviska tider.

2:o. Sal. Henric Flemmings Prächtiga graf i hög Cho-ret, höger om Altaret innom de Skranckwärcck ther är, och står i en mans fulkomliga harnesk ifrån Topp til tå; 2 st. wäldiga stora swarta Fanor öfwerst hängande med frantsar omkring, 14. st. små fanor Fädernes och Mödernes Ahnor, mäst förmurcknade och affalne, och emellan dem herrens

skiöld och hans swärd med swart flor om fästet. Mot Gafwel wäggen står et uprest Epitaphium: uti nedersta delningen Christi korss, herren sielf med sina söner på thena ena, och Fruen med sina döttrar på den andra sidan om korsset på knä liggande; uti den andra delningen Christi himmelsfärd och ypperst yttersta domen, alt målade; hafwer ther ock warit något skrifvit, men alt dels fallit af, dels ock oläsligit. Sal. Herr Flemmings tienster och kall wet man intet utaf, men ligger här sielf begrafwen med sin Sal. Fru Soop* (:den första** Fruen har hett Sigred Cursell:) hon ligger i en koppar kista; På den ena ändan af Grafwen stå inhugne i sten af Tyska döds Psalmen: Wenn mein stundlein vorhanden ist etc. följande 5: vers på tyska: Så fahr ich hin zu Jesu Christ, mein arm ich ausstrecken etc. på andra ändan orden: Omnia vanitas.

Uti Nousis kyrckia.

En Graf, hwaruti St. Henrich Finnarnes Apostel och Biskop, sedan han af en barbarisk bonde i Finland blef ihjäl slagen, blifwit begrafwen uti berörde kyrckia, hwilcken Graf är dyrbar och består af Messings Plåtar, som berättas wara sänder ifrån England, tädan han St. Henric säges kommit sil Sverige och sedan til Finland. Om St. Henric thess arbete, död och Begrafning, är at see uti Capellanens wid Swenska Församlingen i Åbo, Mag^r And: Hasselquists, i Åbo hålne Oration A^o 1682. samt uti Candidatens nu mera afledne Matth: Fontenii gradual Disputation, hållen i Åbo 1737.

Uti Lemo Församling finnes intet.

Följande Monumenter ses i Pöyttis Moderkyrckia.

Twenne Adelige Wapn finnes allenast härstädes:

* Bör vara Båat. ** Skall vara *andra*.

1:o. Claes von Birckholtzes Wapen af År 1638. som har til skiöld 3^{ne} swarta lika som Granadeur mössor, af dem stå 2^{ne} under i bredd och en öfver formerandes en trekant.

2:o. En annan utan Årtal och uttryckeligit namn, alenast med bokstäfver M. G. L. samma Adelsman berättas af gammalt folck hafva hetat Salberg, han förer i skiöld en Fogell in uti Wapn: Fogell seer ut, nästan som en Trana. Inga andra märckwärdigheter finnes härstädes.

Contulit

Abrah. Frosterus.

[Härefter följer i samlingen den förut meddelade beskrifningen öfver *Närpes* kyrkas fornminnen, hvilken beskrifning här utgöres af det utaf kyrkoherden i församl. H. J. Carlborg den 18 april 1749 till Consist. eccl. insända originalet. Detsamma begynner sålunda: „I anledning af venerandi Consistorii Aboensis respective skrifvelse af d. 31 januari 1749 uppå Cancellie Rådets Wällborne Herr Anders Anton von Stiermans åstundan afgifwes i ödmjukhet från *Nerpes* Moderkyrcia följande:“ — Efter denna beskrifning följer nedanstående privata originalbref:]

Högädle och Wälborde Herr Cancellie-Råd, Höggunstige Herre.

Hos Wälborne Herr Cancellie-Rådet aflägger jag ödmïnkast tacksäjelse för det höggunstiga brefwet, som jag i fiohl om Sommaren hade äran at få från Dess wärdaste hand.

Sedermera har jag fått om händer de tvenne pergamenten, hwilka härjämte i all ödmïkhet öfwerskickas til genomläsande, och, om ej alt däräf förr vore för hand, afcopierande. Därutaf finner man at *Nerpis* Sokn ej förr än 1605 kommit under *Korsholms* lähn. Allmoggen har wäl 1599 giort ansökning therom, men den gongen fått afslag. Wälborne Hr Palmiskiöld lærer hafwa irrat sig härmed uti sina manuscripter, och *Mathesius* pag. 91 in medio efter honom. Af dem begge ledder har jag här i *Sacristian* skrifwit at Separation skedt från *Satagundien* 1599. Sed perperam.

När jag först kom hit för 20 år sedan, hörde jag af gamla Män berättas, som thet fått weta af sina fäder, at *Pastor Martinus Wargius* blifwit transporterad härifrån til *Tärneå* såsom jag i fiohl uti min

Uti Mäntzäle kyrkia.

Kongl. Majj^{tt}s Tro Tienare och Wälbestälter öfwerste Lieutenant till häst öfwer den Swänska och Finska Adels Fanan och under herr Baron och Öfwersten Märten Linhielms Regimente, den Högwälborne herr Johan Thevis, herre till Näs och Sallihge, afsomnade i Herranom d. 8 Septemb. A° 1691. och blef begrafwen i Mäntzäle kyrkia d. 7 Aprillis A° 1695.

Hans Kongl. Majj^{tt}s wår Allernådigste Konungs och

berättelse annoterade. Utaf det andra pergamentet finner man det bestyrkas af hans egenhändigas Inventario, som han lämnat til sin efterträdare Dn. Laurentius Johannis Gallus Smolandus nemligen år 1624. 14 Junii. Skulle han här blifwit död, så hade han icke uti inventario kunnat namnge sin Successor. Jag nämnde då, at han skal ha måst gå dit mot sin wilja. Det är ock troligit, medan ingen rätt gärna går från liuset til yttersta mörkret, och från en tempererad luft til skarpaste köld, wälförståendes höst- och winter-tid. Så är ock Nerpis så godt pastorat som Torne, hwad ej kättre.

At Wälborne Hr Cancellie-Rådet snart nog torde få från Finland hwad som åstundas, tror jag, medan i winter alfvarsamma curser från Consistorio därom gått omkring. En Comminister i Limingo benämnd Gabriel Peitzius skal hafwa stäteliga gamla saker efter sin fader, som var Pastor i Salo och Brahestad, om händer, men den mannen är något singulair, och vet behålla sina antiquiteter inom lås och nycklar. Får nu se, hwad han gör, då thet låfwas præmium. Skulle gubben wandra af, och Sonen Mag. Peitzius, som är Caplan i G. Carleby, finge skrifterna i hand, så vore han långt mera discret än den enwise fadren.

Mot den tid organisten Ramstedt, som öfwerförer detta, lagar sig på återresan hit tillbaka från Stockholm, så torde Wälborne Her Cancellie-Rådet tackas låta honom få pergamenten med sig.

För öfrigit näst anmälan af min devoir med al vördnad afleffer,

Högädle och Wälborne Hr Cancellie-Rådetz,

Nerpes d.

Ödmiukaste tienare

10 Apr. 1750.

Henr. Joh. Carlborg.

Herres Tro Tienare och wälbestälter Ryttmästare öfwer ett Compagnie Cavallerie, den ädle och wälborne Herr Petter Nasaken, till Mäntzala, afsomnade i herranom A° 1679. och blef begrafwen d: 1. Januarij A° 1680. Gud honom med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse förläne.

Kongl. Majj^{ts} Tro Tienare och Lieutenant under Cavallerie, under Wälborne Herr Öfwersten Buttbergs Regimente, den ädle och wälborne herr Ewolt Gustav von Vittinghoff, blef begrafwen i Mäntzala kyrkia A° 1674 d: 10 Januarij.

Hans Kongl. Majj^{ts}, vår Allernådigste Konungs och Herres Tro Tienare och wälbestälter Fendrich öfwer ett Compagnie Jnfanterie den Ädle och Wälborne herr Anders Möller till Korfwentaka, och Lindenhof, hwilcken afsomnade i Herranom A° 1675 och blef begrafwen d. 14 Januarij 1680. Gud honom med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse förläne.

Förtekning å de i **Pernå** kyrcka befintelige Familiers wapn.

1. Creutzars 4 stycken.

Det första för Jacob Creutz, Herre til Casaritz, Herre til Sarwalax, Abborfors och Liuxala född 1640. död 1667.

Det andra för Ernst Johan Creutz, Kongl. Råd och Præsident wed Hofrätten i Storfurstendömet Finland, Friherre til Casaritz, Herre til Malmgård, Siundby och Tammerfors. född 1619. död 1684.

Det tredie för Axel Creutz, Ryttmestare under Her Baron och Öfwersten Fritz Wachtmesters Regemente. död 1693 [?].

Det fierde är litet med et kors i blått Fäldt jemte underskrift: Creutz af Sarwalax.

2. Duwalt af Makerston.
3. Nisbet.
4. Bredaw.
5. Plesse.
6. Berg af Saggat.
7. Lodh af Kelp och Vndel.
8. Roos af Groos Rop Majan.
9. Duker af Kauu.
10. Gyllenhorn.
11. Frij Le af Hapaneme.
12. Hesse af Wichtorff.
13. Anreper af Soor.
14. Operlach af Lanametz.
15. Hylser af Ekeln.
16. Ståndfast 3 stycken.

Det första hafwer underskriften af Job. 19: 25.

Til det andra är underskriften tagen af Phil. 1: 21.

Under det tredie läses T. 4: 9.

17. Tre stycken med 3 gyldene omvända Skålar i blått Fäldt å högra sidan af skölden, och å den vänstra et oxehufwud i silfwer- och 7 stiernor i blått Fäldt. Underskriffterne äro å alla 3 af tiden så förtärde, at icke en bokstaf synes.

18. Et som förer i Skölden en i silfwer fäldt löpande Räf, och 2 Stiernor i blått fäldt, som omgifwa en alfvarsam man, then thär håller i högra handen en Pijl. Hafwer eliest ingen inscription, berättas wara Golovast tillhörig.

19. Et, som är mycket högt upsatt; å hwilcket ock inscription är tämeligen förtärd, utgifwer en Under Officer wed Jönköpings Regemente, wed namn Janston, för sin Families wapn.

Antiquiteter finnes eij wed kyrrekan flere, än en stor

funt af gråsten med 3 där til hörande ovala stenar. Trefal-
lighets stenar fordom kallade.

Uti **Sibbo** Sochns kyrkia.

Der Hock Edelgebohrner gestrenger Grosswest und
Manhafter Herr Walter Adolph Patkull, Jhr Köngl. Majj^{ts}
Zu Sweden wohlmeritirter Capitain von des Herr Baron und
Obristen Rebinders Regimente, Zu fuss, ist anno 1658. den
16 Majj, an diese welt gebohren und anno 1692. d: 20 De-
cemb: in Gott Sehlig Entschlaffen Seines Alters 34. Jahr, 7
månat, undt 4. Tage.

Kongl. Majj^{ts} Tro Tienare, och wälbestälter Cornett
under Cavallerie och wälborne Herr Öfwer[sten] Per Mangers
Ekholdz [regemente], den ädle och wälborne Herr Petter
Blåfiäld, till Saustala och Masby, hwilken afsomnade i Gudi
d: 10. Martii åhr 1700., och blef begrafwen samma åhr
d: 26 aug.; Gud honom med alla Christtroгна en frögdefull
upståndelse förläne.

Hans Kongl. Majj^{ts} wår Allernädigste Konungs Tro
Tienare och wälbestälte Lieutenant, öfwer Dragunar, under
Öfwersten Wälborne Herr Arue Forbus Regemente, den Edle
och wälborne herr H. Fromholt Joh: Nasaken till Nickby,
afsomnade i Herranom d: 16 Decemb. åhr 1682. och blef be-
grafwen d: 25 Januarij åhr 1685., Gud honom med alla
Christtroгна en frögdefull upståndelse förläne.

Grafsten uti kyrkian.

Herr Baron och Ofwersten Gustav Adolph Mellins och
des arfwingars Graf, anno 1706.

Förteckning på the i **Tenala** Moderkyrckjo, belägen i
Nylands höfdingedöme, Raseborgs Wästra härad och Åbo
Stift, befindtelige Monumenter, Adelige wapn och lagde graf-

stenar, samt Afskriffter af Jnscriptioner och andra ålderdoms Minnings-märcken. författad och uprättad Af Joachim von Glan Probst och Kyrckioherde i Tenala.

Epitaphier.

1. Ett Epitaphium uthuggit af steen med Christi Crucifix samt på ena sidan af korss-foten en Mans- och å den andra sidan en qvinnas-Bild, som lära wara de begge Makar, om hwilcka i nedanstående Jnscription, sålunda lydande, förmäles: Thenne steen hafwer den Edle och Wälbördige Arved Ericsson til Lindö låtit sättja sin kiäre hustru den ädle Wälbördige fru HD Fleming til åminnelse, hwilcken i Gudi afsomnade den 16 Januar: A^o MDCIII sins ålders 49. På sidorne af detta Epitaphio finnas 2^{ne} Pelare af sten, å den ena Pelaren står ofwan til en krökter arm och nedan til en hand hållande i en wärja. Och säjes denne Arved Ericsson warit en Stålarman och detta wapn et Stålarman-wapn. På andra Pelaren mitt emot står ofwan til Flemingewapnet och nedan til en flat hand. Detta Epitaphium står straxt bak om altare-taflan jemnt wed muren insatt, och straxt nedanföre finnes denna Familiens graf, som är murad och betäckt med 3^{ne} små grafstenar i bredde. På den ena stenen är ingen skriff. På den, som emellan ligger, finnes i stenen uthuggen en bögger arm med namn derinunder Eric Arvidsson. Brede wid å samma sten finnes en hand, som håller en wärja, med namn derinunder Beata Nilsdotter. Der näst på samma sten står Flemingewapnet med namn inunder Herman Fleming, och där brede wid finnes ett annat wapn med en flat hand uthuggen i samma sten med namn inunder Gertrud Hockons doter. På den 3^{die} i bredd med de andra liggjande stenar finnes äfwen wäl den krokota eller bögda armen uthuggen och Flemingewapnet der ut med.

2. Ett Epitaphium på väggen bak om Predikstolen, efter framledne Probsten och kyrckioherden här i Tenala herr Petrus Jngemari. Hela machinen är lik ett skåp med dörr och klincka före. Utan på dörren står bemälte Probst Son och Successor H. Magist: Jonas Petrejus i sin fulla Presteskrud afmålad med dessa orden där brede wid: Hwem detta Epitaph: angår och om den här i kyrckan thertil hörige graf och graf-stelle effterser den gunstige Läsaren här innanföre, hwarest följande Personalia på Latin och Swenska läsas: Christianæ hujus Ecclesiæ Laudatissimus Pastor Pl. Reverendus Dom: Petrus Jngemari in Celebri hoc Templo placide quiescit. Extollit historia suorum Gigantum miracula, quos magnitudo virium, vastitas corporum et stupor olim commendabant. Verum nihil sunt ista somnia, in comparatione hujus viri, qui gladio Spiritus, majestate vocis et pondere æternitatis gloriam conservabat, animarum salutem promovebat, Diaboli disturbabat Tyrannidem. Natus est anno post redemptionem orbem 1593. de honestis parentibus, in foecunda ingeniorum matre Smalandia, mox educatus fideliter, absolutisque in Scholis et Academiis Patriæ illis studiis, quorum ope, alta ingenia in suam perfectionem consurgunt. Auspiciis Divinæ Providentiæ et Favore illustrium Virorum, primo Lectioni Logices admotus, cui in Gymnasio Aboæ egregie præfuit, postea introducta ibidem Academia etjam Eloquentiæ Professoris munus ultra biennii spatium obiit. Sed imperscrutabile arcanum æternitatis hinc doctissimum virum subduxit, et Tenalensis Ecclesiæ Pastorem ejusdemque Præpositum constituit. Quem nobilem locum Pietate, virtutibus actu commeruit dexteritate maxima et Zelo tenuit, Cultum Dei ne langvesceret sedulo curavit. In Conjugio, cum liberis, cum singulis, caste, sancte, sincere vixit; quoad decretoria hora facili morbo solveret animam immortalitate dignis-

simam. Jta Vir ille gravissimus, postquam vivendo implevisset Annos Octo supra Octoaginta, satur ætatis, satur honoris, plenus gloriæ caducam vitam cum æterna commutavit. Alias vetustas nox et Chaos sepelient. Hic superstes erit in animis hominum, fama rerum, æternitate temporum. På ena sidan af ofwannemnde skriffit finnes sedan följande: Nascitur A° 1593. 3. Apr. in Parochia Anderstad, Villa Böökhullt. Pater erat colonus, Pius et assiduus Jngemarus Nicolai, Mater Anna Benedicti. Frequentat schol:Wexiöensem A° 1614 Nycopensem 1617. Calmariencem 1622. Hoc tempore etjam Præceptor erat in Celebri aula Nob. D. Hammarschiölds de Tuna. Studet Ubsaliæ A° 1627. A° 1636 Ordines accipit Sacros ab Episc: Wex: B. M. Nicolao Krook. Holmiæ Prid: Fest: Pentecost: 1637. Vocatione Episcopi B. M. Jsaaci Rothovii venit Aboam, ubi 1mo Lectioni præfuit Logices, deinde Professioni Eloquentiæ Consistoriiq; sedit Assessor. 1644. Pastor fit Ecclesiæ Tenalensis. Hic quidquid laudabile est peregit usque ad beatum exitum vitæ. A° 1642. jungit sibi uxorem filiam Pastoris Finströemensis in Alandia B. D. Petri Birgeri Sigredh nomine quæ tres Filios cum una gnata peperit. Jlla 1653 defuncta, alteram ducit uxorem, viduam quandam Margaretham Petri A° 1655, ex qua ipsi nati filii duo. På andra sidan finnes följande: Denascitur A° 1681. 22. Junii. hora diei 11ma, ac placida morte, omni dolore jam ope Dei superato, sedens in sella beata expirat. Vir acri per totam ætatem suam ingenio, corpore licet infirmo, multo ex labore variaque afflictione defessus, completis ipsi in hac misera vita Annis 88. Mensibus 2bis et 19 diebus. Jn Actu Funebri Textus 1^{mus} Gen: 25: vers: 7. 8. 9. 10. 11. in Ædibus Beati Defuncti explicatus â D. Enevaldo Syen: Profess: Prim: et Past: Aboensium. Textus 2^{dus} Psalm. 116: â vers: 12 ad finem, in Templo de-

claratus å Doct: Johan: Gezelio Episcop: Ab: — Sedan står innanföre på sielfwa dörren följande Skriffit på Swenska: Gudi til ähra och min Sal. k. fader til åminnelse hafwer jag underskrefwen detta Epitaph: uprätta, förfärdiga med min egen omkostnad, och på detta dato upsättja låtit: Den murade graf, som här i kyrckjan är näst Wästra dörren på Manfolcks-sidan, har jag A° 1680. med min egen omkostnad låtit ferdig giöra med min Sal. faders fulla samtyckjo och effter hans åstundan i thet stelle som han sig til grafplats utwalt och honom A° 1653, tå min sal. Moder begrofs, tillågnat är af denna Christel. församling, samlandes i en liten kista först dijt in Min Sal: Moders been ur mullen utur den sammanfallne träd-graf, som thär förr war, sedan begrof jag theri min sal: Broder H. Pehr Petrejus d. 21. Sept: 1680, som sal: dödde d. 17 Febr: 1680. Min sal: fader wardt deri begrafwen d. 21. Sept: 1681. altså efter denne graf är min egen, och jag, om Gud will, menar deruti med de mine begrafwen blifwa; ty ombeer jag the förnåme herrar af Adelen, H: Pastorem och samtel: församlingen, som i framtiden här kunna bo och wistas, om fred är och werlden står, at de eij tillåta någon, eho den wara kunde, utom min egen Familia denna graf eller stelle häfda och sig tillågnat, mycket mindre de deri begrafnas been och reliquier röra, uthäfwat eller annat slikt öfwa. Men om min Familia alståds och aldeles blifwer ute, tå ware grafwen kyrckjans, at then må theruti läggjas, som kyrckjans föreståndare tillåta; dock med detta förord, om i grafwen är rum, så at liken och kistorna, som deri liggja, eij röras. Men lefwer någon af mine någorståds, hoppas jag, at ingen sig tillågnat en annans rättighet, utom hwad ernås kunde med ågarens tillåtelse. Detta lærer den Christel: Läsaren godwilligt i acht taga. Skrifwit i Tenala Prestegård d. 26. Aprilis Åhr 1684.

Jonas Petrejus.

3. Ännu finnes på en Swartt trä-tafla följande Epitaphium med gula bokstäfwer hwaraf många dock äro bortta och skrifften swår at få med sitt sammanhag tilhopa: Här ligger begrafwen den gudfruchtige, ärlig och dygderike qwinne S: Hustru Christin Bengtzdotter, hwilcken lefde i en Christelig och ärlig Echttestand öfwer tolf Åhr med den Hederlige och Wällärde Man Herr Thomas kirkieherde i Tenala Sockn. Och sedan igienom den förfärliga Pestilentie-Plåg och barnsbörd uti Christi sanna kiennedom roligen af-somnad. Befallandes sin Siäl i hans milderika händer med sin dotter och son, som hon två dagar tilförende födt hade. Anno 1603. d. 7. Octob. Nb. På samma tafla står äfwen ett Epitaphium ännu öfwer en annan, men bokstäfwerne äro så utgångne och förderfwade, at mera deraf intet kan läsas, än bara dessa orden: Här ligger ock begrafwen den Saliga, gudfruchtiga och dygdiga qwinna S: Hustru — — — — — Pehrs-dotter. Mera kan intet synas, utan aldred underst står namnet Zacharias Mårtensson Winter.

Lagde Grafstenar.

1. En graf-sten uti Choret, å hwilcken alla bokstäfwerne äro så utnötte, at föga en enda deraf kan läsas. Dock synes ett Boje-wapn ännu heel klart wara mitt på stenen uthuggit.

2. Noch 3^{ne} äfwenwäl i Choret brede wid hwarannan liggjande små grafstenar, hwilckas beskrifning här igienfinnes bland Epitaphierne sub N:o 1. wid slutet af samma numer.

3. Ännu ett graf-stelle med 2 stenar i bredde, belägit wid stora kyrckjo-dörren under Manfolcks Läcktare-trappan, hwilcken graf Jordaner säja sig nu wara ägare til, ändock en Liebstorff hafwer tilförende rådt derom, som följande Inscription kan utwisa, så lydande: Thenne sten och

graf kommer ädle och Wälbördig — — — — — Liebstorff til Jordansby til och hans Erfvingar A° 1651. Den andra stenen är utan inscription; dock finnes på samma sten ut-huggit Liebstorffe-wapnet med bokstäfwer under J. L. Där brede wid är ett annat wapn i samma sten uthuggit med en Sool mitt uti, som lärer, kanskie wara dess frues Skiöldemärcke och bokstäfwer inunder E. H. K.

Flere grafstenar med inscriptioner uppå finnas intet här i kyrckjan. Murade grafwar gifwas wäl här åtskillige, men de äro betäckte med trä-luckor och inga stenar, undan-tagande dem, som redan äro antecknade och nemnde.

Adeliga wapn med deras inscriptioner.

1. Gyllenhierte-wapnet med denna inscription inunder: Kongl. Maj^{ts} til Swerige Tro Tienare och Major den Ädle och Wälb: Christer Gyllenhierta til Karssby — — — blef begrafwen med en ansenlig — — — — — i Tenala Sockn-kyrckja d. 18. Sept. A° 1664. Nb. Somliga ord äro här dels oläselige, deels bokstäfwerne aldeles borttfallne.

2. Brede wid sidstnemnde wapnet står ännu ett Gyllenhierte-wapn med denna inscription inunder: A° 1635 drucknade ädle och Wälb: Arvid Hindersson Gyllenhierta i Kaldham och begrofs i Tenala kyrkjo 1636. Gud förläne honom och oss allom en frögdefull upståndelse på den yttersta dagen. Ofwanför wapnet finnas dessa bokstäfwer A. H. S. G. H.

3. Boje-wapnet med denna inscription: Hans Boje til Gennerby och W — — — — Afsomnade i Herranom uthi Stockholm 26. August: An — — — Nb. Åhrtal kan intet läsas.

4. Finnes en oläselig skriffit under ett wapn, som skall wara uprättadt efter en Öfwerste-Lieutenant här i Tenala och

Gennarby benemnd Eric Welsk. Så mycket, som qwar är af sielfwa skrifften, will man här anföra: Anno 16— den 4. Maii. afsomnade i H — — — — den ädle och — — — — Öfwerste-Lieutn: Er — — — — Gennarby, Kandokylä och Ahl.

5. Ett Svinhufwud-wapn med bokstäfwer ofwantil J. S. H.

6. Ett Gripenberge-wapn med följande Inscription inunder: Kongl. M^{tt}s wår allernådigste Konungs Tro Tienare och Krigs-Commissarius uti Storfurstendömet Finland den Wälborne Herren Herr Johan Gripenberg til Elgesiö och Tärdis, hwilcken är född 1640. d. 19 [?] August: och i Herranom afsomnat d. 8. April. Åhr 1703.

7. Ett Engelflychts wapn med denna inscription: Hans Kongl. M^{tt}s Tro Tienare och Krigs-Camererare öfwer Militien i Finland Then Ädle och Wälb: Abraham Engelflycht til Pargas gård A° 1666.

8. Ett Gyllenlode-wapn med dessa orden under: Kongl. M^{tt}s Tro Tienare och Wälbestälte Lieutenant under Adelen och Ridderskapets adels Phana den Ädle och Wälb: H: Erich Gyllenlod til Skoäng och Reku natus d: 9. Feb: 1660. Denatus d. 20 Julii. A° 1697.

9. Noch ett Gyllenlode-wapn, på hwilcket bara dessa orden kunna läsas å en derunder stående tafla, som til helfften är bortta: den — — — — och — — — Gyllen Lod — — — fordom Assessor uti den Kongelige — —

10. Noch ett Gyllenlode-wapn med denna inscription inunder: Edle Wälb: Bengt Juusten Sewerinson til Olsböle S^s R^s fordom Tygm. och Vice-Ammiral; afsomnat i Gudi, d: 23 [?]. 10ber [?] A° 1609.

11. Noch ett Gyllenlode-wapn med nedanstående skriff inunder: Kongl. M^{tt}s Tro Tienare och Ryttmestare under

Finlands Adels fanan den Edle och Wälb: Herr Hans Gyllenlod, född A° 1626. dödde d. 8 Novemb: A° 1699. Gud gifwe oss med honom en frögdefull upståndelse.

12. Ett Körlinge wapn med denna underskriften: Kongl: M^{ts} Tro Man och fordom Ryttmestare den Edle och Wälborne H: Erick Körling* til Rilax, Othbyy och Fastarbyy. Afsomnad i Herranom d. 12 7ber [?]. A° 1681. Gud förläne honom en frögdefull upståndelse.

13. Ett Rennerfeldte-wapn med dessa orden under: Kongl. M^{ts} Tro Tienare och förordnad Corporal under H: Öfwerst Högwälborne Johan Rebbings Regemente och Lif-Compagnie af Cavallerie den Ädle och Wälbördige Hindrich Rännefäldt, är född Åhr 1658 d. 19. Januar: Och i Herranom Saligen afsomnade d: 22 [?]. august: [?] A° 1689.

14. Ett Sabelstierne wapn med dessa orden under: Hans Kongl: Maj^{ts} Tro Tienare fordom Lieutenant öfwer Cavallerie den Ädle och Wälborne Christer Hindrichsson Sabelstierna til Hämenkylle och Ronby, hwilcken i Herranom afsomnade d. 10. Maii. A° 1674. Gud frögde Siälen.

15. Ett wapn med ingen inscription inunder hwilcket säjes utmärckja en Familia, som skall heta Brander. Skiöldemärcket ser ut som 2^{ne} röda brinnande eld-brandar i kors lagde.

16. Ett Muncke-wapn med dessa orden: A° 1631. d. 26. Maii ist in Gott selig eingeschlaffen dess Wol Edler, Ehrenvester und Manhaffter Claus Michelsson — — — nd Mung Jhr Kön. Majest: zu Schweden Besteller Rittmeister, Erbgesessen zu Kellig.

17. Ett Jlle wapn med denna underskrift: Hans Kongl. M^{ts} wår allernädigste Konungs och Herres Tro Man och

* Körning.

Assessor i den Högkongl. Hoffrätten i Storförstendömet Finland så ock Häradshöfding i Hattula Härad och Rassborgs Lähn den Wälborne Herren Herr Gustaff Jlle til Prestkulla, Wexöö, Steensböle och Årnäs etc. är födder A° 1614. död blefwen A° 1670. d. 23. April, och begrafwen d. 16. Aprilis. A° 1671. Gud hans Siäl ewinnerligen frögde.

18. Noch ett Jlle-wapn med dessa orden under: Åhr 1643. d. 7 Febr: föddes Edle Wälb: Måns Jlle til Prestkulla, — — — Wäxöö. Afsomnade d. 17. April i samma åhr. Gud förläne honom en frögdefull upståndelse.

19. Ett Gööse-wapn med denna underskrift: Här ligger begrafwen fordom den Ädle och Wälb: Gustaf Johan Göö's til Prestkulla. Afsomnade 1679.

20. Noch ett Gööse-wapn med följande ord inunder: Hans Kongl. M^{ts} Tro Man och Lagman öfwer Söder-Finne Lagsagu den Wälborne Herren Herr Johan Göö's, Herre til Prestkulla och Mälckila etc. J Herranom afsomnad d. 7. April. A° 1697. Gööse-fädernet och Mödernet finnes på sidorne uthuggit i bildthuggerie, men hwad Familiers wapn det äro, wet man intet.

21. Ett Dubbe-wapn med denna underskrift: Här ligger begrafwen Salig Eric Dubbe. Afsomnad i Gudi A° 160. d. 11. Januar: Ofwan til finnas bokstäfwerne E. A. S. D. J sielfwa fältet, som är rödt, stå 2^{ne} stycken spårrar wände emot hwarannan med klingorne op åt och en stierna emellan spårr klingorne.

22. Ett Silfwerklinge-wapn med följande inscription inunder: Kongl. M^{ts} til Sverige Tro Tienare och Wälbeställt Ryttmestare Wälborne Herr Gustaf Silfwerklinga, född hijt til werlden A° 1646. d. 24. Junii. Afsomnad i Herranom d. 25. Martii A° 1698.

23. Ett Jordane-wapn med denna underskrift: den Ädle

och Wälborne Johan Jordan til Solkowa och Kausala. Afsomnade i Herranom d. 4. Julii. A° 1663.

24. Ett wapn effter en benemnd von Jordan med följande underskrift: Kongl: Majj^{ts} til Sverige Wälbestälter Major af Cavalleriet under Herr Baron och Öfwersten Högwälb: Otto Berendt von Liwens Regemente Edle och Wälb: Ewert Berent von Jordan til Solttika, Hangist och Päriss, hwilcken i Herranom afsomnade d. 6 Novemb: A° 1680.

25. Ett Liebstorffe-wapn med denna underskrift: Hans Kongl: M^{ts} fordom Tro Tienare och Krigs-Commissarius Edle och Wälb: Johan von Liebstorffen til Jordansby, hwilcken Saligen afsomnade i Stockholm d. 11 Januar: 1666. och begrofs d. 28 Februar: A° 1669. Gud låte honom finnas ibland the Christnas upståndelse.

26. En fahna med Gyllenhierte-wapnet uppå måladt. Ofwan til står Språket af Psalm: 116: v: 7. War nu åter til frids, min Siäl etc. v: 8. Ty tu hafwer uttagit etc. v. 9. Jag will wandra för Herranom uti the lefwandes lande. Nedantil finnes denna inscription: Hans Kongl. M^{ts} wår allernådigste Konungs och Herres Tro Tienare och Major den Edle och Wälb. Christer Hindersson Gyllenhierta til Karssby, Skyttala och Kålkela, är född til werlden åhr 1614. d. 13. Octob: och afsomnade i Herranom åhr 1664. d. 13 Maii. Gud förlåne honom med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse. På andra sidan står samma Inscription. Nb. Någon liten tid effter, sedan man afskrifwit denna inscriptionen, föll hela duken af denna fahnan neder och gieck såsom murcken i stycken sönder. Stången allena blef qwar. Flere andre sådane stänger, som dylika fahnor varit fäste wid, finnas här äfwen ännu, men dukarne eller sielfwa fahnorne med deras Inscriptioner uppå äro redan långesedan nedfallne och förmultnade.

Andra Ålderdoms Minnings-märcken.

1. Brede wid ett af Gyllenhierte-wapnen finnes på wägen opsatt en handske af jern eller stål, och fingrarne samt med deras leder dertil äfwen af Stål, och underfodrade med läder. Effter hwem detta Minnings-märcket är hijt lemnadt, wet ingen säja. Torde henda det är opsatt effter någon Ståhlarm eller Ståhlhandske.

2. Ett Monst[r]ance af koppar med låck dertil och ofwanpå låcket ett Crucifix, som lærer här warit i förwar alt sedan de Påfwiske tiderne. Altsammans är utan och innan til starekt förgyllt; dock finnes uppå hela detta stycket intet något åhra-tal, ehuru man ock i det nogaste letat derefter.

Ornamenter och Prydnader.

1. Predikstolen är förärd A° 1655 af Herr Hans Gyllenlod, dess namn och wapn står öfwerst op med bokstäfwer H. G. L. Och dess frues Namn och wapn där brede wid med bokstäfwer A. H. D.

J Capellet **Bromarf** lydande til Tenala församling, finnas eljest hwarcken några så kallade Monumenter, eller adelige wapn och lagde grafstenar eller Jnscriptioner, dem man kan afskrifwa, eller andra ålderdoms Minnings-märcken.

Förteckning på deras Namn, som man, i anledning af gamla kyrckio-böcker och Skriffter, kunnat få fatt på af dem, hwilcka, sedan Reformations-tiden, warit Probstar och kyrckjoherdar samt Capellaner här wid Tenala Moderkyrkjo-Församling och det dertill lydande Bromarfs Capell:

Probstar och Kyrckioherdar:

Dn: Henricus Laurentii, Pastor, som underskrifwit Then Christel. Tros Bekiennelsen in Concilio Upsalensi A° 1593.

Dn: Thomas warit här Pastor A° 1603.

Dn: Hinrich Gråå, död wid pass A° 1642 eller 43.

Dn: Petrus Jngemari, wardt Pastor och Præpositus härstädes A° 1644. Och dödde A° 1681. d. 22. Junii. Hans Barn och Söner kallade sig sedan Petrejer.

Magist: Jonas Petrejus, designatus Pastor i fadrens lifstid A° 1676, wardt sedan Probst, och dödde A° wid pass 1695.

Magist: David Petrejus, Pastor A° 1697. dödde samma åhr.

Magist: Joachim Festing, Pastor A° 1699, sedan Probst, dödde A° 1710.

Dn: Jacob Rusch, Pastor 1712, Probst 1723, och dödde 1731.

Dn: Joachim von Glan, Pastor 1733, Probst 1746. Är samlaren af dessa Tenala monumenter innewarande åhr 1751.

Capellaner wid Tenala Moderkyrcka.

Dn: Ericus Petri, som underskrifwit then Christel: Tros Bekiennelsen in Concilio Upsaliensi A° 1593.

Dn: Johannes Johannis, lefwat ännu A° 1644.

Dn: Abraham Cohlenius, lefwat ännu A° 1678.

Dn: Matthias Krok, först Comminister här i Tenala, lefwat ännu A° 1690. Säjes sedan blifwit Pastor i Jngo.

Dn: Joel Petrejus, lefwat ännu A° 1705. dött ohngefär 1706 el. 1707.

Dn: David Petrejus i dess ställe A° 1708. dödde i Stockholm wid pass 1720 eller 1721.

Dn: Johan Tragman blef Capellan 1722, dödde 1730.

Dn: Henrich Wendelin, wardt Capellan 1731, dödde 1742.

Dn: Johannes Almgreen, Capellan 1743. Lefwer ännu detta åhr 1751 och så länge Gud behagar.

Capellaner wid Bromarfs Capell.

Dn: Simon Grek, lefwat ännu A° 1682.

Dn: Christian Pacchalenius. dödt A° 1704.

Dn: Paulus Naysander, Vice-Pastor. död A° 1740.

Dn: Johan Dickman, Capellan A° 1741. Lefwer ännu,
då man skrifwer åhr 1751.

J Borgå Kyrkia.

Kongl. Majj^{tt}s

fordom

Tro Man och Landshöfdinge öfwer Wästerbottns-Län, den
Högädle och Wälborne Herren Herr Anders Erich Ramsaj,
född efter Christi hugneliga börd åhr 1646 [?]. d: 16. Octo-
ber, i Herranom afsomnad d: 15. Majj 1735 [?].

Dominus Providebit.

Kongl. Majj^{tt}s

Tro Man och Öfwerste för Tavastehus Läns Regimente till
Foth, samt Riddare af Kongl. Majj^{tt}s Swärds orden, Hög-
wälborne Friherre Herr Christopher Conrad Bildstein, Född
d: 1 [?] Majj 1672., kommit i Kongl. Majj^{tt}s och Cronans
Tienst i December Månad 1686. och derwid i Herranom afled
på sin gård Drägsby d: 16. Februarij 1752.

Förteckning öfwer de gamla Adelswapn som i Mohla
kyrkian opsatte finnes.

1:o. Märthen Braces af följande underskrift: Hans
Kongl. Majestets wår allernådigste Konung och Herres Tro-
tienare och Major af Carelska Jnfanterii den Edle och Wähl-
borne Herre Herr Morthen Brace, är född hit till werlden
uti Croslov d: 27 Martii åhr 1637. och Saligen i Herranom
afsomnade uti Stockholm d. 30 Septembr. åhr 1697.

2:o. Hans Klicks af följande underskrift.

Der Wohl Edel geboren und manhaftige Herr Hans Klick, Erbgessesen auf Assokul Wohlbestalter gewesen Rittmeister über die Finsche Ritterschafft, ist geboren A° 1611. und in Gott den Herrn endschlaffen den 10 Aprillis A° 1670 auch im selben Jahr begraben d. 20 Octobris.

3:o. Reinholt Johan Klicks hwars underskrift är ei mera läslig.

4:o. Hindrich Fectembergs med föliande underskrift: Kongl. Majjestets Wår allernådigste Konungs fordom Troman och Major den Edle och Wählborne Herren Hindrich Fectemberg till Kusa gård född Åhr 1618 d: 2 Martii. I Herranom afsomnade d. 13 Septemb. 1673 och begrafwen d. 28 Januarii 1674. Gud förläne honom med alla Christtroгна en frögdefull upståndelse på then yttersta dagen.

5:o. Petter Godenhielms. Han har warit en Cornett, som man af underskriften än se kan. Widare kan hon ei läsas.

Mohla d. 24 Martii åhr 1754.

Martin Platzman.

kyrckoherde.

Uti **Sackola** kyrkian fins ett wapn utan Inscription af följande beskrifning.

Uti nedra delen ligger et Fält, hwar igenom en bäck eller Flod rinner; nedan om Floden är Fältet blått med en gol stierna och ofwan till golt mod en blå stierna insatt. Öfra delen af wapnet består af en wanlig krona med löfwärck omkring; ofwan uppå kronan står en liten swart Fogel af en Trasts storlek, hwars näbb och fötter äro gola.

Sackola d. 10. April 1754.

H: Linnelius.

kyrckoherde.

Uti **Hitola** kyrka i Kexholms Provinces Norra del finnes 2^{ne} Adel. Wapn, som af Åskedunder äro tämmeligen skadade, så at Inscriptionerne äro mycket oläselige.

Det ena Wapnet har i skiölden en hiort med horn, i swart brokot Fält: och öfwer hielmen en half hiort upsträckt äfwenledes med horn och finnes derunder föliande Inscription:

Jhro Königl. Majjt^t zu Schweden Wohl bedienter Leutnant unter des Herrn Wohlgebohrnen Ernst Jochim Schauhans Regiment, der Weyland Hoch Edelgebohrner und grosmanhaffter Herr Christer Henrich Bock, ist gebohren Anno 1656. und in Gott den Herrn sanfft und seelig entschlaffen. A^o 1699. d. 4. Octobris, seines Alters 43. Jahr.

Det andra har i Skiölden en tiock afbruten Stubbe med förgylta rötter uti blått Fält, hwaröfwer i twäran ifrån wänster til höger ligger en åå eller Balck. Undertil finnes den omrörda Stubben, och ofwantil tre förgylta Stiernor, Hielmen är betäckt med 2^{ne} förgylta wingar.

Af Inscriptionen kan allenast dessa orden läsas.

Jhro Königl. Majjt^t zu Schweden Wohlbedienter Häradshöfding über Kexholmschen Suder Lähn, der — — — — — und Mannhaffter Herr Jo — — — — — Ehrenroth gebohren A^o — — — — — d. 15. — — — — — und 12 Tage.

Hitola d. 24 April 1754.

Joh. Deutsch.

Præp. et Pastor.

Uti **Kexholms** kyrka finnes fram wid Choret på kyrkiowäggen et gammalt Wapen upslagit, som är med en Hielm och Löfwärck, å ömse sidor, samt i sielfwa bröstet uppå en liusblå grund, nertwärts en med Silfwerfärga brinnande Ström, och under Strömmen et swart botn, samt twärt öf-

wer Wapnet en förgylter Spång; hwarunder är föliande beskrifning emellan 2^{ne} horn, som ligga å ömse sidor på en liusröd Sidenfärga fattad.

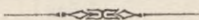
Kongl. Majjestäts till Sverige Tro Mann och Capiten, den Edle och Wälborne Herr Pehr Gyldenspång; Födder i Småland uti Spagnäs 1620. d. 21 Februarii, och sahligen afsomnat i Kexholm d. 22 Martii 1683.

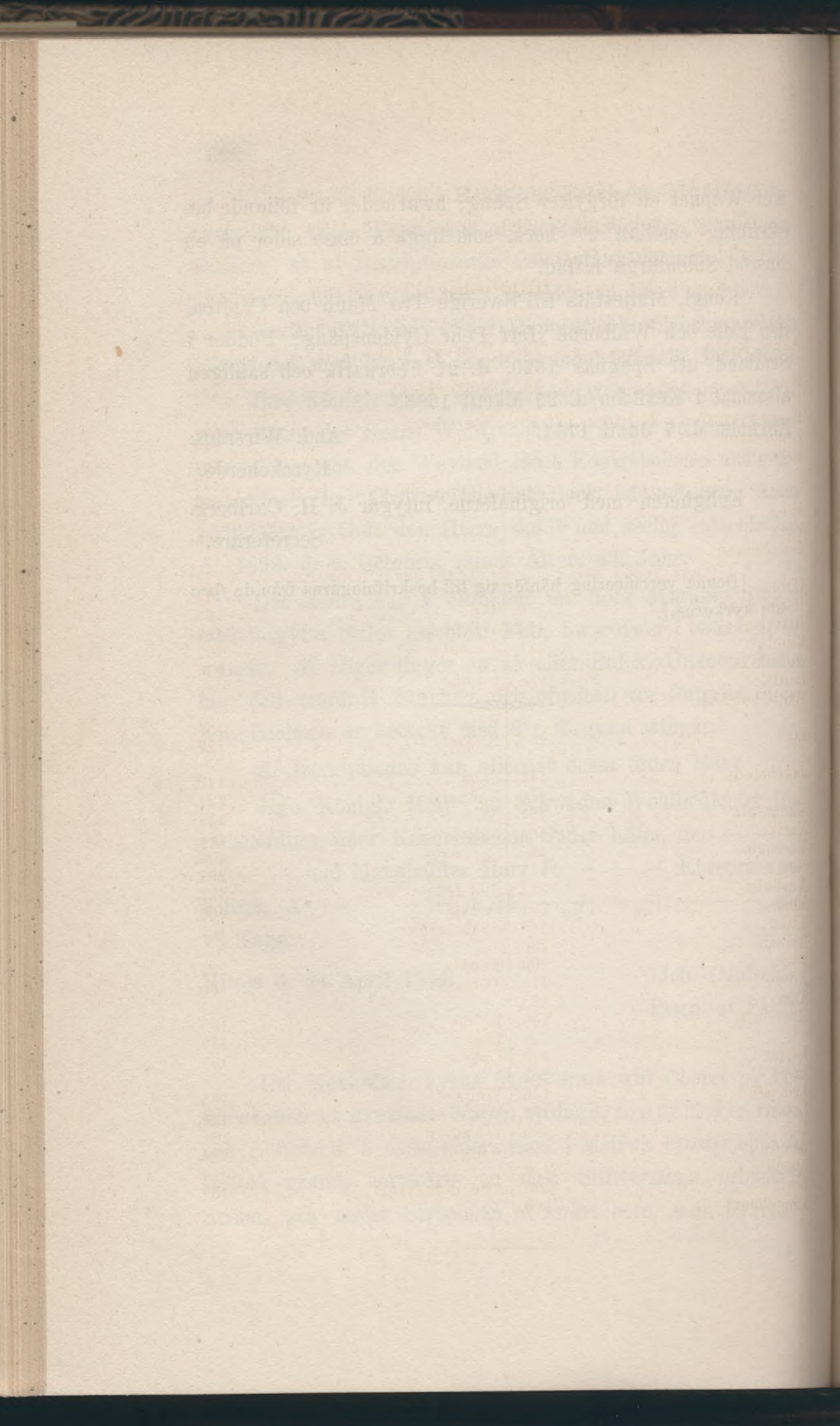
Kexholm d. 7 Junii 1754.

And: Wirenius:
Kyrekoherde.

Enligheten med originalerne, intygar J: H: Carlborg.
Secreterare.

[Denna verificering hänför sig till beskrifningarna från de *fyra* *sista* kyrkorna.]

Innehåll.

	Sid.		Sid.
Akkas kyrka	197.	Messuby kyrka	196.
Bjerno	167.	Mohla	220.
Björneborgs	200.	Mäntsälä	204.
Borgå	220.	Norrmarks	200.
Brahestads	141.	Nousis	202.
Bromarfs	218.	Nyby	167.
Ekenäs	160.	Nykarleby	142.
Esbo	153.	Närpes	129.
Eura	200.	Orivesi	196.
Euraåminne	200.	Pargas	117.
Haliko	176.	Piikis	116.
Harjavalta	200.	Pojo	161.
Hattula	197.	Pyhämaa	187.
Hiitola	222.	Pälkäne	197.
Hongilaks	200.	Pärnä	205.
Hvittis	200.	Pöytis	202.
Hvittisbofjärds	200.	Raumo	181.
Ingo	164.	Ruovesi	196.
Jakobstads	146.	Sagu	118.
Kangasala	196.	Sakkola	221.
Karis	164.	Salo	141.
Karislojo	165.	Saltvik	126.
Keuru	196.	Sastmola	200.
Kexholm	222.	Sibbo	207.
Kimito	171.	Sjundeå	157.
Kisko	165.	Säkylä	200.
Kiukais	200.	Sääksmäki	197.
Kjulo	200.	Tenala	207.
Korpo	116.	Töfsala	190.
Kumo	198.	Ulfby	199.
Kyrkslättis	156.	Uleå	139.
Lappo	142.	Uskela	167.
Lemo	202.	Wehmo	195.
Lempälä	196.	Wichtis	151.
Letala	179.	Wirmo	201.
Lojo	142.	Wöro	142.
Loppis	153.	Åbo domkyrka	109.
Lundo	116.		
Luvia	200.		
Längelmäki	196.		

Index III

197	Massachusetts	197
198	Michigan	198
199	Minnesota	199
200	Mississippi	200
201	Missouri	201
202	Montana	202
203	Nebraska	203
204	Nevada	204
205	New Hampshire	205
206	New Jersey	206
207	New Mexico	207
208	New York	208
209	North Carolina	209
210	North Dakota	210
211	Ohio	211
212	Oklahoma	212
213	Oregon	213
214	Pennsylvania	214
215	Rhode Island	215
216	South Carolina	216
217	South Dakota	217
218	Tennessee	218
219	Texas	219
220	Utah	220
221	Vermont	221
222	Virginia	222
223	Washington	223
224	West Virginia	224
225	Wisconsin	225
226	Wyoming	226
227	Alabama	227
228	Alaska	228
229	Arizona	229
230	California	230
231	Colorado	231
232	Connecticut	232
233	Delaware	233
234	Florida	234
235	Georgia	235
236	Idaho	236
237	Illinois	237
238	Indiana	238
239	Iowa	239
240	Kansas	240
241	Louisiana	241
242	Maine	242
243	Maryland	243
244	Massachusetts	244
245	Michigan	245
246	Minnesota	246
247	Mississippi	247
248	Missouri	248
249	Montana	249
250	Nebraska	250
251	Nevada	251
252	New Hampshire	252
253	New Jersey	253
254	New Mexico	254
255	New York	255
256	North Carolina	256
257	North Dakota	257
258	Ohio	258
259	Oklahoma	259
260	Oregon	260
261	Pennsylvania	261
262	Rhode Island	262
263	South Carolina	263
264	South Dakota	264
265	Tennessee	265
266	Texas	266
267	Utah	267
268	Vermont	268
269	Virginia	269
270	Washington	270
271	West Virginia	271
272	Wisconsin	272
273	Wyoming	273
274	Alabama	274
275	Alaska	275
276	Arizona	276
277	California	277
278	Colorado	278
279	Connecticut	279
280	Delaware	280
281	Florida	281
282	Georgia	282
283	Idaho	283
284	Illinois	284
285	Indiana	285
286	Iowa	286
287	Kansas	287
288	Louisiana	288
289	Maine	289
290	Maryland	290
291	Massachusetts	291
292	Michigan	292
293	Minnesota	293
294	Mississippi	294
295	Missouri	295
296	Montana	296
297	Nebraska	297
298	Nevada	298
299	New Hampshire	299
300	New Jersey	300
301	New Mexico	301
302	New York	302
303	North Carolina	303
304	North Dakota	304
305	Ohio	305
306	Oklahoma	306
307	Oregon	307
308	Pennsylvania	308
309	Rhode Island	309
310	South Carolina	310
311	South Dakota	311
312	Tennessee	312
313	Texas	313
314	Utah	314
315	Vermont	315
316	Virginia	316
317	Washington	317
318	West Virginia	318
319	Wisconsin	319
320	Wyoming	320

Register.

- Abborfors, sidan 205.
 Abrahamus Olai, pastor i Kyrk-
 slätt, 157.
 Aeschillus Henrici, pastor i Närpes
 133.
 Agricola, Georgius, 153.
 Ahtis, 128, 190, 191.
 Alho, 193.
 Alitza Göransdotter, 170.
 Almgren, Johannes, 219.
 Alten, 115.
 Anckarfjell, Michael, 117.
 Anckarsköld, Arvid, 117.
 Anders Svensson till Elsvik, 170.
 Andreas Henrici, pastor i Esbo, 155.
 " Johannis, d:o i Sjundeå,
 159.
 " Petri, d:o i Kyrkslätt, 157.
 Anna Benedicti, 210.
 " Eriksdotter, 173.
 " Samuelsdotter, 127.
 Anrep, 206.
 Antonius stenhuggare, 175.
 Anund, m:r, 200.
 Arctopolitanus, Gregorius, 151.
 Arenius, Gabriel, 133.
 Assokul, 221,
 Axelhjelm, Margareta, 171.

 Backeby, 131.
 Backman, Samuel, 134.
 Balkis, 195.
 Baranoff, Gotthard Johan, 198.
 Barck, Johannes, 201.
 Bartram, 187.
 Beck, 197.
 Beckmannus, Johan, 131.
 Beijer, Wendela, 174.
 Bengt Henriksson till Stensnäs, 170.
 Bercheltz, Agneta, 132.
 Berg af Saggår, 206.
 Bergenhem, Petter, 140.
 Bergius, 193.
 Bergman, 197.

 Bildstein, Kristoffer Konrad, 220.
 Birkholtz, 197.
 " Hieronymus, 112.
 " Klas, 203.
 Bjelke, 179.
 " Sigrid, 114.
 Björnram, 164.
 Blåfjeld, Petter, 206.
 Bock, Hans, 117.
 " Krister Henrik, 222.
 " Matthias, 117.
 Boije, 163, 167, 212.
 " Göran, 162.
 " Hans, 213.
 " Ingeborg, 199.
 " Klas, 163.
 " Nils, 162.
 Bosin, Erik, 172.
 " Margareta, 174.
 Brace, Märten, 220.
 Brahe, Kristina, 112, 114.
 " Per, 112, 141.
 Brander, 179, 215.
 Brandt, 166.
 Brask, 197.
 Braxer, Johannes, 156.
 Bredaw, 206.
 Brenner(us), Elias, 130, 134.
 " Gabriel, 129, 133, 134.
 " Isak, 134.
 " Johan, 134, 156.
 " Martinus, 156.
 " Sveno, 156.
 Brigitta Canuti, 129.
 " Griltansdotter, 162.
 " Jonsdotter, 186.
 " Mattsdotter, 186.
 Broms, Brigitta, 130.
 Brännboda, 195.
 Brödorp, 163.
 Buckila, 117.
 Bugenhagen, Margareta, 109.
 Buræus, Hans, 197.
 Bussila, 191.

- Bång, Bertel, 186.
 „ Henrik, 183, 184, 186.
 Båät, Ebba, 194, 202.
 „ Kristina, 178.
 Böle, 162.
- Cajander, Elias, 156.
 Canutus Johannis, pastor i Sagu, 124.
 Carlborg, Henric, 133, 135, 137.
 „ H. J. 203, 204.
 „ J. H. 223.
 Carleborg, 113.
 Carpelan, 194.
 „ Brita, 128.
 „ Erik, 190.
 „ Lars, 190, 191.
 Cohlenius, Abraham, 219.
 Cokburn, Samuel, 111.
 Collinus, Abraham, 156.
 Creutz, Axel, 205.
 „ Ernst Johan, 205.
 „ Jacob, 205.
 „ Lorentz, 114, 167.
- De la Gardie, Kristina Katarina, 160.
 De la Motte, 197.
 Deutsch, Joh. 222.
 Dickman, Johan, 220.
 Dostby, 153.
 Drysenius, Johannes, 157.
 Drägsby, 220.
 Dubbe, Erik, 216.
 Dufva, Nils, 147.
 Duwalt, 206.
 Düker, 206.
- Edeby, 194.
 Ehrenpris, Adolf, 168.
 „ Johan Adolf, 168.
 Ehrenroth, 222.
 Eka, 177.
 Ekeby, 194.
 Ekelöf, Margareta, 125.
 Ekenberg, Arvid, 114.
 Ekestubbe, 152.
 Ekhof, 116.
 Ekholmsund, 113.
 Eklund, Olof, 136.
 Elgsjö, 214.
 Elisabet Josefödötter, 171.
 „ Simonsdotter, 186.
 Elsvik, 170, 171.
 Engelflycht, Abraham, 214.
 Ericus Henrici, pastor i Kyrkslätt, 157.
 „ Petri, kapellan i Tenala, 219.
- Escholin, Israel, 159.
 Estberg (Eisböhl) 122.
- Fagernäs, 194.
 von Falckenberg, 179.
 „ Gottfrid, 180.
 „ Jacob Göran, 180.
 „ Johan Gottfrid, 180.
- Falkenfelt, Gustaf Adolf, 173.
 Falkensten, 160.
 Fastarby, 215.
 Fechtenberg, Henrik, 221.
 Festing, Joachim, 219.
 Fiholm, 175.
 Fincke, 174, 199.
 „ Carolus, 199.
 Finnebacka, 163.
 Finnönius, Karl, 186.
 von Fittinghoff, Evalt Gustaf, 205.
 Fituna, 194.
 Fleming, 179.
 „ (Elin) 208.
 „ Gustaf, 164.
 „ Henrik, 194, 201.
 „ Herman, 208.
 „ Kristina, 125.
 „ Per, 125.
- Fogelhufvud, Arvid, 123.
 „ Klas, 116.
 „ Michael, 117.
 „ Nils, 117.
- Folderberg, 140.
 Fonsell, Daniel, 179, 180.
 Footangel, Erik, 192.
 „ Harald, 126—128, 192.
- Forsberg, Jacob, 136.
 Forsby, 114, 167.
 Forsenius, Johannes, 150, 151.
 Forsius, Sigfrid Aron, 161.
 Forskäbl, 124.
 Fors, 199.
 Fortelin, Johannes, 159.
 Frille, 206.
 „ Margareta, 168.
- Frisenheim, 110.
 Frosterus, Abraham, 203.
 Frägböle, 173.
- Galle, Adam, 121.
 „ (Johan), 120, 126.
 „ Karl Johan, 121.
 „ Klas, 121, 125, 126.
- Gallus, Laurentius, 132—134, 204.
 Galt, Karl, 168.
 Gammelby, 152.

- Ganander, Henricus, 159.
 Gardie Meister, 197.
 Gelagin, rysk löjtnant, 160.
 Gennarby, 213, 214.
 Gennäs, 162, 163.
 Gerknäs, 113.
 Gertten, Konrad Johan, 183.
 Gesterby, 173.
 Gezelius, Johannes, 110, 125.
 Gjos, Axel, 163.
 " Erik, 117, 163.
 " Gustaf Johan, 216.
 " Hans (Johan) 117, 163, 216.
 von Glan, Joachim, 208, 219.
 Godenhjelm, Johan, 198.
 " Petter, 221.
 Golavitz, 206.
 Gottleben, 134.
 Grabbe, Beata, 208.
 Grass, 178.
 " Gustaf, 109.
 Gregorius Clementis, pastor i Rau-
 mo, 183.
 Grek, Simon, 220.
 Gripenberg, Johan, 214.
 Grundel, Gerhard, 173.
 Grå, Katarina, 140.
 " Henrik, 219.
 Gråsa, 153.
 Gullö, 162.
 Gyldenspång, Per, 223.
 Gyldenstolpe, Gabriel, 110.
 " Samuel, 109.
 Gyllenbögél, David, 172.
 " Samuel, 172.
 Gyllenhjerta, Anna, 168.
 " Arvid, 213.
 " Johan 168, 169.
 " Katarina, 168.
 " Krister, 213, 217.
 " Margareta, 168.
 " Maria, 168.
 Gyllenhorn, 206.
 Gyllenkrook, Andreas, 112.
 Gyllenlod, 214.
 " Bengt, 214.
 " Erik, 214.
 " Hans, 215, 218.
 Göran Svensson, 170.
 Haapaniemi, 115, 116, 166.
 Hagert, Abrahamus, 159.
 Hammarstjerna, Johan, 153.
 Hand, Gertrud, 208.
 Hangist, 217.
 Haquinus, dominus, 193.
 Harhulax, 193.
 Hartikala, 181.
 Hartvik i Letala, herr, 181.
 Hedensö (Hedersjö!) 110.
 Hedlund, Olof, 137.
 Heikkilä, 170, 192.
 Hemböle, 122.
 Henrik Larsson, 149.
 " Simonsson till Karuna, 125.
 Henricus, pastor i Esbo, 155.
 " Gabrielis, pastor i Kyrk-
 slätt, 157.
 " Laurentii, pastor i Te-
 nala, 218.
 Herkåpæus, Henricus, 155.
 Hermainen, Ericus, 157.
 " Isaacus, 157.
 Herréla, 196.
 Hervelax, 170.
 Hess af Wichdorf, 206.
 Hevonpää, 168, 169.
 Hieronymus, pastor i Esbo, 156.
 Hillois, 193.
 Hising, Joen, 141.
 Hjelm, 163.
 Hjulström, Daniel, 137.
 Hoffrén, Carolus, 134.
 Holmia, Anna, 131.
 Holmius, Elias, 129, 131—133, 138.
 " Jacobus, 133, 134.
 Horn, 166.
 " Agneta, 193.
 " Anna, 193.
 " Arvid, 116, 166.
 " Bengt, 121.
 " Erik, 166.
 " Gabriel, 114.
 " Gustaf, 110, 176, 178.
 " Henrik, 193.
 " Krister, 176, 177.
 " Kristina (Kirstin) 115, 157,
 193.
 Horsnäs, 169.
 Hufvudsköld, Göran, 123.
 " Henrik, 123.
 Huhtis, 146, 171.
 Hummelsund, 115.
 Hunsala, 151.
 Hylser af Ekeln, 206.
 Hyntzel, Johan, 136.
 Hyvela, 172.
 Hämenkylä, 215.
 Hämåfors, 110.
 Hänälä, 115.
 Härka, Peder, 150.
 Härkalä, 109, 151.

- Hästesko, 166.
 „ H. L. 152.
 „ Henrik, 152.
 „ Johan, 151.
 Höbbel, 152.
- Idman, Daniel, 201.
 Ille, Gustaf, 216.
 „ Mäns, 216.
 Ilmola, 151.
 Ingevaldus, pastor i Lojo, 150.
 Ingman, 161.
 Ingemar Nicolai, 210.
 Ingosberg, 110.
 Insjö, 146.
 Irjala, 152.
 Isaacus, pastor i Lojo, 150.
 Isak lagläsare, 168.
 Issentel, 194.
 Itana, 194.
- Jacobus Nicolai, pastor i Kyrkslätt, 157.
 Jakola, 110.
 Janston, 206.
 Johan, hertig af Finland, 198.
 Johannes Johannis, kapellan i Tenala, 219.
 „ Thomæ, pastor i Sagu, 124.
 Jon Eriksson, kvartermästare, 154.
 Jordan, Evert Berent, 217.
 „ Gustaf, 184.
 „ Johan, 217.
 Jordansby, 213, 217.
 Juslenius, 148.
 „ Abraham, 151.
 Jägerhorn, Hebla, 117.
 Jägersköld, Klas, 174.
 Jäppe, pastor i Lojo, 150.
- Kahiluoto, 126—128, 191, 192.
 Kajbala (Kugbala!), 116.
 Kaldham, 213.
 Kalfnäs, 168, 169.
 Kalfö, 193.
 Kallia, Paulus, 201.
 Kalm, Gabriel, 134.
 Kandokylä, 214.
 Kandola, 116.
 Kankas, 110, 114.
 Kärhulax, 194.
 Karin, Olof i Karstu hustru, 148.
 Karin Mänsdotter, drott. 112, 158.
 Karkis, 116.
 Karsby, 213, 217.
- Karstu, 148.
 Karuna, 116, 125.
 Kasaritz, 205.
 Kaulansuu, 112.
 Kansala, 217.
 Keckonius, Johannes, 201.
 Kellig, 215.
 Ketarenius, Ericus, 125.
 Kierell Mäns, 174.
 Kijl, Nils, 179.
 „ Söfring, 179.
 Kimito, 122, 175.
 Kiuselax, 112.
 Klakeborg, 110.
 Klick, Hans, 221.
 „ Reinhold Johan, 221.
 Knorring, 151.
 „ Kasper Fredrik, 151.
 Knubb, Johan, 136.
 Kockby, 153.
 Kolkela, 217.
 Kollola, 179.
 Koperla, 115.
 Korp, Sigfridus, 159.
 Korpila, 152.
 Korventaka, 205.
 Koskis, 109.
 Kristin Bengtsdotter, 212.
 Krok, Mathias, 219.
 Kruse, Arvid, 116.
 Kumogård, 198.
 Kurck, 181, 199.
 „ Jöns, 110.
 „ Kristina, 110.
 Kurtzel, Sigrid, 194, 202.
 Kusa gård, 221.
 Kynämäki, 168.
 Kärknäs, 124.
 Kärmondö, 126—128, 192.
 Kärrenhem, 110.
 Köningsstun, Anna Marg. 128.
 Körning, Erik, 215.
- Lagermarck, Johan, 115.
 Lahtis, 182.
 Lajs, 194.
 Lapila, 191, 192.
 Lasse Hansson till Heikkilä, 170.
 Lauko, 110.
 Laurens Baltzarsson, 186.
 Laurentius, pastor i Esbo, 155.
 „ Canuti, pastor i Sagu, 124.
 „ Sigfridi, pastor i Kyrkslätt, 157.
 Lavila, 113.

- Lax, Johan (Hans), 117, 123.
 " Kajsa, 117.
 Laxpojo, 146, 147, 171.
 Lehalslän, 113.
 Lehtis, 194.
 Lejonberg, Dirick, 114.
 " Thomas, 117.
 Lejonhufvud, Gustaf Adolf, 160.
 Lejonmarck, Sven, 149.
 Lemo gård, 146.
 Lempelä, 110.
 Lepse, 140.
 Lesniemi, 176, 178.
 Liebstorff, 213.
 " Johan, 217.
 Linnelius, H. 221.
 Limonius, Jakob, 160.
 Linderantz, Nils, 163.
 von der Linde, Erik, 117.
 Lindenhof, 205.
 Linderot, Märten, 123.
 Lindestubbe, Hans, 123.
 Lindö, 208.
 Linounpää, 116.
 Liuxiala, 112, 113, 205.
 Ljuster, 148.
 Lode af Kelp och Undel, 206.
 Losköld, Erik, 197.
 Lubey, 180.
 Lundby, 116.
 Långholm, 191.
 Löwen, Reinhold, 164.

 Malm, Henrik, 153.
 " Jakob, 153.
 Målgård, 205.
 Manch, Georgius, 143, 145.
 Mannersköld, 178.
 Marelin, Gethart, 186.
 Margerata Mattsdotter i Raumo, 185.
 " Persdotter i Mälkilä, 169.
 " Petri, 210.
 Marjus, 194.
 Martinus, pastor i Esbo, 155.
 " Eschilli, d:o i Sjundeå, 159.
 Masby, 207.
 Mathes Göransson till Elsvik, 171.
 Mathias Laurentii, pastor i Lojo,
 150.
 " " Sacellan i När-
 pes, 134.
 " Sigfridi, pastor i Raumo,
 183.
 Matts, d:o i Lojo, 150.
 Mellin, Gustaf Adolf, 207.
 Membone, 194.

 Messenius, Johan, 140.
 Michael Erici, pastor i Kyrkslätt,
 157.
 Moisio, 147.
 Moliis, Henricus, 134.
 Mollsdorfer, Johannes, 156.
 Montgomery, 166.
 Munck, 116.
 " Anders, 109.
 " Klas, 215.
 Muur, Andreas, 157.
 " Boetius, 127, 128.
 Myre, Torsten, 117.
 Månesköld, 198.
 Mäkkilä, 154.
 Mälkilä, 169, 216.
 Mäntsälä, 205.
 Möller, Anders, 205.

 Nassokin, Fromholt Johan, 207.
 " Petter, 205.
 Natt och Dag, 111.
 Naysander, Paulus, 220.
 Nettelhorst, Konrad, 122.
 Nickby, 207.
 Nilsson, Abraham, 119.
 " Nils, 111.
 Nirot, 124.
 Nisbet, 206.
 Nordvik, 110.
 Norrby, 161.
 Nuhiala, 195.
 Nurch, Simon, 163.
 Nygård, 163.
 Nykopensis, Nicolaus, 124.
 Nädendals kloster, 148.
 Näs, 204.

 Oberlach, 206.
 Odenaari, 190.
 Oibonäs, 194.
 Olaus Andreae, pastor i Kyrkslätt,
 157.
 " Stephani, d:o i Esbo, 155.
 Olof Göransson, 170.
 " Pedersson i Karstu, 148.
 Olsböle, 214.
 Otby, 215.
 Oxe, Harald, 111.
 Oxenstjerna, Axel, 175.
 Oxhorn, Rigert, 122.

 Pacchalenius, Gustavus, 157.
 " Kristian, 220.
 Palttilaholm, 179, 180.
 Pargas gård, 214.

- Parskylä, 169.
 Patkull, Walter Adolf, 207.
 Peder, pastor i Lojo, 150.
 Peder Andersson, befallningsman i Kimito, 175.
 Peitzius, Gabriel, 204.
 Peträus Aeschillus, 124.
 Petrejus, David, 219.
 " Joel, 219.
 " Jonas, 209, 211, 219.
 " Per, 211.
 Petrus Birgeri, pastor i Finström, 210, 219.
 " Ingemari, pastor i Tenala, 209.
 Pfeiff, Daniel, 110.
 Pictorius, Johannes, 130.
 " Nicolaus, 130.
 Piper, Petter, 120.
 Pistolehjelm, 197.
 Platzman, Martin, 221.
 Plesse, 206.
 Porkkala, 174.
 Posse, Märta, 164.
 Prestkulla, 216.
 Procopæus, Johannes, 153.
 Pryss, Anders, 172.
 Puntis, 194.
 Pável, pastor i Lojo, 150.
 " Larsson, 173.
 Päriss, 217.
- Q**visbacka, 154.
 von Qvanten, 197.
- R**am, Lasse Torstensson, 162.
 Ramsay, Anders Erik, 220.
 Ramstedt, Johan, 137, 204.
 Randelin, Jacobus, 134.
 Raseborg, 160, 163.
 Raukoi, 109.
 Rehbinder, Bernhard, 195.
 Reichenbach, Anna, 129.
 " Elias, 132.
 Reijer, Anna, 154.
 Reku, 214.
 Rennerfeldt, Henrik, 215.
 " Karl, 147.
 Richter, Susanna, 126.
 Rilax, 215.
 Ringia, Kristina, 130.
 Roering, Abraham, 151.
 Rohdais, 183.
 Romanovitz, 197.
 Roos, 206.
 Ronby, 215.
- Rosendal, Erik, 146.
 " Margareta, 172.
 " Petter, 147.
 Rundell, Anders, 196, 197.
 Runo gård, 115, 120.
 Rusch, Jakob, 219.
 Rutenhjelm, 197.
- S**abel, Göran, 171.
 Sabel(fana), Lindve, 167.
 Sabelstjerna, Krister, 215.
 " Lorens, 146.
 Salberg, 203.
 Sallihge, 204.
 Salonius, Ericus, 179.
 Salovius, Samuel, 157.
 Sandalax, 193.
 Sarflax, 114, 167, 205.
 Sass, Erik, 169.
 Saustala, 207.
 von Schlegeln, Daniel, 153.
 Schné, Krist, 137.
 Schultz, byggmästare, 149.
 Seppälä, 198.
 Serrenius, Johannes, 157.
 Sigfridus Jacobi, pastor i Kimito, 175.
 Sigrid, Erik XIV:s dotter, 112, 158.
 " Persdotter, 210.
 Silfverharnisk, Gustaf, 197.
 " Matts, 197.
 Silfverklinga, Gustaf, 216.
 Silfversvan, 154.
 " Brita, 155.
 " Daniel Ernest, 155.
 " Henrik, 154.
 " Jakob, 155.
 " Johan, 155.
 " Karl, 154, 155.
 " Kasper, 155.
 " Märta, 155.
- Simolin, Samuel, 134.
 Simon, sacellan i Närpes, 134.
 " Olai, d:o d:o 134.
- Sirelius, Jakob, 164.
 Sjundeby, 113, 205.
 Skalm, Klas, 117, 121.
 Skofteby, 113.
 Skoäng, 214.
 Skyttala, 217.
 Slang, Erik Bertilsson, 169.
 Solkova, 217.
 Soltika, 217.
 Sonck, Abraham, 186.
 " Henrik, 183.
 Sorola, 196.

Spagnäs, 223.
 Spöfvenhjem, Johan, 196.
 Stackelberg, Berndt Otto, 114.
 Stackenbourck, Lucretia, 110.
 Starck, Hans, 117.
 " Karl Gustaf, 192.
 " Krister Laurens, 192.
 " Tomas, 191.
 Starensköld, Elias, 112.
 Stenbock, Hedvig Eleonora, 167.
 " Maria Eleonora, 114.
 Steninge, 125.
 Stensböle, 216.
 Stensnäs 170.
 Stigelius, Michael, 159.
 Stjernkors, Axel, 124.
 " Ivar, 191.
 Strauch, Johan, 136.
 Ström, 191.
 Strömmer, Brita, 173.
 Sture, 140.
 Stålar, Arvid, 208.
 " Elin, 162.
 " Erik, 208.
 Stålhandske, 173, 174.
 " Johan, 117.
 " Torsten, 115.
 Stålhane, Karl, 152.
 " Lars, 152.
 Sufö, 192.
 Suontaka, 151.
 Supalt, Jöns, 150.
 Svanfelt, Isak, 154.
 Sveno Ostgotus, 156.
 Sveno Torkilli, pastor i Lojo, 150.
 Svinhufvud, 179, 214.
 Svärd, Margareta, 117.
 Sällvik, 163.
 Särkilax, 191.
 Söfverarm, Michael, 191
 Sötskog, 153.
 Tacku, 201.
 Talvainen, Petter, 186.
 Tammelinus, Gabriel, 150.
 Tammerfors, 205.
 Tavast, Magnus, 111.
 Tavasthus slott, 197.
 Terserus, Johannes, 125.
 Tervalampi, 151.
 Teuschovius, Gabriel, 159.
 Thanvoni, Gabriel, 133, 171.
 " Georgius, 177.
 " Jonas, 153.
 " Matheus, 177.
 Thevitz, Johan, 204.

Thomæus, Ericus, 159.
 Thorvöst, Maria, 131.
 Tidö, 175.
 Tigerstedt, Erik, 115.
 Tillinge, 112.
 Tjusterby, 114, 167.
 Tomas, pastor i Tenala, 212, 219.
 " d:o i Lojo, 150.
 " Hindersson, 122.
 " Olai, pastor i Lojo, 150.
 " Olofsson, 149.
 Tott, Achatius, 112, 113.
 " Claudius, 114.
 " Henrik, 112, 157.
 Tragman, Johan, 219.
 Träskby, 172.
 Tungelfelt, Marcus, 172, 173.
 Tusby, 154.
 Tygstad, 110.
 Tykö, 114, 167.
 Tärdis, 214.
 Tönne Göransson, 124.
 Ugglå, 163.
 Ulf, Petter, 169.
 von Ungern, Gert, 122.
 " Göran, 122.
 Walin, Anders, 136.
 Wallas, Gustaf, 168.
 Wallenius, Jeremias, 196.
 Wallenstjerna, Olof, 115.
 Walstenius, Kristian, 196.
 Wanzonius, Jonas, 125.
 Wargius, Martinus, 133, 134, 203.
 Wartzala, 178.
 Wazæus, Johannes, 130, 131, 134.
 Wejby, 146.
 Weilanus, Johan, 186.
 Wellingk, Otto Jean, 147.
 Welsk, Erik, 214.
 Wendelin, Henrik, 219.
 Wessel, Gertrud, 119.
 Wexiö, 216.
 Wiias, 128, 190, 191.
 Wiborg, 168, 169.
 Wiborgs slott, 116.
 Wigelius, Sven, 124.
 Wik, 172.
 Willilä, 182.
 Winter, Zacarias, 212.
 Wirenus, And. 223.
 Wisingsborg, 113, 114.
 Witte, Herman, 111.
 Wittenberg, 110.
 Wittfot, Jochim, 109.

Wittikala, 198.
 Wulf, Erik, 161.
 Wuorentaka, 176, 178.
 Wårdsåtra, 171.
 Wåhåkylä, 169.

Yttring, Matts, 137.

Zachæus, Barthollus, 156.
 Zöge, Herman Reinhold, 192.

Åminne, 116, 176—178.
 Årnäs, 216.

Öfverby, 115, 167, 171.

6000075147

Göteborgs universitetsbibliotek

